AUSTRIA, FRANCE, GERMANY, GREECE, LUXEMBOURG 3.00 EUR; SWEDEN 32 SEK; SWITZERLAND 4.80 CHF; BIH 5.00 BAM; CRNA GORA 2.50 EUR; HRVATSKA 19 HRK; MAKEDONIJA 150 DEN; SLOVENIJA 2.50 EUR

VREME

150 DIN
8 600102 660014
25. FEBRUAR 2010.
BROJ 999

PRAVDA ODOZGO

ZAŠTO HAŠKI SUD NIJE DOVEO DO POMIRENJA

INTERVJU: BORIS TADIĆ

O KRIMINALU, REGIONU I STANDARDU

VREME NAUKE >> BROJEVI

McCann Erickson

Zajedno pomeramo planine

Krediti Raiffeisen banke namenjeni privredi - prava podrška Vašem ulaganju. Uz pouzdanog partnera, svaki je izazov lakše savladiv.

Prepoznajući potrebe privrednika u aktuelnom ekonomskom okruženju, Raiffeisen banka nastavlja da bude pouzdan partner, koji svojim klijentima pruža snažnu finansijsku podršku. Zahvaljujući našem dugogodišnjem iskustvu u radu sa privrednicima, ponudićemo model kredita po meri Vašeg biznisa, koji će Vam pomoći da svoje poslovanje podignete na viši nivo.

Raiffeisen BANK

Šta možemo da učinimo za Vas?

VREME
25. FEBRUAR 2010.
BROJ 999

4 MEĐUVREME

8 INTERVJU:
Boris Tadić, predsednik Republike Srbije

14 SKUP OPOZICIJE NA MESTU GDE JE UDAREN VELJA ILIĆ: Važan je prvi milion

16 PORTRET SAVREMENIKA: Slavoljub Đukić

20 PRAVDA ODOZGO:
Zašto Haški tribunal nije doveo do pomirenja

25 SKUPŠTINSKI ŽIVOT:
Diskriminacija Zakona o zabrani diskriminacije

26 OBILAZNICA OKO BEOGRADA:
Levo, desno pa u rikverc

28 STUDENTSKE PREVARE: Akcija u toku – diplome na prodaju

31 NUSPOJAVE: Pogodi ko dolazi na promociju

32 LJUDI I VREME

35 LISICA I ŽDRAL: Marinkova bara

KULTURA

36 INTERVJU: Mirjana Karanović, glumica

38 MONOGRAFIJA: Graditelji Beograda 1815–1914.

41 REČ O DELU

43 TV MANIJAK: Supersrbin

SVET

44 IRAN: Između čekića i nakovnja

48 MERIDIJANI

MOZAIK

50 INTERNET, EVROPA I SRBIJA: Spora veza

52 RETKE BOLESTI: Bol i tišina

54 DAVNO ZABORAVLJENI SUSRETI:
Približavanje i udaljavanje od Evrope

58 U SUSRET FUDBALSKOM MUNDIJALU:
Sto godina slave

59 VREME NAUKE: Brojevi

67 POŠTA

68 STRIP: Dopisnica iz Vinče

70 VREME UŽIVANJA: Wiener Opernball

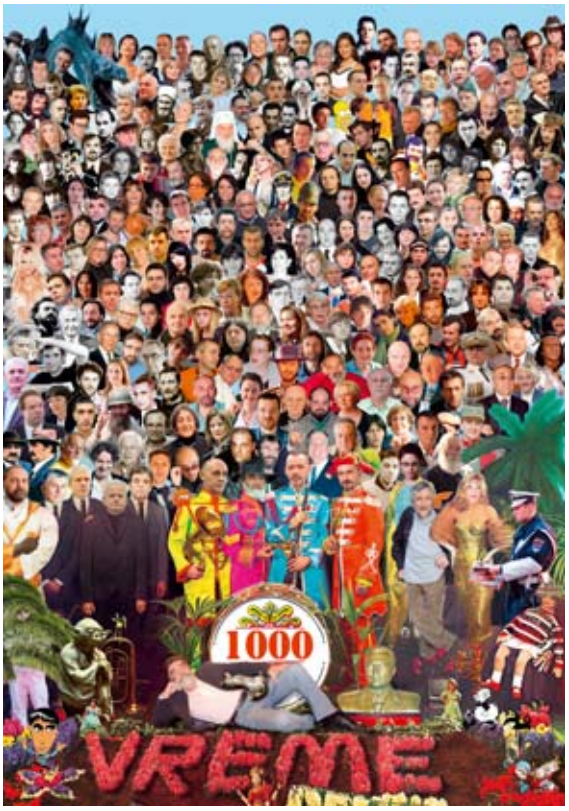
"Ovisnik o politici" bio je u prilici da se druži sa ljudima različitih političkih uverenja. Rezultat tog druženja je osam knjiga u kojima svedoči o ključnim događajima i akterima iz druge polovine 20. i početka 21. veka

PIŠE: VERA DIDANOVIĆ

"Demokratija je sistem u kome neprestano moraš da se boriš, ne možeš da čekaš da te neko spase. Sad imamo tajkune, ljude koji žele da zarade, i logično je da žele da zgaze tebe i mene da bi to ostvarili. Ali od mene i tebe zavisi da li ćemo dozvoliti da nas zgaze"

PIŠE: SONJA ĆIRIĆ

Idućeg četvrtka ne propustite 1000. broj „Vremena" i dodatak povodom jubileja

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12–14, Beograd

DIREKTOR
Stevan Ristić

POMOĆNIK DIREKTORA
Vojislav Milošević

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto@vreme.com), Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić (kultura@vreme.com), Andrej Ivanji (svet@vreme.com), Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov (biznis), Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com), Zoran Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić, Saša Rakezić (strip@vreme.com), Tamara Skrozza, Vladimir Stanković, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com), Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Popović, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
KOREKTORI:
Stanica Milošević, Marija Raković;
LEKTORI: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor)
Aleksandar Aleksić

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

NA NASLOVNOJ STRANI: Boris Tadić
FOTOGRAFIJA: A. Anđić

NOVOGOVOR

KONEKCIJA

Ministri, državni sekretari i sekretarice, prezenteri ovoga ili onoga, aj-ti eksperti, mala deca s mobilnim nečim, velika deca s nečim drugim... Oni su u tome.

U konekciji.

Imam li ja s vama konekciju, pitanje koje još – a najmanje od kako se ta reč pojavila u novogovoru – nisam čuo.

Jesmo li u vezi?

Pa, ako jesmo, u kakvoj?

Reč je izvedena od starofrancuskog *connexion*, starijeg latinskog *connexionem*, a ono od *connexare* i *connectere*, povezati, vezati. Spojiti, takođe.

U svetu onih koji žive od računara pojam konekcija znači da ako je nema, nema ni potrebe dolaziti na posao.

A ako nema ideje o vezi, ne vredi ni na ljubavni sastanak.

Bez veze nema posla, nema ispita, upisa u obdanište.

Bez veze je – glupo. Ili tu negde. Treba imati vezu za posao, školu, stipendiju, maturu, ni prva ljubav – izgleda – neće početi bez veze. Ima tu i noćna mora: u eri elektronske komunikacije crkne kompjuter, isključite sve iz njega (kompjutera) a nešto ostane da svetli: kablovski modem, ekran, otkačeni zvučnici...

Veliki mali brat, ili obrnuto.

Dramatična veza. Šta je to?

Ne valja, nikako. Ni veza, ni konekcija. Ni s jednom, ni s drugom reči, ta sluđenost dvoje ljudi (na primer) ne može biti ni konekcija, ni veza.

Marija Vidić
i Aleksandar Ćirić

PRETRES MLADIĆEVE KUĆE

AKTIVNOSTI REDOVNE

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIĆ

U utorak, 23. februara, rano ujutro, beogradska policija je počela da pretresa kuću haškog begunca Ratka Mladića u elitnom naselju Golf, u blizini bazena u Košutnjaku.

Prilaz kući u Ulici Blagoja Parovića broj 119 blokiralo je nekoliko desetina pripadnika specijalnih jedinica policije, a u blizini su bile i brojne novinarske ekipe.

Komšije najtraženijeg haškog begunca su ustvrdile da se u kući u trenutku pretresa nalazi sin Ratka Mladića, Darko, koji se posle dužeg odsustva vratio u Beograd. On nije želeo da komentariše tok akcije, ali je advokat Svetozar Vujačić, prijatelj porodice Mladić, dao izjavu dok se nalazio u kući.

Kako je rekao, pretres je počeo nenajavljeno u šest sati ujutru, po nalogu koji je potpisao istražni sudija za ratne zločine Milan Dilparić.

"Ovo je već četvrti put da se vrši generalni pretres cele kuće, ništa ne mogu da nađu što nisu našli prethodna tri puta", rekao je Vujačić.

Ovoga puta policajci su popisali rokovnike, zaplenili stare kasete iz 1991. godine, izmerili debljinu zidova i kvadraturu kuće. Osim Mladićeve, pretresli su još tri susedne kuće.

U stanu J. Hadži Đokića, urologa i člana SANU-a, bivšeg direktora Kliničnog centra Srbije i člana JUL-a, policija je pronašla 70.000 evra.

Iako je u ranim prepodnevnim satima izgledalo kao da priča o hapšenju Ratka Mladića dobija novo, dramatično poglavlje, oko podne je svima postalo jasno da od senzacije nema ništa.

Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine, rekao je Tanjugu da se pretres kuće sprovodi u sklopu redovnih aktivnosti Akcionog tima za lociranje i hapšenje haških optuženika. To je potvrdio i zamenik tužioca za ratne zločine, Bruno Vekarić.

Kako je tužilac za ratne zločine rekao: "Cilj akcije je presecanje finansijskih tokova i podrške haškom optuženiku Ratku Mladiću, eventualno pronalaženje dokaza u tom pravcu i dokumentacije koja je interesantna za nas. (...) Tužilaštvo radi svoj posao i nada se da će ga uspešno završiti."

Pretres je završen oko tri po podne.

Niko nije odgovorio na pitanje da li ova akcija znači da smo na korak bliže do hapšenja Mladića. R. V.

OSOBE SA POSEBNIM POTREBAMA

PODRŠKA ZA STANOVANJE

Pre šest godina 23 osobe sa posebnim potrebama dobile su priliku da zajedničkim životom pomognu jedni drugima da postanu samostalni i aktivni članovi društva.

Iz Doma za decu i omladinu ometenu u mentalnom razvoju u Sremčici preselili su se u pet stanova u Beogradu. Ta selidba bila je deo projekta "Stanovanje uz podršku za 23 osobe sa intelektualnim teškoćama u Beogradu", koji je osmislila Asocijacija za promovisanje inkluzije (API) Srbije. Projekat je dobio podršku Ministarstva za socijalnu politiku, koje se prošle godine, zajedno sa Gradskim sekretarijatom, obavezalo da pruži i finansijsku pomoć. Danas se učesnici ovog projekta dobro snalaze u svim poslovima i to bez ičije pomoći. U iznajmljenim stanovima dele poslove i odgovornost. Neki su i radno angažovani, a slobodno vreme najradije provode baveći se sportom.

Svi su veoma zadovoljni uslovima življenja, dosta su napredovali na planu praktične, kognitivne i socijalne kompetencije, postali su samokritičniji u odnosu na sopstvene mogućnosti, formirali su Grupu za samozastupanje, koja je do sada realizovala veliki broj aktivnosti u pogledu zastupanja prava osoba sa invaliditetom, uključili su se u mobilne timove podrške socijalnom uključivanju osoba sa invaliditetom na opštini Savski venac, neki su polaznici programa "Zeleni osmeh" i sa svojim asistentima su već uzgajili prvi ciklus od 10.000 salata, a Danijela Jovanović (na slici) je postala prva žena sa invaliditetom koja je, uz svog trenera, osvojila najviši vrh Evrope –Elbrus, i postigla rekord u osvajanju najvišeg vrha Južne Amerike – Akonkagve. Uprkos odličnim rezultatima, program "Stanovanje uz podršku" je ove godine – na ivici gašenja.

Razlog je finansijske prirode, pošto nije ponuđeno rešenje za održivost projekta u 2010. godini. Situacija je još drastičnija ako se ima u vidu da se svakog trenutka očekuje da usluga "Stanovanja uz podršku" dobije svoje mesto u sistemu socijalne zaštite, jer je jedna od prioritetnih usluga definisana novim zakonom čije se usvajanje očekuje sredinom godine. Ukoliko nadležne institucije ne reaguju brzo, ovih 23 ljudi će morati da se vrati u ustanovu iz koje su došli. Dobra vest je da je Sekretarijat za socijalnu zaštitu grada Beograda spreman da pomogne. Finansiranju projekta "Stanovanje uz podršku" dat je prioritet i do kraja marta bi trebalo da budu obezbeđeni određena suma i zaključak za finansiranje do kraja godine.

U domovima u Srbiji živi više od 3000 ljudi sa intelektualnim teškoćama. Mnogi od njih bi mogli da žive samostalno, uz minimalnu podršku. Ovih 23 ljudi su dokazali da zaslužuju šansu.

J. Lazić

DOKUMENT

DEŠAVANJE NARODA

Antibirokratska revolucija (1987–1989) prva je knjiga u Srbiji koja dokumentima i svedočenjima opisuje period nazvan "dešavanje naroda". Njeni autori su novinari Bojana Lekić, Zoran Pavić i Slaviša Lekić, a izdavači su Službeni glasnik i Status team. Cilj im je bio da sačine dosije o Osmoj sednici CK SKS i njenim posledicama. Poseban deo knjige je DVD sa snimkom nedavno emitovane trodelne istoimene televizijske serije. *Antibirokratska revolucija* je prvi od četiri dela projekta *Kako se događao narod* – slede priče o 9. martu 1991. godine, o protestima 1996/97. godine, i o 5. oktobru 2000. godine.

Knjiga počinje hronologijom događaja od četvrtog aprila 1987. godine kada je Slobodan Milošević u Kosovu Polju poručio okupljenima "niko ne sme da vas bije", do 28. juna 1989. godine kada je na Gazimestanu na proslavi šest stotina godina od Kosovske bitke, zaključio: "Danas, opet smo u bitkama i pred bitkama. One nisu oružane, mada ni takve još nisu isključene."

U knjizi su opisana i analizirana ova dva događaja i svi između njih koji su uticali na promene istorije Srbije i ostalih delova SFRJ, kao i oni nakon njih koji su vodili ka prvim žrtvama na Plitvicama 1991. godine. Poseban, i verovatno najatraktivniji deo knjige su svedočanstva javnih ličnosti: Momira Bulatovića, Borislava Jovića, Zorana Anđelkovića, Boška Krunića, Azema Vlasija, Kaćuše Jašari, Miroslava Šolevića, Zorana Stijovića, Vladimira Kekovića, Srđana Darmanovića, Danila Burzana i Boška Kovačevića.

Onima koji su bili svedoci demonstracija radnika Zmaja i ostalih protesta koji su bili uvod u "događanje naroda", poziva CK SKS narodu da masovno izađe na ulice i da podršku "ugroženim Srbima sa Kosova", masovnih mitinga u Titogradu i Kolašinu protiv crnogorskog rukovodstva, govora Slobodana Miloševića radnicima Rakovice ("A sad svako na svoj radni zadatak"), "jogurt revolucija" u Novom Sadu, mitinga na Ušću u Beogradu na kome se po Milovanu Vitezoviću "dogodio narod", štrajka albanskih rudara u Starom trgu, skandiranja beogradskih studenata "uhapsite Vlasija" i sličnih insceniranih buntova koji su doveli do političkog uspona Slobodana Miloševića i do poslednjeg rata, ova knjiga je podsećanje na događaje koje su moguće namerno zaboravili iako nikako ne bi trebalo da ih zaborave.

Sonja Ćirić

A. ANDIĆ

U Narodnoj banci Srbije, u prošli ponedeljak, održan je stručni skup o politici deviznog kursa. Skup su organizovali Institut Beloks s Pravnog fakulteta u Beogradu i nedeljnik "Vreme."

Pored guvernera Radovana Jelašića u raspravi je učestvovalo još 11 stručnjaka za ovu oblast. Širi izvodi biće objavljeni u narednom broju "Vremena".

piše: Zoran Stanojević

Gugl na buzzaru

Ako koristite Dži-mejl, pre izvesnog vremena vam se sa leve strane, u meniju negde ispod sandučeta, pojavila nova i neobična rubrika. "Buzz" ili baz kako se kaže na srpskom, novi je Guglov servis koji ste dobili mukte uz svoj mejl. To je neka mešavina Tvitera i Fejsbuka, iskorak Gugla u oba smera, pa šta bude isplativije.

Na internetu je najopasnije ako zaustaviš svoj razvoj. Zamislite sebe u 2005. godini, recimo. Nema socijalnih mreža, blogovi su totalna novost, komunicirate Mesindžerom, ništa Skajp i slične stvari. Za samo pet godina naše su se navike dramatično promenile i sve to je neko trebalo da izmisli, isprogramira i ubedi nas da ga koristimo.

Firme poput Majkrosofta i Gugla, koje se sećaju svog vrtoglavog uspona, svesne su da pretendenti na presto niču sa svih strana.

Dži-mejl je nastao u vreme kada je i-mejl bio osnov svake internet komunikacije, no, to se malo promenilo. Danas ima ljudi koji razmenjuju poruke sa dvadesetak ljudi dnevno, a da jedva pošalju neki mejl.

A ima i nemalo onih kojima je mejl program sve vreme otvoren, a nemaju ni vremena ni volje da se uče novim trikovima. Da bi spojili i jedne i druge napravljen je Baz, koji vas ne preterano diskretno obaveštava o aktivnostima ljudi iz vašeg sandučeta. I tu počinju problemi.

Dakle, ako koristite Dži-mejl automatski ste na Bazu i sve što treba da radite je da tu i tamo napišete neku misao koja vam se mota po glavi. Slično kao Fejsbukovi apdejti, samo što vam niko u firmi neće zameriti što vam je otvoreno mejl sanduče, za razliku od Fejsbuka. Što je prednost.

Kako bi namakli maksimalan broj korisnika od samog starta u Guglu su smislili da vas Bazom povežu sa svima koje imate u adresaru. Loša ideja, odmah su se javili korisnici koji su rekli da nikako ne žele da njihovi bivši muževi ili žene, odbačeni verenici i slično prate šta oni rade samo zato što i dalje imaju njihove adrese (za šta postoje raznorazni razlozi, ne uvek prijatni).

Potom su se javili oni koji kažu da ne žele da dele sve svoje tajne ni sa aktuelnim partnerima, ali ni sa rodbinom i svim prijateljima te je Gugl doradio aplikaciju i sada birate sa kime ćete da se bazujete. Naravno, to ubija osnovnu ideju da se automatski poveže 170 miliona korisnika Dži-mejla. Jer ko je bio lenj da se priključi na Tviter, biće lenj i da bira prijatelje za bazovanje iz svog adresara.

Tako da je opšta ocena da je Baz za sada promašaj, ali niko ne sumnja da će se to promeniti, čim Gugl smisli šta će s njim, odnosno čim ga korisnici malo išmirglaju u potreban oblik. Za pet godina neće postojati i-mejl nalozi, već ćemo svi biti deo nekakve nove socijalne mreže koja će oblikovati naše kontakte i nametati nam novu vrstu komunikacije. Novinarima se već preporučuje da se obučavaju za prikupljanje informacija iz takvih izvora.

Što znači da ni Fejsbuk ne sedi skrštenih ruku, već je odlučio da se proširi na tržište mobilnih telefona. Nakon što se pokazalo da se neki aparati reklamiraju kao "Fejsbuk spremni", a da to u stvari nisu, izbačena je verzija "*zero.facebook.com*", kojoj se udobno pristupa sa svakog mobilnog telefona. "Zirou", odnosno "nula", znači da je minimum uslova potreban za pristup. Pretpostavljam da će u nekom trenutku Fejsbuk ponuditi korisnicima i mogućnost pozivanja prijatelja telefonski čime će svojim uslugama opisati pun krug.

CPU ICT Consulting • Services • Education
Milentija Popovića 9, Sava Centar, tel: 3111-527, 3111-824: www.cpu.co.yu

25/02/10 – 03/03/10

PROGNOZA VREMENA

24/02/10
http://www.meteos.co.yu

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
BEOGRAD	6 10	5 15	7 11	4 15	8 14	4 7	1 9
VOJVODINA	4 10	2 14	5 10	2 14	6 12	3 6	-1 8
CENTRALNA I JUŽNA SRBIJA	6 11	3 16	6 12	3 15	6 17	7 9	1 7

BROJ NEDELJE:

51

Viši sud u Beogradu odredio je pritvor do mesec dana 51 osumnjičenom za finansijski kriminal i pranje novca.

lgbt SOS
(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h

REIZBOR SUDIJA

NASTAVAK SUDSKE SANTA BARBARE

Još se nije razjasnila cijela stvar oko nedavnog (re)izbora sudaca, a Visoki savet sudstva (VSS) u februaru je raspisao novi natječaj, ovoga puta za 81 suca, koliko ih nedostaje u sudovima svih razina. Rok za prijavu ističe početkom marta, kad očekujemo i mišljenje Venecijanske i Evropske komisije, koje su već izrazile zabrinutost onime što se događa sa sudstvom u Srbiji.

Društvo sudija Srbije pozvalo je neizabrane suce da se ne javljaju na novi oglas VSS-a, "pošto se nezakonitosti u sprovedenom postupku reizbora ne mogu otkloniti naknadnim izborom, već u zakonito sprovedenom postupku pred nadležnim institucijama". Nadležne institucije, odnosno Ustavni sud Srbije, već je zatrpan žalbama neizabranih sudaca, koji usprkos naredbi VSS-u povjerenika za dostupnost javnih informacijama i silnim obećanjima nisu uspjeli saznati koje to kriterije nisu ispunili, te nisu izabrani u onom masovnom (re)izboru u decembru.

Treba vidjeti da li će ovaj dopunski natječaj biti bar malo transparentniji; valjalo bi, zbog nepovjerenja koje je najprije tajni rad, a potom i rezultati prošlog (re)izbora izazvao u javnosti, ponajprije stručnoj, u zemlji i izvan nje.

Pogotovo će biti zanimljivo vidjeti da li će i neki od sudaca koji su u prvom (re)izboru bez izuzetaka proglašeni nesposobnima i nedostojnima ovoga puta biti izabrani, jer se i oni mogu prijaviti na aktualni natječaj. Nadajmo se da ćemo u tom slučaju od nadležnih čuti obrazloženje kako se to u mjesec-dva situacija promijenila: ili su se promijenili pretendenti za sudačko mjesto i stekli potrebne vrline, ili će dosad nepogrešivi priznati da su u tajnom postupku ipak napravili bar poneku grešku.

T. Tagirov

RADOSLAV SRETENOVIĆ,

predsednik Državne revizorske institucije

TANJUG

Osnovni podaci: Rođen je 1953. godine u Nišu, gde je diplomirao na Ekonomskom fakultetu. Ima radno iskustvo od skoro tri decenije kao ekonomista u različitim sektorima. U bivšem SDK radio je 15 godina, zatim u Službi za platni promet, najpre u Nišu i onda u centrali u Beogradu. Radio je i u NBS-u na različitim poslovima, pored ostalog i kao viši stručni saradnik, savetnik inspektora, pomoćnik direktora Filijale u Nišu.

U zvaničnoj biografiji priloženoj uz kandidaturu piše i da je bio aktivan na poslovima bankarstva i finansija, revizije banaka, pravnih lica, revizije budžeta, javnih rashoda, kao i procene kapitala. U trenutku izbora na čelno mesto Državne revizorske institucije bio je samostalni stručni saradnik Rukovodstva Filijale NBS-a Niš.

Za rad na inspekcijskim i revizorskim poslovima usavršavao se u bivšem SDK i u inostranstvu, Londonu i Atini. Položio je sve ispite za zvanje revizor i ovlašćeni revizor Saveza računovođa i revizora Srbije, a poseduje i zvanje revizor po standardima bivšeg saveznog ministarstva finansija.

Govori ruski i poljski jezik.

Oženjen je i otac dvoje dece.

Kako je izabran: Srbija je dobila revizora sa znatnim zakašnjenjem u odnosu na ostale zemlje regiona. Zakon o državnoj revizorskoj instituciji (usvojen 2005) odredio je maj 2006. kao krajnji rok za izbor članova, a Skupština je članove DRI-ja izabrala tek 24. septembra 2007. Izbor je kasnio ne samo zbog objektivnih okolnosti (parlamentarnih izbora, formiranja nove vlade) već, pre svega, zbog nepostojanja dogovora unutar vladajuće koalicije. Predlaganju članova Komisije prethodili su višemesečni mukotrpni pregovori, koji su rezultirali kompromisom, pa je za predsednika Saveta DRI-ja predložen Sretenović, kandidat DSS-a, a za potpredsednika Ljubica Nedeljković, kandidat DS-a.

Nepartijac: "DSS, čiji sam bio član, dostavio je predlog o mom izboru na ovu funkciju. Ali, od jula 2007. nisam član DSS-a. U ovom poslu nema politike, već isključivo profesionalne struke, uz poštovanje principa nezavisnosti i etičkog kodeksa revizije. To zahteva nespojivost funkcije i članstva u bilo kojoj partiji."

Kako ga vide: "Kao čovek koji je do izbora na ovu funkciju radio u provincijskoj filijali Narodne banke u Nišu, a do pre nekoliko godina verovatno nije ni sanjao da će se, kao noćna mora, obresti u snovima mnogih državnih funkcionera. I da će postati najisplativija evropska investicija Srbije."

Šta je i koga kontroliše revizor: DRI ima pet članova Saveta i predsednika, koje bira parlament na šest godina. Osnovna nadležnost je kontrola svih trošenja iz republičkog budžeta, kontrolišu 9500 korisnika. S druge strane, državni revizor je manje plaćen od svih funkcionera vlasti čije trošenje treba da kontroliše, a veću platu od državnog revizora imaju i njegove kolege po zadatku – ombudsman i poverenik za informacije.

Prema zakonu, plata revizora je 90 odsto zarade predsednika Skupštine Srbije. Najavljene promene Zakona o DRI-ju, koje je početkom februara podržao skupštinski odbor za finansije, predviđaju da revizor prima 122.000 dinara. Predsednik Saveta DRI-ja Radoslav Sretenović zarađivaće oko 230.000 dinara. Prosečna plata revizora sada je oko 60.000 dinara.

Najveći problem: "Još nemamo potreban kadar. Trenutno radi sedam revizora, a potrebno nam je 70." Po rečima Sretenovića, na konkursima za zapošljavanje odziv je slab, "ponajviše zbog niskih plata koje su višestruko manje od onih u nekim drugim nedržavnim revizorskim kućama".

Učinak: Državni revizor Srbije Radoslav Sretenović 18. februara podneo je 19 prekršajnih prijava zbog trošenja državnog novca u 2008. protiv sedam aktuelnih i četiri bivša ministra. Međutim, kako je štampa pisala, prekršajne prijave su zastarele i biće odbačene. "Nijedna od tih prijava nije zastarela. Konačnu odluku doneće sud", odgovara Sretenović.

Pouka: "Ne plašim se i ne kajem se što sam prihvatio ovu funkciju. Ne mislim da sam se mnogima zamerio, samo sam radio svoj posao u skladu sa zakonom."

Dragoslav Grujić

O KRIMINALU, REGIO

BORBA PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

>>*Da li sve zemlje regiona istim intenzitetom učestvuju u borbi protiv organizovanog kriminala? Moje mišljenje je da to nije slučaj, ali se nadam da će se stvari popraviti u narednom periodu*

"VREME: Slučaj "Šarić" otvorio je novo poglavlje u borbi protiv organizovanog kriminala u Srbiji. Čini se da je sve započelo zaplenom 2,2 tone kokaina na Atlantskom okeanu?

BORIS TADIĆ: Srbija je danas pogođena organizovanim kriminalom koji se ne može identifikovati samo kao srpski. Nema dileme da je ova kriminalna grupa povezana sa istim takvim grupama u jugoistočnoj Evropi kao i u Evropskoj uniji i u Latinskoj Americi. Samo učešćem u globalnom švercu narkotika kriminalci koje danas Srbija goni i pokušava da uhapsi postali su toliko moćni. I jedna blaga ispravka – čitava akcija nije počela zaplenom 2,2 tone kokaina, već godinu dana pre toga. Pa bi zaplena koju pominjete bila prvi vidljiv rezultat.

Koliko su naše službe sarađivale sa stranim službama?

Naše službe bezbednosti su u stanju da globalno deluju u borbi protiv organizovanog kriminala upravo uz saradnju sa stranim službama. Mi smo u ovoj akciji saveznici sa britanskim i američkim partnerima.

Kako je započelo to partnerstvo?

Korak po korak, ostvarili smo današnju saradnju sa međunarodnim obaveštajnim institucijama. Kada smo uzajamno analizirali šta imamo od strateških informacija vezanih za aktivnosti organizovanog kriminala, usledila je zajednička akcija čiji je prvi konkretan rezultat zaplena više od dve tone kokaina u Atlantskom okeanu u blizini Urugvaja. Nakon toga je usledila zaplena u Buenos Ajresu, kao i zaplena kokaina u gradovima Srbije. Karakteristika čitave ove operacije jeste da se radi sistematski, da se radi zajednički sa međunarodnim institucijama i da je na njenom samom početku doneta odluka na Savetu za nacionalnu bezbednost da se ni po koju cenu neće odustati.

Koliko su službe bezbednosti iz regiona bile uključene u ovu razmenu informacija?

Ne mnogo. Ovo je operacija koju mi, pre svega, sprovodimo sa našim britanskim i američkim partnerima. Ona se dominantno vodi u Latinskoj Americi; normalno je da se tokovi kokaina presecaju na samom izvoru.

Izvestan broj pripadnika Šarićevog narko-kartela potiče iz Crne Gore. Da li je sa crnogorskim službama bezbednosti ostvarena saradnja u ovom konkretnom slučaju?

Svi zajedno moramo da budemo svesni da nacionalnost aktera ne igra odlučujuću ulogu u ovom slučaju. Ovde je reč o međusobnom povezivanju kriminalnih grupa koje, nema nikakve dileme, ostvaruju ogromne profite kroz šverc narkotika, naoružanja i ljudi. Ono što se postavlja kao najvažnije pitanje jeste – da li sve zemlje regiona istim intenzitetom učestvuju u borbi protiv organizovanog kriminala? Moje mišljenje je da to nije slučaj, ali se nadam da će se stvari popraviti u narednom periodu. To je međunarodna obaveza svih i to je, na kraju, pretpostavka da svi zajedno budemo u Evropskoj uniji.

A zašto te zemlje ne učestvuju dovoljno u borbi protiv organizovanog kriminala?

U javnosti se često govori o političkoj volji. Pored toga, mi nemamo isti nivo ni reformi u oblasti javne administracije i izgradnje industrijskih kapaciteta, pa ni isti nivo reformi u uspostavljanju pravne države. A dozvolite mi i ovo da kažem – nemamo ni jednak uspeh u borbi protiv korupcije ili organizovanog kriminala. Srbija je sasvim sigurno vodeća zemlja u borbi protiv organizovanog kriminala u regionu. Hrvatska je odmakla u borbi protiv korupcije nešto ispred Srbije. Ta vrsta pozitivnog rivalstva može na kraju da doprinese da postignemo rezultate koji su na korist naših građana, a pretpostavka su našeg daljnjeg evropskog puta.

Da li naše službe ne veruju nekim službama u regionu?

Nijedna služba na svetu nema apsolutno poverenje u službe drugih zemalja. Ali, kroz saradnju se uspostavlja poverenje. Daću primer. Kad je Hrvatska prvi put obaveštajnim kanalima poslala informaciju o mogućoj umešanosti nekih građana Srbije u ubistvo Pukanića, Srbija je trenutno reagovala. Upravo je počeo proces optuženim za ubistvo Ive Pukanića i svi osumnjičeni koji su uhvaćeni na teritoriji Srbije dostupni su istražnim organima Hrvatske. Srbija je ispunila svoju obavezu uprkos tome što nije dobila sve dokaze o umešanosti, ali Srbija je želela da obezbedi da sudski proces bude nesmetan i da se tu utvrdi ko je kriv. Kod situacija ove vrste potpuno je bespredmetno pozive na saradnju tumačiti "nalozima" druge zemlje i, regionalno gledano, štetno je oglušivati se na te pozive.

U Crnoj Gori su izvesni ljudi, nakon privođenja u policiju, pušteni zato što Srbija nije poslala dokaze iz istrage vezane za njihovu povezanost sa balkanskim narko-kartelom...

To je ponašanje koje ovog trenutka niko ne može da razume. Nadam se da će se ono u najskorije vreme izmeniti i da ćemo ipak ostvariti saradnju. U razgovorima sa evropskim kolegama izneo sam takvo očekivanje. Narko-karteli nanose štetu zemljama u našem regionu, ali i evropskim zemljama i ta šteta se meri milijardama evra. Zato je interes svih da u dogledno vreme poboljšamo rezultate na tom polju. >>

NU I STANDARDU

>> PREDSEDNIK SRBIJE BORIS TADIĆ PRIMIO JE EKIPU "VREMENA" U PETAK, 19. FEBRUARA, PRED SAM KRAJ RADNOG DANA. AKO JE U ZGRADI PREDSEDNIŠTVA SVE DELOVALO MIRNO I TIHO, TO NI NAJMANJE NE ZNAČI DA JE TAKO I U POLITIČKOM ŽIVOTU. OKVIR ZA RAZGOVOR BILE SU TEME VEZANE ZA BORBU PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA, AKTUELNE PRILIKE U REGIONU, EKONOMSKI RAZVOJ I STANDARD GRAĐANA

SRBIJA I CRNA GORA

>>*Postoje nesporazumi s vremena na vreme, ali toliko su snažne veze između ljudi koji žive u Srbiji i Crnoj Gori, da nijedna vlast, ma kakva bila, ne može da ih učini suštinski lošim*

Sa Filipom Vujanovićem

Ipak, čini se da odnosi Srbije i Crne Gore nikad nisu bili lošiji?

Ne mislim da su odnosi Srbije i Crne Gore tako loši. U pojedinim oblastima, kao što je borba protiv organizovanog kriminala, nemamo saradnju kakvu bismo morali da imamo, ali nadam se da će se to popraviti. Drugo sporno pitanje odnosi se na takozvanu nezavisnost Kosova. Ostala pitanja, srećom, nisu problematična. Imamo izuzetno dobru ekonomsku saradnju, dobru kulturnu razmenu. Očekujem da ćemo i neka sporna pitanja o statusu srpskog naroda u Crnoj Gori rešavati u narednom periodu. Prošle godine je predsednik Vujanović bio u Srbiji. Verujem da ću u relativno dogledno vreme posetiti Crnu Goru, i ići ćemo korak po korak. Nema nikakve dileme da je Srbija nakon referenduma u Crnoj Gori potpuno jasno prihvatila odluku građana Crne Gore o nezavisnosti, da se ne meša u njene unutrašnje stvari i da joj ni na koji način ne nameće određeno ponašanje. Mi želimo partnerski odnos i tako će biti i u budućnosti. Čujemo iz Crne Gore ponekad glasove da bi Crna Gora sarađivala u borbi sa organizovanim kriminalom pod uslovom da se to ne nameće iz Srbije. Ovde nije reč ni o kakvom nametanju, ni o kakvim nalozima. Svaka zemlja je obavezna da u punoj formi sarađuje u borbi protiv organizovanog kriminala i tu nema doziranja oko stepena ili načina na koji bi neko prihvatio saradnju ili je ne bi prihvatio. To je naša zajednička međunarodna, ali i naša unutrašnja zakonska obaveza. Ukoliko svi prihvatimo te elementarne civilizacijske kriterijume verujem da ćemo uspešnije rešavati konkretne probleme u kojima se naši odnosi mogu nazvati nedovoljno dobrim.

Interesantno je da gospodin Milo Đukanović, otkako je ponovo izabran za premijera, nije bio u službenoj poseti Beogradu.

Pretpostavljam da je zauzet drugim međunarodnim putovanjima. Sa premijerom Đukanovićem video sam se pre nekog vremena u Kopenhagenu na Međunarodnoj konferenciji o zaštiti životne sredine. Imali smo kvalitetan razgovor na temu ekonomske saradnje i političkih odnosa. Realno gledajući, ne treba da se bojite da će odnosi Srbije i Crne Gore ikada biti suštinski loši. Postoje nesporazumi s vremena na vreme, ali toliko su snažne veze između ljudi koji žive u Srbiji i Crnoj Gori, da nijedna vlast, ma kakva bila, ne može da ih učini suštinski lošim.

Ali ipak, zvaničnici Crne Gore objašnjavaju priznavanje Kosova kao odbranu vlastitih interesa. Kakv je po tom pitanju interes Srbije?

Ne bih da komentarišem da li se na taj način brane ili ne brane interesi Crne Gore, ali sam siguran da Srbija mora da brani vlastite interese. I ona to čini. Priznanje Kosova, koje Srbija smatra delom svoje teritorije, svojom južnom pokrajinom, pomaže ugrožavanju teritorijalnog integriteta naše zemlje. Zato Srbija mora da reaguje, ali trudeći se da to učini na način koji ne ostavlja nepopravljive posledice. I sve to zarad dobrobiti građana naših zemalja. Dakle, u želji da oni ne ispaštaju zbog loših političkih odluka.

Srbija je u trenutku uspostavljanja diplomatskih odnosa Crne Gore i tzv. nezavisnog Kosova povukla svog ambasadora na konsultacije, stavljajući diplomatskim rečnikom jasno na znanje šta o tom gestu misli.

Inače, od crnogorskih zvaničnika dobili smo argument da Crna Gora mora da prizna nezavisnost Kosova kako bi mogla uspešno da podnese kandidaturu za članstvo u Evropskoj uniji. To je bilo političko obrazloženje. Inače, EU, kao što je poznato, nema jedinstven stav o kosovskom pitanju i izgleda da su priznanja pojedinih zemalja, doneta u periodu kada o tome odlučuje Međunarodni sud pravde, korišćena da bi dezavuisala inicijativu Srbije da se kosovsko pitanje pomeri sa političke na pravnu ravan.

BOSNA I HERCEGOVINA I REPUBLIKA SRPSKA

>>*Ukoliko bi neko pokušao da organizuje, bilo u Federaciji ili u Republici Srpskoj, referendum o podeli Bosne i Hercegovine, Srbija bi na to kao zemlja garant Dejtonskog sporazuma rekla – ne*

Sa Miloradom Dodikom

U javnosti se govori da imate veliki uticaj na premijera Republike Srpske Milorada Dodika?

U isto vreme u javnosti se govori i da nemam preveliki uticaj na Milorada Dodika. Reći ću vam sledeće: sa premijerom Republike Srpske imam vrlo korektan odnos baziran na nekoliko principa. Prvi princip je da će Srbija maksimalno razvijati svoje odnose sa Republikom Srpskom u skladu sa Dejtonskim sporazumom, ne povređujući pri tom nijednog trenutka teritorijalni integritet i suverenitet Bosne i Hercegovine niti prava drugih naroda koji žive u Bosni i Hercegovini. Drugi princip koji je dogovoren jeste da se Srbija neće mešati u unutrašnje stvari Republike Srpske, odnosno Bosne i Hercegovine i da neće pokušavati da nameće bilo kakvo rešenje. I treći princip – da ćemo uvek potpuno otvoreno reći šta je interes države Srbije, kako bi i političari iz Republike Srpske taj interes imali na umu. Zato sam u više navrata rekao građanima Republike Srpske i legitimnim rukovodiocima RS da je Srbija za celovitu Bosnu i Hercegovinu i da će Srbija usvojiti rezoluciju o Srebrenici u svom parlamentu.

Često se možete videti sa premijerom Dodikom – na važnim političkim susretima, ali i na fudbalskim utakmicama. Da li imate neformalnu razmenu mišljenja?

Naravno, čujemo se i telefonom i ponekad popijemo kafu jer to je i naša obaveza i prirodna potreba da razmenjujemo mišljenja. Inače, bio sam na fudbalskim utakmicama i na formalnim i neformalnim susretima i sa rumunskim premijerom Baseskuom, grčkim premijerom Papandreuom i sa skoro svim regionalnim liderima. Vrlo je važno ne samo da imamo formalnu već i neformalnu komunikaciju, jer ponekad ne možemo da dočekamo formalno vreme za sastanke kako bismo rešili neko pitanje.

Rezolucija o Srebrenici

Kada će rezolucija o Srebrenici biti usvojena i šta će ona doneti?

Više puta sam iznosio ideju o potrebi da se nakon odluke Međunarodnog suda pravde u vezi sa tužbom Bosne i Hercegovine protiv Srbije donese skupštinska rezolucija o Srebrenici. Tada nije bilo većine za tu inicijativu. Da je bilo, danas ne bismo imali ovu temu na dnevnom redu. Sada bi bilo idealno kada bi na ovoj temi bio ostvaren konsenzus i kada bi sve političke stranke i svi parlamentarci glasali za tu rezoluciju. Jer takva rezolucija je jedno, pre svega, vrednosno pitanje koje svakako ima i politički karakter i značaj; takva rezolucija će posvedočiti da je Srbija, da je njen parlament, u stanju da iskaže saosećanje sa patnjom i nesrećom nevino stradalih u Srebrenici. Taj vrednosni iskorak biće izuzetno važan u ukupnoj transformaciji našeg društva u civilno društvo, a osuda jednog strašnog zločina koji je u svetu postao simbol stradanja u ratovima devedesetih biće i distanciranje od zločinaca koji su tvrdili da to čine u ime srpskog naroda. Srbija tim činom svakako podiže i svoj ugled i svoj regionalni kredibilitet.

To je osnovni motiv zbog čega sam pokrenuo ovu ideju sada ponovo. Nije, dakle, reč o nekakvim našim pravnim obavezama niti odluci Međunarodnog suda pravde, već o moralnoj obavezi koju imamo sami prema sebi.

Zato je od izuzetnog značaja da što više parlamentarnih stranaka podrži rezoluciju o Srebrenici, ali ne samo one već i grupe građana, nevladine organizacije, da to bude odluka srpskog društva. Nažalost, u javnosti su krenule diskusije, prvo da li treba ili ne treba usvojiti rezoluciju, a onda da li treba upotrebiti reč genocid. To su jalove diskusije. Parlament nije sud da bi jedno pre svega vrednosno pitanje pretvorio u stručno-pravnu debatu. Najvažnije je da se osudi taj svirepi zločin i da terminologija bude potpuno jasna u osudi samog zločina kao i u saosećanju sa patnjom nevinih žrtava iz drugog naroda.

Rezolucija o Srebrenici neodvojiva je od problema sa hapšenjem Ratka Mladića...

Serž Bramerc je rekao da današnju Vladu Srbije niko ne može da optuži da sakriva Ratka Mladića, što se ne bi moglo reći za prethodne vlade. Ali o tome ćemo kad uspešno završimo saradnju s Haškim tribunalom, kad završimo i istragu o paljenju ambasada, kao i o svemu što je bilo sporno u prethodnim godinama.

Kakav je vaš stav o referendumu u Republici Srpskoj o podršci Dejtonskom sporazumu?

Podrška Dejtonskom sporazumu nije razgradnja Bosne i Hercegovine i Srbija se u to ni na koji način ne meša. Ali, ukoliko bi neko pokušao da organizuje, bilo u Federaciji ili u Republici Srpskoj, referendum o podeli Bosne i Hercegovine, Srbija bi na to kao zemlja garant Dejtonskog sporazuma rekla – ne. Ali o referendumu kao podršci Dejtonskom sporazumu, Srbija principijelno ne može imati ništa protiv. Nekada čujemo napade koji dolaze ili iz nekih krugova Bosne i Hercegovine, ili iz Hrvatske, o tome da Srbija vodi dvostruku politiku. To, naprosto, nije istina. Uostalom, da je tako svedoči i međunarodno priznanje koje Srbija dobija za svoju principijelnu politiku o Bosni i Hercegovini.

SRPSKO-HRVATSKI ODNOSI

>>*Susret sa predsednikom Josipovićem imaće smisla ukoliko budemo mogli nešto da ispostavimo kao rezultat građanima i u Srbiji i u Hrvatskoj. Taj susret treba da bude ozbiljno pripremljen, a ne da bude deo političkog dekora*

Sa Stjepanom Mesićem

O bivšem predsedniku Hrvatske Stjepanu Mesiću govorili ste kao o svom prijatelju. Nedavno ste Savet bezbednosti UN-a upozorili na opasnost njegove izjave da bi vojskom intervenisao u Brčkom u slučaju da se Republika Srpska izdvoji iz Bosne i Hercegovine. Šta se dogodilo?

To što sam sa nekim u korektnim ličnim odnosima, ne znači da podržavam sve stavove koje ta ličnost iznosi. U pomenutom slučaju smatram veoma štetnim stavove koje je Mesić izneo čak i da je bilo i u neformalnom razgovoru sa novinarima, o mogućoj upotrebi vojske u presecanju nekakvog zamišljenog koridora kod Brčkog, jer to su stavovi koji veoma mirišu na devedesete godine. Smatram da se svako ko posle tragičnog iskustva iz devedesetih uopšte pominje upotrebu vojske, igra sa vatrom i da ne pokazuje potrebnu političku odgovornost.

Pritom ne zaboravljam da je Stipe Mesić u Jasenovcu izrekao politički veoma značajne stvari, koje niko od hrvatskih zvaničnika pre njega nije izgovorio, o ustaškim zločinima koji su počinjeni u tzv. Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Insistiranje na antifašističkom nasleđu Hrvatske takođe je jedna izuzetno značajna politička zaostavština i učinak koji Mesiću niko ne može da ospori. Ali, očigledno je da su u njegovom političkom životu postojali gestovi različitog kvaliteta.

Inače, s pažnjom pratim prve dane mandata gospodina Ive Josipovića. Mi smo, inače, poznanici iz vremena pre nego što je on postao predsednik Hrvatske. Sad imamo mogućnost da nešto konkretno uradimo za svoje zemlje i da svojim susretom učinimo korist za naše građane i počnemo da rešavamo važna otvorena pitanja kao što su obezbeđivanje povratka izbeglih Srba, povraćaj njihove imovine, poštovanje njihovih ljudskih i manjinskih prava; a, naravno, biće to prilika i da razmenimo mišljenja o kažnjavanju onih koji su optuženi za ratne zločine, o saradnji sa Međunarodnim sudom za ratne zločine u Hagu... Novi predsednik Hrvatske je lepo naglasio da je za njih veoma važno da se Mladić nađe u Haškom tribunalu, no ja bih dodao da je to mnogo važnije za Srbiju. No, za Srbiju je važno i da Hrvatska u Hag dostavi sva dokumenta u vezi sa optužbom protiv Ante Gotovine. U njegovom slučaju reč je o izvršenju teških ratnih zločina nad Srbima i ne bi bilo dobro da Hrvatska opstruira proces i otkrivanje pune istine time što se dokumenta ne dostavlja Sudu. Bilo bi veoma nepovoljno ukoliko bi se kojim slučajem desilo da Ante Gotovina bude oslobođen zbog tzv. nedostatka dokaza. To nikako ne bi bilo dobro za naše odnose. Mi, podsećam, imamo vrlo loše iskustvo u „slučaju Haradinaj", kada su ubijani svedoci i netragom nestajali dokazi.

Ali, hajde da se na početku dogovorimo o tome šta su standardi naših političkih odnosa, šta su osnovni principi na kojima mi možemo praviti najbolje moguće prijateljske veze. Simpatično je kada se priča o ispruženoj ruci saradnje. Hajde da vidimo da li će dela potvrđivati takve reči.

Niste bili na inauguraciji novog predsednika Hrvatske Ive Josipovića. >>

Kada se može očekivati vaš susret?

To ćemo se tek dogovoriti. Kažem, naš susret će imati smisla ukoliko budemo mogli nešto da ispostavimo kao rezultat građanima i u Srbiji i u Hrvatskoj. Taj susret treba da bude ozbiljno pripremljen, a ne da bude deo političkog dekora. Hrvatska ima očekivanja od Srbije, Srbija ima očekivanja od Hrvatske. Treba priznati te obostrane interese, obostrana prava, videti gde su ti interesi zajednički, treba raditi na svim tim poljima i poboljšavati, korak po korak, naše međusobne odnose.

EVROPSKA UNIJA I KOSOVO

>> *Tragamo za modalitetom koji neće podrazumevati implicitno priznanje Kosova. Kao što nećemo prihvatiti da eksplicitno priznamo Kosovo, nećemo to učiniti ni na implicitan način*

Na Kosovu

I Srbija i Hrvatska svoju budućnost vide u Evropskoj uniji. Da li je tačno da neke od najuticajnijih članica EU traže od Srbije da promeni retoriku o Kosovu?

Niko mi se nikada nije obratio sa takvim zahtevom. Ali vidim da se kroz neke medije formira ideja da postoji takav zahtev upućen Srbiji.

Ako se ispostavi takav zahtev, kako ćete reagovati?

Jednostavno, nije ovde reč o retorici, već o principijelnim pitanjima i legitimnim interesima Srbije. Srbija, dakle, ima legitimni interes i puno pravo da štiti teritorijalni integritet na Kosovu i Metohiji oslanjajući se na mirna, diplomatska i pravna sredstva. Srbija od takve politike neće odustati, bez obzira na bilo kakve političke uslove koji bi nekome mogli pasti na pamet u budućnosti. Zbog čega? Zbog toga što Srbija nikog ne ugrožava takvom politikom, i štiti vlastito pravo kao što bi to činila svaka druga normalna zemlja.

Rešavanje statusa Kosova biće ipak uslov Srbiji za ulazak u Evropsku uniju.

Srbija želi da se status Kosova reši, ali ne jednostranim aktom o secesiji, već kompromisom i obostrano prihvatljivim rešenjem. Rešenjem koje će biti dugoročno održivo i stabilizirajuće i do koga je moguće doći samo pregovorima. Što se tiče navodne mogućnosti da neko zatraži od Srbije priznanje tzv. nezavisnog Kosova, ne mogu da zamislim takvu situaciju zbog činjenice da značajne članice Evropske unije ne priznaju tu nezavisnost i verujem da se tako nešto neće postavljati kao pitanje.

Nije dobro da zauvek opstane svaki konflikt na prostoru zapadnog Balkana. Suština je da mi istorijski konflikt Srba i Albanaca počnemo da rešavamo na racionalan način, upotrebom pravnih mehanizama, inventivnošću, dobrom namerom, ali i racionalnim sagledavanjem naših interesa. Srbija nema nameru da blokira ekonomski život ili transport roba i usluga sa Kosova i Metohije i zato tragamo za modalitetom koji neće podrazumevati implicitno priznanje Kosova. Kao što nećemo prihvatiti da eksplicitno priznamo Kosovo, nećemo to učiniti ni na implicitan način.

Čak ni ako na drugoj strani bude ulazak u Evropsku uniju?

Srbija će sve učiniti da pre nego što dođe datum za ulazak u Evropsku uniju ne postoji više konflikt na ovom prostoru i da se pitanje Kosova konačno reši. Srbija ne želi večni konflikt koji bi pre ili kasnije opet ugrozio naše nacionalne i građanske interese. Čitava naša strategija razrešenja ovog konflikta tome je podređena. Zato smo i pokrenuli inicijativu pred Međunarodnim sudom pravde. Nakon te inicijative želimo da pokrenemo i druge inicijative, ali upravo u cilju rešavanja tog konflikta. Zato želimo da na pregovorima postignemo kompromisno rešenje.

Ima u Srbiji, ali i u međunarodnoj zajednici onih koji bi hteli zamrznuti konflikt. Jedni sa ciljem da Srbija nikad ne uđe u Evropsku uniju, a drugi da čitav prostor Zapadnog Balkana nikad ne bude integrisan. Iako iz različitih razloga, na ovoj tački se dešava poklapanje motiva. A potrebno je upravo suprotno – da razrešimo konflikte na prostoru Zapadnog Balkana, jer Evropska unija je sama po sebi jedan mirnodopski projekat, ali i projekat koji je imao za pretpostavku razrešenje nekih istorijskih konflikata.

Sjedinjene Američke Države i uticajne države Evropske unije priznale su nezavisnost Kosova. Šta je to što Srbija može da ponudi na novim pregovorima albanskim liderima?

Imate na evropskom kontinentu zanimljivih rešenja, poput Olandskih ostrva, Severne Irske... Irska nikad nije priznala nezavisnost Severne Irske, pa je postala članica Evropske unije. Postoji i kiparski model. Ne želim da kažem da su to isti modeli kao i kosovski, ali kosovski problem zahteva razrešenje. A ne može biti rešenje tog problema to što je ta stvar gurnuta pod tepih time što su neke države priznale Kosovo zažmurivši na povredu međunarodnog prava i poručivši Srbiji da treba da prihvati realnost na terenu. Takva njihova logika, između ostalog, međunarodne činioce dovodi u poziciju da moraju da prihvate realnost da Srbi sa Kosova ne žele da prihvate suverenost takozvane države Kosovo na čitavoj teritoriji.

Na koncu, kada prođu ove uzavrele godine uzrokovane nesrećnom unilateralnom deklaracijom o nezavisnosti, u jednom racionalnijem i boljem ambijentu mi ćemo biti spremniji da razgovaramo o budućem statusu Kosova, o tome kako možemo naći rešenje jednog istorijskog konflikta, kako možemo i sve druge regionalne države rasteretiti tog decenijskog sukoba. To je, dakle, jednostavno rečeno, politika države Srbije.

NATO i Rusija

Kakav je vaš stav o eventualnom pristupanju Srbije NATO-u?

Što se tiče našeg odnosa sa NATO-om, smatram da u mandatu ove vlade treba da postignemo takozvani napredni stadijum u programu Partnerstvo za mir, što ne znači učlanjenje u NATO i ova vlada neće pokretati referendum o učlanjenju Srbije u NATO. To je i odgovor svima onima koji pokreću pitanje referenduma. Ali rekavši ovo, obavezao sam se kao predsednik najveće političke stranke i kao predsednik Republike na političke korake i time učinio potpuno izlišnim i smešnim sve ove spekulacije da neko, navodno, ispod žita priprema nekakav tajni plan o učlanjenju Srbije u NATO.

Imali smo interesantnu izjavu ambasadora Ruske Federacije, da bi ukoliko Srbija uđe u NATO, Rusija priznala Kosovo.

Primili smo k znanju tu informaciju, ali ta izjava uopšte nije bila potrebna da bismo mi donosili svoju odluku. Naša odluka doneta je mnogo pre bilo kakve izjave. Rusija zna stav Srbije o NATO-u: niti je neko imao nameru da promeni Rezoluciju parlamenta o vojnoj neutralnosti, niti je neko imao ideju o integraciji Srbije u NATO.

>>Moj cilj je da završim svoj mandat kao čovek koji je ljudima ostavio nešto konkretno, a ne samo prazne priče; ne samo priču o tome da ćemo obezbediti radna mesta, već situaciju da stvarno imamo nova radna mesta

U "Zastavi"

Da li ste svesni da građani imaju najniže plate u regionu?

Nemaju najniže plate u regionu, ali uz cene kakve mi imamo te plate su realno male. To je posledica teške opšte finansijske krize i plate su svakako nedovoljne da bi naši građani imali standard kakav zaslužuju. Ima zemalja koje su na svetsku finansijsku krizu reagovale povećanjem plata, ali to je veštačka mera, ona nije posledica povećanja produktivnosti i štetna je po ekonomiju zemlje na duži rok. Srbija takvu vrstu politike nije primenila, jer bi to bilo vrlo neodgovorno. Kad-tad građani bi morali da plate cenu veštačkog podizanje plata. Ta cena se plaća kroz inflatorni proces, što je, u stvari, pljačka građana. Srbija je u prošlosti to već iskusila. Cena takvog ponašanja plaća se i kroz povećanje javne potrošnje, što ne stabilizuje makroekonomsku politiku bilo koje zemlje. Ako hoćemo da na kraju postanemo članica Evropske unije, da građani stvarno imaju dobre plate i da obezbedimo investicije, mi moramo očuvati makroekonomsku stabilnost. I moramo da nastavimo sa merama štednje, na svim nivoima.

Kada onda građani mogu očekivati porast standarda?

Problem je što nismo imali u proteklih nekoliko decenija suštinske investicije u razvoj, pre svega u nauku, obrazovanje, nove tehnologije, što nismo imali nijednu kapitalnu investiciju u infrastrukturu, možda već trideset ili četrdeset godina. Autoput prema Novom Sadu počeli smo da gradimo sedamdesetih godina; tek ove godine ćemo konačno završiti ne samo autoput prema Novom Sadu nego sve do mađarske granice. Ove godine nastavljamo i gradnju autoputa na pravcu Koridora 10 prema bugarskoj i makedonskoj granici, ali sva je prilika da ćemo ući i u nove velike investicije, kao što su izgradnja putne mreže u centralnoj Srbiji i istorijski projekat o kome smo sanjali i prethodnih decenija, a to je izgradnja autoputa prema Crnoj Gori.

Mi ćemo angažovati vlastita sredstva na početku i videćemo da li možemo da angažujemo strana sredstva, ali ne dodatnim preteranim zaduživanjem. Moramo da vodimo računa o tome da naš ukupni javni dug ne bude previsok kako bismo sačuvali makroekonomsku stabilnost i da ne dospemo na spisak zemalja koje su u takozvanom dužničkom ropstvu. Srbija ima 35 procenata javnog duga u odnosu na bruto društveni proizvod i to ostavlja jedan značajan manevarski prostor. Bitno je da novo zaduživanje, kojim opterećujemo generacije koje dolaze, isključivo plasiramo u izgradnju infrastrukture koju će te generacije dobiti na upotrebu, a ne u potrošnju, a ne u užitke ove generacije. I to je suština. Svi normalni se zadužuju da bi se razvijali. Neki iz opozicije bukvalno najnižom populističkom retorikom lansiraju teze o tome da ne treba uzimati kredite. Ne postoji zemlja koja se razvila, a da nije uzela kredite. Rešenje da dalje ne uzimamo kredite je politička podvala i ako bismo doneli tu odluku, mi bismo osudili Srbiju i njene građane i generacije koje dolaze na zaostajanje. Ali, krediti kad se uzimaju, moraju se investirati isključivo u opipljive stvari, autoputeve, pruge i mostove, koje će biti od koristi svoj našoj deci, i deci naše dece.

Kada ćemo osetiti konkretne rezultate od razvoja infrastrukture?

Rezultati od razvoja infrastrukture osetiće se već sledeće godine. Međunarodni monetarni fond podigao je predikciju na dva procenta rasta naše ekonomije za sledeću godinu, na tri i po procenta 2011, već za 2012. godinu na četiri procenta i 2013. na pet procenata. Time bismo se ponovo vratili na jedan ubrzani razvoj. To su dobre vesti, ali ima i problema. Moramo da smanjimo javnu potrošnju, smanjimo i racionalizujemo administraciju, rešimo problem javnih preduzeća koja su vrlo često gubitaši... Ali, postoje privatizacije koje kao predsednik Srbije nikada neću predložiti. To je privatizacija Elektroprivrede Srbije koja je kičma naše ekonomije i mi bismo taj nacionalni resurs morali da zadržimo za državu. Takođe, gasnu privredu. To su pitanja od strateškog značaja. Ne treba da ponavljamo greške nekih zemalja koje su danas u Evropskoj uniji. Na primer Slovačke, koja ne može da utiče na distribuciju energenata i politiku cena energenata.

Da li ste svesni da veliki broj građana ima problema da plati Infostan, da plati račun za struju?

Budite uvereni da redovno pratim i osluškujem i znam kakve su cene. Razgovaram s ljudima i pitam ih kako žive i znam da pate, mnogi ljudi pate. Mi se suočavamo sa siromaštvom koje decenijama već pogađa i iz koga ne može da izađe oko sedam stotina hiljada građana. To je ogroman problem. Naša nezaposlenost i siromaštvo moraju da se svedu na izdržljivu meru, kao u razvijenim evropskim zemljama, što je bilo pre krize kada je godišnji rast nacionalnog dohotka bio između pet i sedam procenata. Danas su, vidimo, i mnoge zemlje Evropske unije zbog svetske krize pogođene ovim problemom. Španija, na primer, ima dvadeset procenata nezaposlenih, a Srbija oko sedamnaest. U većini visokorazvijenih evropskih zemalja je deset procenata nezaposlenih. Neke su pred makroekonomskim slomom, na primer Grčka koja ima trista milijardi evra duga. To je realnost u kojoj se nalazi čitav svet.

Da li će se nastaviti sa restriktivnom monetarnom politikom?

Vlada ovog trenutka veoma ozbiljno razmatra mogućnost da se smanje obavezne rezerve i da u dogovoru sa guvernerom Narodne banke predloži jedan paket ekonomskih mera. U ekonomiji vlada pravilo – kada zahvatite na jednom mestu, proizađe problem na drugom. Suština jeste da ne napravite nestabilnost koja može da uruši kompletan poredak. I zbog toga se ovog trenutka razmatraju mogućnosti da se smanje obavezne rezerve, ali pod uslovom da taj oslobođeni novac bude investiran u produktivne grane privrede, da se to što pre vrati, da se podigne zaposlenost i obezbedi povećanje životnog standarda građana. Ali prosto, moramo i da objasnimo građanima da ne mogu plate da budu podignute administrativnom odlukom.

Moj cilj je da završim svoj mandat kao čovek koji je ljudima ostavio nešto konkretno, a ne samo prazne priče; ne samo priču o tome da ćemo obezbediti radna mesta, već situaciju da stvarno imamo nova radna mesta; ne samo priču o tome da ćemo izgraditi infrastrukturu, kao što je to radila vlada Vojislava Koštunice sa Veljom Ilićem, koja iza sebe nije ostavila čak ni projekte za te puteve, pa sve treba sada da se uradi – već stvarne kilometre autoputeva i stvarne modernizovane delove naše železnice. I ovaj program će trajati u naredne dve godine, do kraja mandata ove vlade, plus još četiri godine. On je planiran da obezbedi kompletno razvijenu infrastrukturu u telekomunikacijama, putevima i železnici, do 2015. godine.

U takvoj Srbiji koja će biti ili u Evropskoj uniji ili sasvim nadomak nje, biće kudikamo lakše i bolje živeti, nema nikakve sumnje. ×

FILIP ŠVARM

Važan je prvi milion

Aktivisti prisutnih stranaka, mirno, kulturno i dostojanstveno, sve sa zastave i buketi zastava balona plus veliki zastava portret Onog što udaren, školski i srpski napredno demonstrirali kako se potpisuje peticija za vanredne izbore

Prošle nedelje je napravljen kratak i historijski dogovor SNS-a, što je Srpska napredna stranka, i NS-a, što je ta Nova Srbija, da se zajednički, kako rek'o SNS Vučić, suprotstave bahatim, oholim i osionim vlastima. U to ime, na Mestu gde je udaren Velja Ilić, zakazan skup kojim će pokazati da žele promene, i kojom prilikom će organizovati prikupljanje potpisa za raspisivanje vanrednih izbora, gde će brojne javne ličnosti doći da potpišu peticiju. Žensko iz te Nove Srbije reklo da je talas promena u Srbiji nezaustavljiv, te da će to sprovesti do kraja.

PROĐE MILJENKO: Dakle, ponedeljak što proš'o, tačno 22. februar, Knez Mihailova, tačno i kako najavljeno "Kod Servantesa". Samo što nije to podne, nekoliko štandova, tezgi SNS-a sa porukom "Najbolji idu napred", isto toliko i ponude od Nove Srbije. Aktivisti već povadili dopola popunjene formulare za potpisivanje peticije, ali ima tu još posla i organizacionih nedoumica, gde staviti propagandni materijal, ko će prvi da se lati pripremljene olovke, ko prvi prepozna kandidata za potpisivanje. Dok se to konsolidovalo, reporter uzme 'oda, do muzičke knjižare "Platoa" ozvučenje i bubnjaridobošari sa instrumenti u zastave SNS-a, niže, kod Filozofskog, velika mreža kifla puna baloni u boje zastave. Čika Ljubinom su nailazile grupice, napred jedno sa sveskom, za njim njom jedno sa zastavom, nekoliko aktivista sa buketima balon zastava. Duž ulice raspoređeni dežurni, redom od usta do usta odaslaše poruku, Javi kad krenu.

'Vamo, u Knez Mihailovoj, stade da se puni, zastave SNS-a, zastave Nove Srbije, čak od Mladenovca, javi se i jedan golem grafika portret samog Velje Ilića, jedan sa majicom sa likom samog Tome Nikolića uze oštro korača i svuda stiže, javiše se bubnjaridobošari, reporter stade čulji uši, u'vati dvojicu u taj razgovor na napredne i srpske teme. Jedan uz'o veli, zar ne vidi, sad će traže reviziju granica, a nama ništa ne vraćaju, sve 'oće, 'oće Šid, ono preko Dunava, gde ona pivara 'oće, drugi ga dopuni, je l' Apatin, jeste, Apatin.

Sa razglasa bi Pada, pada, pada, pada/ Šta to pada, pada Vlada, onaj sa zastavom Nove Srbije iz Mladenovca staje pred svaku kameru, iz Čika Ljubine je pristizalo, sa fascikla predvodnicima, još ti' zastava i grozdova balona, mimoiđe ih, bez da ga notiraju u prisutne javne ličnosti, pisac Miljenko Jergović, jopet se javiše bubnjaridobošari, uzeše zastava balonima kite one štandove za potpisivanje, jedan baš evropski poteže iz ukrasne kese rakiju u nekoj brendi flaši, posluži drugare, otresoše glavama, flašu evropski vratiše u ukrasnu kesu.

Jedna grupica na svoju ruku uze vežba to potpisivanje, onaj sa spiskom uz'o tradicionalnu na otvaranje ličnu kartu, pa pita, A koji ti je matični broj, kad se sve uskomeša i napredno izvi vratove, eto ti Veljine poslanice Aleksandre Janković, ko nova i sva napredno crvena, baš od čizme pa do te minđuše, još se to uskomeša, ali bez to izvijanje, pojavi se napredno visok i sami Vučić, sagleda stvar, javi se Aleksandri, upade u one štandove, tu ga savataše i uzeše saginjavaju u pozdrave i poljupce, ovaj opet uze bude visok, sve krenu za njim, jedva održaše disciplinu, red i poredak. Do Svu u to napredno i novo crveno poslanicu Aleksandru, koja pušaše jednu tanku i bijelu cigareticu, stade Onaj i DSS Šormaz, napred stupi Onaj sa zastavu Nova Srbija Mladenovac, svi stadoše pitaju, A sa koje će strane, od Filozofskog doneše onu veliku kiflu sa baloni u boje zastave, pred fotoreporterima i snimateljima, koji se popeli na žardinjeru, bi upriličeno s nogu potpisivanje peticije, sve bi redno, Imaš ličnu kartu, Imam ličnu kartu, Jesi li za

vanredne izbore, Još pitaš, onaj što pita proveri sliku, još i sve što treba, fotoaparati su škljocali, kamere tražile ugao, pade potpis. Primače se jedna sa veliki krst na jake ženske grudi, upita onog što potpisiva, gde on na sastanak, ovaj preču, i ova sa krstom poteže ličnu kartu, ima i ona potpiše, dvaput, više puta, što su je za džaba potezali.

OKUPLJANJE: Zastave, lideri (T. Nikolić, V. Ilić), pristalice i sendviči na kraju

MUŠTULUK: Prođe 12 sati, prođe to Tačno u podne, jedna grupica odložila zastave na zemlju, spustili i cveće balone, povadili celofan sendviče, samo mandže, jedan što još nije gladan poteg'o Naše novine, ne govori, samo pokaziva prstom naslovnu stranu, Gladuje milion građana, preko onaj razglas pustiše neku novu umetnost, *La bamba, Tadića banda/ sve postalo krađa*...krupan, biće važan aktivista, stade bubnjarimadobošarima deli zadatke, kad najavi Tomu, da lupaju i prave buku, a može i kad bude Velja... Reporter 'uvati još ti' veliki' razgovora, jedan uz'o sve pita, 'Oće li dolaziti, a drugi da mu odgovara, Srbo, ti si ovde doveden da praviš gužvu, i ćuti.

Kad jedan od ove dvojice uze muštuluk, prvi opazi Velju i Onog telohranitelja što ne može da ga izmeri ni vaga što govori Jevtu, eto ti napred naprednog Tome Nikolića, do njega ko novog Velimira Ilića, sa onaj Jevto prođoše masu k'o kroz sir. Sve to plus DSS Nenad Popović stade na oplatu česme, skoro na Mesto gde je udaren Velja Ilić. Javi se Onaj mnogo krupan i važan aktivista, sve obavesti da skupili nekoliko stotina hiljada potpisa, da su ih podržale brojne i mnoge javne ličnosti, nabroja, Mrkela Mitar, braća Peruničić, glumac Borivoje koga još nije Kandić, pevačica Cakana. Onda Onaj mnogo krupan i važan aktivista zatraži minut buke da pokažu koliko ih ima, javiše se bubnjaridobošari, u aplauz krenu napredni Toma, pridruži se ko nov Velja.

Šta onda bi, Onaj krupan i mnogo važan aktivista najavi gospodina Velimira Ilića, gospodin Velimir, u svoj crni kaput, tu crvenocrnu kravatu, desnom uze mikrofon, svima nazva boga, i ko nov nastavi sve iz glave u koju mučki udaren, Želim da se zahvalim svim građanima koji su me podržali kad je bio onaj incident, znate o čemu se radi, onaj Markićević obrisa suze, Toma je napredno gled'o u nebesa, ali Velja je drž'o izlaganja nit, Kada je jedan režim koji je nesposoban da bilo šta uradi napravio incident da bi pokrio svoje afere... Želim da se zahvalim svima koji ste me podržali, hvala puno i do sledećeg viđenja, i evo, najavljujem našeg prijatelja Tomu Nikolića, koji me je podržao od prvog momenta, Tomo, hvala Ti za sve. Toma napredno prihvati mikrofon levom, Mi smo protiv kriminala, protiv korupcije, siromaštva, bede, bezakonja, a što to znači da smo i protiv Vlade, za to je kriva Vlada, Vlada koja misli da je bogom dana i koja ne sluša šta narod govori, kojoj je svejedno koliko građana javno kaže da želi izbore, mi smo vrlo blizu tog miliona glasova, a znate kako se kaže, Najteže je sakupiti prvi milion, posle toga će sve biti lakše... zatraži još jedared buku i aplauze, bi još jedared ta buka sa aplauzi, Velja napredno i ko nov čestita Tomi, čestita i Toma Velji, ni DSS Popović ne bio ravnodušan, poljubi Velju, Markićević već nije mog'o savlada silne emocije, Onaj mnogo krupan i mnogo važan aktivista uze sve odjavi, Hvala vam što ste pokazali koliko vam je stalo do promena, na fin, kulturan i dostojanstven način.

Sve to po planu i programu, uz odvrnutu himnu *Pada, pada, pada Vlada,* uze da se povlači Čika Ljubinom, Tomi se nađe Brana Crnčević, Velji je ko nov drž'o leđa Onaj Jocić iz Puteva Srbije za koga se govorilo da optužen za proneveru samo 200 miliona evra. I u Knez Mihailovoj uz'o bude razlaz, odneše onu balon kiflu, ko do'vatio zastavu, ko buket zastava balona, samo čuješ, Gde su naši, samo čuješ, E, jesmo im pokazali, jedino u crveno i van taj protokol poslanica sa od zada vezane crvene čizme Janković udarila u samostalnu šetnju i lične razgovore, to ne bilo i ne bejaše nezapaženo, jedan napredni i u prolazu rmpalija ko da s obe ruke dade kompliment, J...š Vladu, da je meni nešto 'vako.

A posle svega, u prostorije Napredne i srpske stranke bilo da Toma napredno rek'o da ove tri stranke predstavljaju snagu od koje očekuje da posle sledećih izbora vode Srbiju. Ko novi Velja dopunio da su čvrsto zajedno, prisutni DSS Popović, da je predsednik Koštunica odlučio da on, kao potpredsednik, ispred DSS-a prisustvuje i podrži našeg druga Velimira Ilića. ×

DRAGAN TODOROVIĆ

OPTIMISTA UPRKOS

"Ovisnik o politici" bio je u prilici da se druži sa ljudima različitih političkih uverenja. Rezultat tog druženja je osam knjiga u kojima svedoči o ključnim događajima i akterima iz druge polovine 20. i početka 21. veka

A. ANĐIĆ

NAZIVALI SU GA Miloševićevim biografom, što ga je nerviralo. Pojednostavljena tumačenja koja su ga godinama pratila zbog objavljivanja četiri knjige o Slobodanu Miloševiću, publicista Slavoljub Đukić još jednom, možda upečatljivije nego ikad, opovrgao je najnovijim rukopisom – hronikom *Političko groblje*, delom koje obuhvata ključne događaje i aktere Titovog, Miloševićevog i postpetooktobarskog perioda.

Među devedeset ličnosti koje je Đukić u *Političkom groblju* portretisao na prepoznatljivo pitak način jesu najmoćnije i najuticajnije ličnosti druge polovine 20. i početka 21. veka, ali i neki zaboravljeni likovi, čiji neverovatan životni put najslikovitije govori o paradoksalnoj stvarnosti zemlje koje više nema (poput "druga Sejde Bajramovića" ili Petra Gračanina, "jedinog predsednika Republike Srbije (1987–1989) za koga šira javnost gotovo da nije znala da je predsednik").

Obimno (630 stranica) delo intrigantnog naziva autoru je donelo nagradu "Desimir Tošić" za najbolju knjigu iz oblasti publicistike. Čitaoci su, istovremeno, dobili dragocenu priliku da zavire s druge strane scene, tamo gde se vuku konci i donose presude, one koje ne utiču samo na sudbinu "optuženih" već i cele zemlje i svih njenih građana. I sve to kroz oči čoveka koga dugogodišnje praćenje političkih uzdizanja, padova, spletki, izdaja i ostalih manifestacija pohlepe, bolesnih ambicija i nepostojanja skrupula, nije odvelo u neproduktivnu mizantropiju i arogantni cinizam. Naprotiv:

"Najviše sam obuzet profesionalnim strahom da li sam verno prikazao sudbinu ljudi koji su se našli u središtu događaja. Ima stvari koje ne znamo, ili nismo upućeni u ono što se dešavalo oko nas. Vidimo ih u jednoj ili dve dimenzije, a izmakne nam treća, nepoznata dimenzija", kaže Đukić na kraju obimne hronike napisane još 2000. godine, a potom devet godina prepravljane, "što je gore od pisanja".

OKOLNOSTI: Upravo u takvom, samoispitujućem odnosu prema poslu i ljudima, mogao bi se kriti deo tajne Đukićeve profesionalne dugovečnosti. Deo zasluga svakako pripada i njegovoj izrazitoj marljivosti i decenijama dugoj navici da svakodnevno "beleškari", čuvajući činjenice od zamki varljivog pamćenja. A ne bi valjalo gubiti iz vida ni čuveni "sticaj okolnosti" koji je Đukića pratio celog života:

"Takoreći sam sve proživeo (i nadživeo), od nemačke okupacije Srbije do sloma Titove Jugoslavije i Miloševićeve Srbije. Gledao sam na valjevskoj pijaci vešanje Stjepana Steve Filipovića, doživeo nemačku okupaciju, sretao partizane i četnike, kao šesnaestogodišnjak otišao u rat, učestvovao u oslobađanju Beograda 1944, prošao pakao Sremskog fronta, sve do Trsta, proveo u novinarstvu više od pola veka, prisustvovao krupnim događajima i poznavao mnoge aktere jugoslovenske i srpske drame u drugoj polovini prošlog veka", piše Đukić objašnjavajući razloge koji su ga naveli da u *Političkom groblju* ispriča sopstvenu životnu priču kroz presudne istorijske događaje čiji je bio svedok, a neretko i učesnik.

Đukić je rođen 27. oktobra 1928. godine, u Slovcu kod Valjeva, u bogatoj porodici koja ga nije "prirodno" preporučivala za odlazak u partizane. Ipak, mladalački bunt, prouzrokovan, između ostalog, očevom ljutnjom iskazanom na dosta radikalan način ("povređen

SVEMU

otkrićem da mu je sin ‘kockar, probisvet’, sa štapom u ruci gonio me ispred sebe, kao marvu, do železničke stanice, gde su se, uobičajeno nedeljom, okupljali i stari i mladi, na seoskoj promenadi”), naterao ga je da poželi da ode od kuće. Prva prilika koja se ukazala bila je – odlazak u partizane, 13. septembra 1944.

“U mladalačkom pamćenju više ostaju neobični trenuci u kojima sam se našao, nego užas koji proizvodi bojište. A i glavu sam okretao kada bih se suočio sa leševima koji pomračuju um”, piše Đukić o svojim ratnim danima, tokom kojih je, kao kurir, imao zadatak koji će, suštinski, obavljati celog života – da prenosi informacije. Ipak, neki užasi ne mogu se izbrisati iz sećanja:

SLUČAJ: “Pisao sam o svemu godinama, a nisam opisao ono što mi je najviše ležalo na srcu: Sremski front... Ali, Srem je neprestano tinjao u meni i, na neki način, uticao na moj život. Kad god mi je bilo teško, postiđeno sam se sećao Srema, našeg Galipolja. Godine posle njega za mene su poklonjene godine. Tamo su potrošene moje emocije. Od tada sam svaku muku pribrano podnosio, i ranu smrt svoga sina.”

Slučaj je hteo da, usred pakla Sremskog fronta, Đukić bude ranjen tokom čišćenja oružja (“Tužno, ratuješ protiv Nemaca, a onda greškom svojom ili drugara dođe nesreća sama od sebe”). Razneta šaka, pokazalo se, uticala je na njegov dalji životni put: pri kraju rata bilo mu je saopšteno da je odabran da ide u vojnu akademiju u Rusiju. Pred sam planirani polazak, međutim, buknula je rana, što je zahtevalo hiruršku intervenciju i promenu planova.

“Sem što mi, po dolasku sa fronta, glava više nije bila u torbi, a to je puno, sve ostalo je u znaku tumaranja. Želeo sam da budem ono što ‘jesam’, a nisam znao šta ‘jesam’. Išao sam kako me matica nosila” , priznaje. Umesto u Rusiju, matica ga je odnela u novinarstvo i to zahvaljujući predlogu Miloša Veličkovića, urednika “Sporta”, prilikom jednog slučajnog susreta negde u jesen 1949.

“Tako sam postao novinar, ne znajući šta bih drugo... Ali, bio je to pun pogodak: teško je u tom vremenu zamisliti bolje zanimanje od sportskog novinarstva” koje je “uživalo slobodu bez ograničenja”, piše Đukić i dodaje da je imao dosta razloga da zažali što je kasnije nastavio novinarsku karijeru u tzv. unutrašnjopolitičkom novinarstvu. “Politička štampa je bila poslušni servis Agitpropa, osušena i sasušena.”

Rad u unutrašnjopolitičkoj rubrici, međutim, nikako nije bio dosadan, uprkos svoj kontroli i, iz današnje perspektive, neverovatnom jeziku koji su koristili i političari i mediji. “Pisali smo često u asocijacijama, između redova, namerno nerazgovetno i nedovoljno razumljivo, ali u celosti tako da su čitaoci shvatali šta je pisac hteo da kaže i da se istovremeno zamažu oči cenzorskim glavama”, seća se Đukić.

ODLUKE: Karijeru započetu u “Sportu” nastavio je u “Večernjim novostima”, “Borbi”, “Politici” i NIN-u. Uvek kao novinar, osim u jednom, kratkom periodu (decembar 1979 – januar 1981) kada se (uspešno) oprobao na mestu glavnog urednika NIN-a. Bio je to dotad nezabeležen slučaj: nakon smene “odozgo” dotadašnjeg glavnog urednika Dragana Markovića, ninovci su uspeli da se izbore da sami odlučuju o novom rukovodstvu, a njihov izbor je pao na Đukića i Dušana Simića (postao je zamenik glavnog urednika). Uređivanje političkog nedeljnika u turbulentnom vremenu Titove smrti, Đukić je prekinuo svojom voljom i iz porodičnih razloga. Dugogodišnja privatna drama i očajnički pokušaji da sina otrgne od “droge koja je bezizlazno ušla u glavu” nije ga, međutim, nikada u potpunosti otrgla od pasioniranog praćenja političkih događaja.

“Dok su spoljnopolitički novinari mogli da slade prste, njihove kolege u unutrašnjoj politici, među koje i sam >>

LAV U NOVOJ FLAŠI

SVE ŠTO STE ŽELELI OD PIVA

AKO VOZIM NE PIJEM.
AKO PIJEM NE VOZIM.

ili jesi LAV ili nisi

WWW.LAVPIVO.RS

dobitnik priznanja za 2009. godinu

NAJBOLJE IZ SRBIJE
BEST OF SERBIA

spadam, davili su se od prismotre i svakojakih gnjavaža kojima su obilovali skupovi političkih foruma. Mada sam imao mogućnosti da pobegnem sa domaćeg terena, uvek me privlačila naša sredina. Politička nadigravanja, zakulisne borbe i uzbuđenja kojih je bilo na pretek. Samo sam dvadeset meseci bio dopisnik iz Praga, odakle sam povremeno gostovao u Budimpešti i istočnom Berlinu... To je ispalo mučenje, možda i najveće koje sam imao u karijeri... Tek tada sam shvatio koliko smo daleko, koliko se Jugoslavija razlikovala od tadašnjeg socijalističkog lagera. Sve mi je izgledalo lepo u Jugoslaviji, uključujući i našu štampu."

Odgovor koji Đukić daje mlađim kolegama kad ga pitaju šta smatra svojim najvećim uspehom, međutim, jedan je od brojnih pokazatelja da rad u domaćoj štampi nije bio tako lep kao što se činilo gledajući iz Praga. Kao najveći uspeh, naime, navodi – ono što nije napisao i potpisao: "Mislio sam na političke hajke, kada je, po nalogu komiteta, trebalo obaviti nečiste poslove, koji su kompromitovali štampu."

U vremenu koje opisuje kao "vrzino kolo" kroz koje je "protutnjao više nošen spontanim instinktom i sticajem okolnosti nego razumom", valjalo je gotovo svakodnevno odlučivati i u kom obliku i do koje mere je pametno i korisno preneti mišljenje koje nije u skladu sa zvaničnom politikom. Kao jednu od "tipičnih situacija kad štampa, svojom uzdržanošću, po cenu objektivnosti, spasava sebe, a često se pokaže i da brine i za sudbinu onih o kojima piše", Đukić navodi primer izveštavanja sa rasprave profesora Pravnog fakulteta iz marta 1971, tokom koje su profesori kritički govorili o Ustavu usvojenom tri godine kasnije. Kao novinar "Politike", jedini je izveštavao sa tog skupa, "istina sa zadrškom i selektivno, jer je bilo toliko vatrenih izjava, koje ni u snu nisu mogle da nađu mesto u štampi". Objavljeni tekst naljutio je i kritičare i vlast: iz Sekcije Univerzitetskih nastavnika stiglo je protestno pismo sa potpisom profesora Miroslava Petrovića u kome se ocenjuje da Đukićev izveštaj "ne izražava ni približno ono što je rečeno tokom tri večeri i da iznošenjem samo ponekog zrna trodnevne rasprave 'Politika' nije učinila dobru uslugu ni sebi, ni čitaocima ni nastavnicima fakulteta". Istovremeno, iz Gradskog komiteta SK Beograda stigao je dopis u kome se prigovara da prenošenjem mišljenja profesora Pravnog fakulteta "Politika" "minira plodnu ustavnu raspravu i osporava epohalno ustrojstvo daljeg razvoja Jugoslavije".

TURBULENCIJE: Osim o metodima kojima je "štampa spasavala sebe", isti primer govori i o turbulentnosti vremena o kome Đukić neumorno svedoči u svim svojim delima. Petnaest godina kasnije, naime, u prepunoj dvorani Pravnog fakulteta, promovisan je zabranjeni časopis "Anali", u kome je štampana ustavna rasprava iz 1971, a Đukić je, kao jedini izveštač sa tog skupa, pozvan da govori i još je nagrađen aplauzom. A u proleće 1987, uoči čuvene Osme sednice, upravo je profesor Miroslav Petrović bio taj koji je, u poverenju i sasvim prijateljski, novinara koga je ranije oštro kritikovao obavestio da je saznao da mu se u "Politici" sprema prevremeno penzionisanje.

>>"ŽELEO SAM DA BUDEM ONO ŠTO 'JESAM', A NISAM ZNAO ŠTA 'JESAM'. IŠAO SAM KAKO ME MATICA NOSILA"

Tek u 58. godini života, Đukić je tada teško primio odluku kojom je praktično proteran iz novinarstva – iako je ona bila samo radikalnija varijanta onoga što mu se već dešavalo u prethodnom periodu, kada su mu tekstovi najčešće odbijani.

Ipak, ubrzo se pokazalo da je odluka tadašnjeg glavnog urednika "Politike" Živorada Minovića, zapravo, predstavljala uslugu nepodobnom novinaru: oslobođen dnevnih obaveza, dobio je priliku da radi ono što sam želi. Tako je nastalo čak osam knjiga: dva biografska spisa o Dobrici Ćosiću (*Čovek u svom vremenu* 1989. i *Lovljenje vetra* 2001), hronika pada političke garniture koja se razlikovala od dotadašnjih komunista (*Slom srpskih liberala* iz 1990), čak četiri knjige o Miloševiću i njegovom režimu (*Kako se dogodio vođa* 1991, *Između slave i anateme* 1994, *On, Ona i mi* 1997. i *Kraj srpske bajke* iz 1999) i pominjano i citirano *Političko groblje* 2009. Bio je i jedan od autora dokumentarne serije "Tito – crveno i crno" reditelja Miće Miloševića.

Sve Đukićeve knjige napisane su na pisaćoj mašini, pred kojom su i novi zadaci: u njegovim beležnicama, naime, ima još materijala koji čeka prepoznatljivu stilsku obradu pre pretapanja u knjigu (pola hronika, pola komentar pisan mirnim, tolerantnim, pristojnim tonom).

ĆOSIĆ: "Ovisnik o politici" bio je u prilici da se druži sa ljudima različitih političkih uverenja što se, kaže, u Srbiji ne prašta. "Ili si samo naš, ili si njihov. Liberali mi nisu praštali dugogodišnju prisnost sa Dobricom Ćosićem, koja je očuvana u različitim vremenima, a Ćosić nije imao razumevanja za moje bliske odnose sa liberalima. Iza toga nisu ostale pukotine, mada se ni sa liberalima ni sa Ćosićem nisam bespogovorno slagao", piše Đukić u *Političkom groblju*. A neki čitaoci te, najnovije hronike zamerili su mu da u njoj nepovoljno govori o Latinki Perović – na šta je odgovorio u intervjuu NIN-u: "Želeo sam da izbegnem ovu temu i novinarskom ekvilibristikom sam progovorio na pola usta, što nije fer ni prema čitaocima. A razlog je što nikako nisam mogao da razumem Latinku kakvu sam znao iz doba Nikezića (i pre toga) i ovu, inače inteligentu i učenu osobu, posle sloma srpskih liberala... Potrudiću se da o Latinki napišem potpuniju priču, jer značajna je i zanimljiva osoba."

Govoreći u različitim prilikama o svojim planovima, Đukić je pomenuo i tridesetak magnetofonskih razgovora sa predsednikom Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije smenjenim pod optužbom za anarholiberalizam, Markom Nikezićem, i nameru da se "potrudi da oni ugledaju svetlost dana". A biće i još materijala o Ćosiću:

"Dobrica Ćosić je priča za sebe. Poznajemo se, takoreći, celu večnost, u različitim fazama. Skoro nema dana, poslednje decenije, da telefonom ne proćaskamo tekuće događaje. Obojica smo politički ovisnici, uostalom kao i većina Srba. Bože, kakve su sve gadosti i gluposti o njemu rečene i napisane! Mislim da malo ljudi zna o Ćosiću koliko ja znam, ono što sam napisao i što ću, ako me zdravlje posluži, tek napisati."

U međuvremenu, RTS planira da prema knjizi *Političko groblje* snimi dokumentarnu seriju, čiji će autor biti jedan od najuglednijih TV autora iz druge polovine 20. veka, Dragan Babić. Još bolja vest bi bila kad bi se pokazalo da još neko planira da učini ono što Slavoljub Đukić, posle svega što je video i doživeo, predviđa: "Možda ćete se iznenaditi. Kad se sretnem sa prijateljima i sagovornicima, ja sam jedan od retkih koji unosi izvestan optimistički ton. Verujem da se ovo balkansko tle smiruje, uz sve nevolje. Kosovo je i dalje u središtu pažnje. Ali, verujem da će se čak i ovom teškom slučaju naći izlaz, iako će svako ostati u uverenju da je gubitnik", rekao je autor *Političkog groblja* u jednom intervjuu podgoričkim medijima početkom meseca. ×

VERA DIDANOVIĆ

ZAŠTO NIJE DO

Ovaj članak govori o razlozima zbog kojih je Tribunal podbacio na planu pomirenja. U prilog tome možda najbolje govore rezultati poslednjeg Galupovog istraživanju iz 2009: Srbe svojim neprijateljima i dalje smatra 83 odsto kosovskih Albanaca, 51 odsto Hrvata, skoro svaki drugi bosanski Musliman, a ovakva osećanja su u Srbiji uzvraćena. Uz to, u regionu veliki broj ljudi živi u uverenju da će doživeti još jedan rat. Tribunal svakako nije zaslužan za ovako sumorno raspoloženje, ali kada je već među svoje ciljeve zacrtao i pomirenje, ideja zaslužuje da se nađe na proveri

FOTOGRAFIJE: REUTERS

Od osnivanja Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) prošlo je gotovo sedamnaest godina. Od tada je postignuto dosta toga: od 121 osobe osumnjičene za ratne zločine približno pola njih je osuđeno, a neki od njih su kaznu već i odslužili. Od preostalih, jedanaestorica su oslobođeni optužbe, neki su umrli pre nego što su uhapšeni, dok su šestorica, uključujući i Slobodana Miloševića, umrli u pritvoru Tribunala u Hagu. Među osuđenima ima dosta visokorangiranih političara i oficira vojske i policije. Nekoliko važnih suđenja je u toku, uključujući i suđenje Radovanu Karadžiću, dok su samo dvojica optuženih još na slobodi – general Ratko Mladić i Goran Hadžić. Strategija okončanja rada MKSJ-a koju je izradio Savet bezbednosti UN-a, predviđa da Tribunal prestane sa radom 2012, do kada bi i sva suđenja trebalo da budu okončana.

No, neka pitanja ostaće da vise u vazduhu i dugo nakon što zastava UN-a bude uklonjena sa krova masivne zgrade Tribunala u Sheveningenu. Neke odluke, poput oslobađajuće presude ratnom vođi kosovskih Albanaca i bivšem premijeru Ramušu Haradinaju i iznenadna smrt Slobodana Miloševića, i dan-danas se smatraju kontroverznim i dugo će još raspirivati rasprave i teorije zavere. Mnoge su žrtve ozlojeđene jer smatraju da su oni koji su im pobili porodicu ili rođake osuđeni na blage kazne. Istovremeno će na Balkanu i dalje biti mnogo onih koji će osuđene za ratne zločine iz svoje nacije smatrati herojima čiji se jedini zločin sastojao u tome što su ustali u odbranu svog naroda u teškim vremenima, uprkos svim činjenicama koje dokazuju suprotno.

I dok će pravni stručnjaci još dugo raspravljati o ovim pitanjima, mnoga izlaze van okvira međunarodnog prava i pravde, i dotiču neke dublje društvene, istorijske i političke teme. Od samog začetka Tribunal se u svojim ciljevima nije ograničio samo na izricanje presuda, već mu je namera bila i da

Haški tribunal veo do pomirenja

SMRT U ŠEVENINGENU: Doček tela Slobodana Miloševića na beogradskom aerodromu

spreči da se zločini ponove, a i da doprinese pomirenju naroda Zapadnog Balkana. Kada je o prevenciji reč, dovoljno govori činjenica da su se neki od najgnusnijih ratnih zločina, uključujući genocid u Srebrenici, etničko čišćenje Srba iz Hrvatske i zločine na Kosovu, desili uveliko nakon što je Tribunal bio počeo sa radom.

Ovaj članak govori o razlozima zbog kojih je Tribunal podbacio na planu pomirenja. U prilog tome možda najbolje govore rezultati poslednjeg Galupovog istraživanju iz 2009: Srbe svojim neprijateljima i dalje smatra 83 odsto kosovskih Albanaca, 51 odsto Hrvata, skoro svaki drugi bosanski Musliman, a ovakva osećanja su u Srbiji uzvraćena. Uz to, u regionu veliki broj ljudi živi u uverenju da će doživeti još jedan rat. Tribunal svakako nije zaslužan za ovako sumorno raspoloženje, ali kada je već među svoje ciljeve zacrtao i pomirenje, ideja zaslužuje da se nađe na proveri.

Tribunal je omanuo u pogledu pomirenja iz različitih, složenih razloga od kojih neke treba tražiti u raznim istorijskim nepravdama i tradiciji krvne osvete, koja vekovima opstaje u nekim delovima bivše Jugoslavije. Drugi su, međutim, duboko usađeni u same temelje Tribunala. Zadržimo se prvo na njima, pre nego što razmotrimo neke od lokalnih uzroka.

GRESI PRAOČEVA

MKSJ je osnovan 1993. godine (mada je sa radom počeo znatno kasnije), u jeku rata u Bosni, kao reakcija na svakodnevne izveštaje o zločinima koji su pristizali preko malih ekrana. U zapadnim prestonicama je preovladalo raspoloženje da se "nešto" mora preduzeti da se užas spreči, ali političke volje za vojnom intervencijom, jedinim efikasnim sredstvom u postizanju tog cilja, nije bilo. Čak je i Medlin Olbrajt, u to vreme ambasadorka SAD u UN-u, bila veoma skeptična u pogledu Tribunala: "Niko nije verovao u to da će išta biti postignuto. Prvo su govorili da neće biti optužnica, pa da neće ni biti suđenja, pa da neće biti presuda", izjavila je mnogo godina kasnije u svom svedočenju pred Tribunalom.

Tribunal je, tako, nastao kao puki dodatak: nemoćno telo i maglovita pretnja nad glavama ubica koji su u to vreme bili vrlo uposleni. U prvih par godina Tribunal nije imao ni budžet ni tužioce, imao je svega nekoliko pravnika, šačicu istražitelja i kancelarijskog prostora na pretek. A kada je konačno počeo s radom, morao je neprekidno da se nosi sa preprekama koje su ispred njega postavljale one države koje su ga i osnovale. Prvi glavni tužilac Tribunala Ramon Eskobar Salome nije se čak ni uselio u kancelariju, dok je drugi po redu, Ričard Goldston, bio pod snažnim pritiskom vodećih zapadnih zemalja da ne podigne optužnicu protiv Karadžića i Mladića kako se time ne bi ugrozio mirovni proces. Njegova naslednica Luiz Arbur je na sebe navukla gnev američkih zvaničnika kada je u jeku sukoba na >>

TUŽIOCI: Ričard Golston, Luis Arbur, Karla del Ponte i Serž Bramerc

Kosovu podigla optužnicu protiv Miloševića, strahujući da bi to kasnije moglo da ugrozi mir. Karla del Ponte, koja je došla nakon Luize Arbur, opisala je u svojoj knjizi kako su visoki zvaničnici NATO-a, pa čak i direktor CIA, uporno odbijali njene zahteve da uhapse osumnjičene za ratne zločine i prebace ih u Hag, pod izgovorom da bi time ugrozili bezbednost svojih snaga u Bosni.

Ovakav stav je postepeno počeo da se menja, ali je opstrukcija kojoj su u početku pribegavali osnivači usporila rad Tribunala u trenutku kada je trebalo da bude najefikasniji. Zbog toga je vera u svrsishodnost Tribunala okrnjena od samog početka, naročito među žrtvama koji su nestrpljivo očekivale pravdu. Takođe, zbog ovakve politike su najveći ratni zločinci na funkcijama ostali godinama nakon što je protiv njih podignuta optužnica, što svakako nije podstaklo pomirenje u regionu.

POLITIČKI SPEKTAR

Glavna razlika između domaćih i međunarodnih sudova leži u tome što ovi potonji nemaju policiju ni druge mehanizme prinude da postupe po poternici. MKSJ je, prema tome, bio ostavljen na milost i nemilost vlada čije su odluke bile selektivne i *ad hoc*. Međutim, zvaničnici Tribunala nisu na vreme shvatili da i sami povremeno moraju da izigravaju političare i diplomate kako bi osigurali opstanak suda, naročito u kontaktima sa predstavnicima uticajnih vlada. Umesto toga, nastupali su sa izvesnom aroganCijom, što nije pogrešno za rad u okviru krivičnog sistema jedne demokratske države u kojoj je sudska vlast odvojena od izvršne. U složenom međunarodnom okruženju, međutim, Tribunal je poricanjem neumitne političke uloge samo sebi otežavao posao.

To je naročito bilo izraženo kod Karle del Ponte, četvrte po redu glavne tužiteljke, koja se na tom mestu zadržala najduže od svih tužilaca. Poticala je iz pravosudnog sistema male zemlje sa jakom nezavisnom tradicijom, često je ulazila u nepotrebne sukobe, ne samo sa liderima iz regiona već i sa liderima svetskih sila (obilje primera možete naći u njenoj knjizi). Zbog toga su izabrani zvaničnici od kojih je zahtevala saradnju ponekad odbijali da s njom razgovaraju, jer nisu voleli da ih kinji. Zbog njenog ponašanja Tribunal je postao laka meta za neprijatelje međunarodne pravde.

Umesto da je poriče, Tribunalu je bilo bolje da se u političku ulogu, koja je bila neizbežna, uživi od samog početka. Da je par diplomata od velikog međunarodnog iskustva postavljeno da predstavlja sud i tužilaštvo u kontaktima sa političarima i diplomatama, brojni sukobi i nesporazumi bili bi izbegnuti. Time ne bi samo bila osigurana saradnja pojedinih zemalja sa Tribunalom, već bi i glavni tužioci imali više vremena da se bave pravom, a ne da se nadmeću sa političarima na njihovom terenu.

NO NEWS IS BAD NEWS

Na isti način, zvaničnicima Tribunala trebalo je puno vremena da shvate da njihov rad uključuje i javnost, ne samo u bivšoj Jugoslaviji već i u zemljama koje finansiraju njegov rad – na kraju krajeva, to je novac njihovih poreskih obveznika. I ova zabluda potiče iz domaće sudske prakse, gde sudije

>>UMESTO DA JE PORIČE, TRIBUNALU JE BILO BOLJE DA SE U POLITIČKU ULOGU, KOJA JE BILA NEIZBEŽNA, UŽIVI OD SAMOG POČETKA. DA JE PAR DIPLOMATA OD VELIKOG MEĐUNARODNOG ISKUSTVA POSTAVLJENO DA PREDSTAVLJA SUD I TUŽILAŠTVO U KONTAKTIMA SA POLITIČARIMA I DIPLOMATAMA, BROJNI SUKOBI I NESPORAZUMI BILI BI IZBEGNUTI

i tužioci po pravilu ne moraju javnosti da obrazlažu važnost njihovog rada, niti da se brinu o popularnosti sudova. To, međutim, ne važi za *ad hoc* međunarodne sudove poput MKSJ-a, koji ne zavise samo od političara, već posredno i od njihovih birača, to jest od javnog mnjenja.

Ovaj problem Tribunal je uočio tek nakon više godina od osnivanja, kada je njegova reputacija u bivšoj Jugoslaviji već bila uništena, i kada su neki zapadni političari i mediji počeli da dovode u pitanje opravdanost daljeg finansiranja. Tribunalov program *Outreach*, zamišljen da suđenja i odluke MKSJ-a učini dostupnim i razumljivim na području

nad kojim je sud nadležan, predviđen je još 1993. godine rezolucijom Saveta bezbednosti UN-a, ali je on uspostavljen tek početkom 1999, i to u okviru Strategije za okončanje rada suda. Do tada su novinarska pitanja o radu suda mahom ostajala bez odgovora, i Tribunal je sebe doveo u poziciju da nije mogao da se brani ni od opravdane kritike niti od zlonamernih napada. Veo tajne kojim je MKSJ bio obavijen pomogao je neprijateljima Tribunala da ga predstave kao oruđe za ostvarenje podumklih interesa Zapada (na Balkanu) ili kao ekstravagantan i skup eksperiment u međunarodnom pravu (na Zapadu).

Od tada je dosta toga učinjeno: *Outreach* danas ima svoja predstavništva u Beogradu, Prištini, Sarajevu i Zagrebu, a na stotine je novinara, domaćih i stranih, prošlo kroz obrazovne programe, što na Balkanu, što u Hagu. Pride, sud i tužilaštvo imaju svoje portparole, koji mogu brzo da odgovore na novinarska pitanja. Bez obzira, predrasude nastale pre nego što je *Outreach* počeo sa radom i dalje su jake: šteta koja je učinjena na početku je nepopravljiva.

U DALEKOJ GALAKSIJI...

Problemi koji su gore opisani mogli su da budu izbegnuti, a posledice donekle sanirane. To, međutim, ne važi ako govorimo o domaćem terenu. Iz lokalne perspektive gledano, MKSJ je sud u jednoj dalekoj i stranoj zemlji, koji su osnovali stranci da sude "našima". Postoje valjani razlozi za to što je nezahvalan posao suđenja ratnim zločincima poveren međunarodnim sudijama i tužiocima, i što je sud smešten daleko od regiona. Čak i deset godina nakon što je u jugoslovenskim ratovima ispaljen poslednji metak, bilo bi nezamislivo organizovati suđenje Miloševiću, Karadžiću i Haradinaju bilo gde na Balkanu. Ima nekoliko uspešnih suđenja ratnim zločincima nižeg ranga, naročito u Srbiji, ali proći će još dosta vremena pre nego što društva i pravosudni sistemi u bivšoj Jugoslaviji budu u stanju da sude krupnim ratnim zločincima, naročito svojima.

Nažalost, to što je sud smešten hiljadama kilometara daleko izazvalo je kod većine žrtava osećaj odsečenosti od suđenja, i to osećanje je vremenom samo jačalo. Ni prenosi uživo ili naknadno nisu pomogli: za nekoga u Mostaru, na primer, moderna sudnica Tribunala deluje stvarno kao i paluba američkog nosača aviona "Enterprajz". Sudije i pravnici u togama (srećom ne i sa perikama), i to što je slika lica zaštićenih svedoka bivala zamućena, a glas izmenjen, samo su jačali utisak nadrealnog. Tokom suđenja Milanu Lukiću, koji je osuđen na doživotnu kaznu zbog užasnog zločina počinjenog u Višegradu, nekoliko osoba koje su preživele masakr reklo mi je da nisu osetili "baš ništa" dok su gledali suđenje, niti da su kada je presuda izrečena doživeli bilo kakvo olakšanje.

Zato i ne čudi da domaća publika suđenja prati sa sve slabijim zanimanjem, da na njih gledaju kao na još jedan realiti šou u nizu, ili na neki dosadan i dugačak film gde se sve odigrava u sudnici (pri čemu suđenja pred MKSJ nemaju one preokrete kao u filmovima). A i kada im posvete pažnju, obično navijaju za svoje. I opet, pomirenja nema.

NAŠ ČOVEK U HAGU

Tokom suđenja Miloševiću, na njegovoj strani bili su i mnogi Srbi koji su se od početka suprotstavljali njegovom režimu. Njegova je popularnost bila toliko narasla da je vlada SAD koja je sponzorisala prenose u jednom trenutku zapretila da će ukinuti donacije ako prenosi ne prestanu. Milošević je postao "naš čovek" pred stranim sudom, i ljudi su počeli da navijaju za njega iz istih razloga kada navijaju za svoj tim na Olimpijadi, čak i ako znaju da je trener pokvarena lopuža a kapiten na dopingu. To valjda biva instinktivno.

To ne važi samo za Srbiju. U nekim krajevima Hrvatske učenici su morali da šalju božićne čestitke generalu Anti Gotovini, kome se trenutno sudi za etničko čišćenje Srba, a Haradinaj je po povratku iz Haga u Prištini dočekan kao heroj. Ljudi obično ne vole kad se njihovim sunarodnicima sudi pred stranim sudovima, što Amerikanci vrlo dobro znaju. Dvostruki standardi američke vlade izbili su na videlo pre nekoliko godina, kada je Bušova administracija vršila snažan pritisak na zemlje bivše Jugoslavije da potpišu dokument u kome se obavezuju da neće hapsiti američke državljane protiv kojih je podignuta optužnica pred novoosnovanim Međunarodnim krivičnim sudom u Hagu, zahtevajući istovremeno od njih da svoje građane izruče MKSJ.

Prema tome, ne treba da nas čudi što MKSJ nigde u bivšoj Jugoslaviji nije omiljen, sa izuzetkom Kosova, verovatno zato što nijedan kosovski Albanac nije osuđen zbog zločina nad Srbima. Srbi misle da je Tribunal pristrasan, potkrepljujući to činjenicom da je među osuđenima najviše Srba; Hrvati veruju da "njihovi momci" nisu činili zločine, već da su se samo "branili od srpske agresije". Bošnjaci su razočarani zbog dugotrajnih suđenja od kojih su se mnoga, po njihovom mišljenju, završila preblagim kaznama. Jedna žena iz Srebrenice, koja je prošle godine >>

I DALJE NEUHVATLJIV: Ratko Mladić

putovala 20 sati autobusom do Haga da bi prisustvovala početku suđenja Karadžiću, na kome je on odbio da se pojavi, rekla mi je da je potpuno ubeđena da su zvaničnici Tribunala potkupljeni da insceniraju Miloševićevu smrt, i da je on danas živ i zdrav negde u Moskvi, gde se krije iza lažnog imena. Ova

primetio Tihomir Loza:

"Uvek kad hoćemo da osvetlimo zločine počinjene u ime ovih težnji, mi zapravo od tih društava tražimo da se izdignu iznad sebe, i da te političke težnje razdvoje od zločina. To je težak zahtev, u emotivnom i intelektualnom smislu, i to ne samo za narod,

da ne treba gajiti nerealna očekivanja o tome kako će, kada konačno izbiju na videlo, na njih ljudi reagovati.

Istina je da Tribunal nije proizveo instant katarzu, ali to ne znači da od njegovog rada nije bilo dugoročne koristi. Društva su se oslobodila nekih vrlo rđavih ljudi koji su nji-

NACIONALNO NAVIJANJE: Slobodan Milošević i Ramuš Haradinaj

žena nije luda, samo je duboko razočarana u Tribunal, a njene reči svedoče o dubokom nepoverenju Bošnjaka u Haški sud.

NEDOVRŠEN POSAO

Dublji razlog zbog koga je Tribunal omanuo u misiji pomirenja krije se u tome da ratni zločini u bivšoj Jugoslaviji nisu bili puki nusproizvod ratova – već sredstvo i cilj u tadašnjim političkim planovima. Srbija je želela da se proširi na teritorije u Hrvatskoj i Bosni sa većinskim srpskim stanovništvom, a da bi se to postiglo, bilo je neophodno ukloniti nesrpsko stanovništvo koje se tu zateklo; Hrvati su želeli da im domovina bude bez Srba, i deo Bosne pride; Bošnjaci su težili da imaju prevlast u odnosu na Srbe i Hrvate, dok su kosovski Albanci bili spremni da poginu za slobodu svoje zemlje bez Srba u njoj. Neki od ovih planova su ostvareni u potpunosti, neki nisu, ali nijedan od njih nije mogao da bude ostvaren bez etničkog čišćenja, ubistava i silovanja.

Problem je što su u celoj bivšoj Jugoslaviji ove zamisli i dalje žive, ili ih bar ljudi smatraju legitimnim i opravdanim sredstvom u zaštiti nacionalnih interesa. Ove naume je od zločina moguće odvojiti u teoriji, ali ne i u praksi, jer one su deo istog novčića, ili kocke, u ovom slučaju. Kao što je nedavno u svom članku (na portalu *Transition Online*)

već i za liberalno nastrojenu manjinu u tim društvima.

U redu, evo vam vaše Republike Srpske, ali nam pokažite makar masovne grobnice na kojima je nastala, a porodicama žrtava bar malo saučešća. Kako bi bilo da obnovite neke od stotinu džamija uništenih u ime Republike Srpske? Sve čestitke Hrvatskoj na nezavisnosti. Svaka čast! Da li biste sad bili ljubazni da isporučite generale koji su vam to omogućili, i obnovite spaljene kuće iz kojih su proterani Srbi, a koje biste, sigurni smo, tako rado primili nazad. To ne biva lako, ako je uopšte i moguće."

Možda je bilo previše naivno gajiti prevelika očekivanja. Možda Tribunal nije ni trebalo da se upušta u pomirenje, jer je to sasvim izvesno van domašaja jednog privremenog tela UN-a, ma kako namere bile dobronamerne. Pomirenje ne može biti nametnuto izvana. To je složen proces koji zahteva vreme i strpljenje, ali i angažman čitavog društva, ili društava u ovom slučaju, koja nisu još dovoljno sazrela da se u njega upuste.

Takođe, uvrežila se pogrešna predstava da će istina jednom kad bude izbila na videlo automatski dovesti do pomirenja. U stvarnosti, istina je često uznemiravajuća i razorna, a ume da bude i vrlo bolna, što dobro znaju svi koji su prošli kroz bračnu krizu. Ne kažem da kosture treba držati u ormanu, već

ma vladali, i oni više ne mogu da proizvode onoliku štetu u miru koliku su proizveli tokom rata. Konačno, ogromna količina materijala prikupljena tokom suđenja biće i te kako od koristi kada proces pomirenja bude istinski počeo da napreduje.

Na posletku, ukoliko Međunarodni krivični sud bude želeo da izvlači neke pouke, on to ne treba da čini ugledajući se na MKSJ, već na sud u Nirnbergu. Ta su suđenja bila kraća i jeftinija, jer je suđeno relativno malom broju visokih zvaničnika, ali su ona poslala jasnu poruku i utrla put razvoju jedne demokratske Nemačke. U ono vreme su Nemci imali slično mišljenje o tom sudu kao što o Haškom tribunalu imaju ljudi na Balkanu – da je sud nepravedan, pristrasan i da je osnovan sa ciljem da se čitava nacija osramoti i ponizi.

Tek je sa dolaskom nove generacije mladih Nemaca, koji su počeli da preispituju narative svojih očeva i dedova, Nemačka stala na put ozdravljenja. Pa čak ni tamo, nakon šest decenija demokratije i prosperiteta, proces nije doveden do samog kraja. Nadajmo se da će Balkanu za to biti potrebno manje vremena, ali nije na odmet biti pomalo realan. ×

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

(Izlaganje na konferenciji "Suđenje Miloševiću – Autopsija", održanoj na Univerzitetu u Indijani, Blumington)

Diskriminacija Zakona o zabrani diskriminacije

Od troje kandidata za funkciju poverenika za ravnopravnost, samo jedan je ispunjavao sve zakonom propisane uslove. Međutim, ni on nije izabran

NEPODOBAN?: Goran Miletić

Šta je sve pokazao propali pokušaj izbora poverenika za ravnopravnost, a koga je prema Zakonu o zabrani diskriminacije trebalo izabrati do 1. marta? Pokazao je pre svega da država na problem diskriminacije gleda tek iz prikrajka, da joj nisu od naročite važnosti ni taj zakon ni funkcija poverenika jer nije na vreme razmišljala, jer se svega setila kad je prošlo dvanaest, a čak ni tada nije se potrudila da nađe kandidate koji ispunjavaju zakonom propisane uslove. Povrh toga, pokazala je da ne želi da u ulozi poverenika za zaštitu ravnopravnosti, nezavisnog državnog organa, udela ima i civilni sektor. Moglo bi se reći da je reč o još jednom pokušaju osujećenja formiranja četvrte grane državne vlasti – civilne vlasti (pored zakonodavne, sudske i izvršne), a koja je kod nas u samom začetku.

Zanimljivo je da je među troje prijavljenih kandidata samo jedan ispunjavao sve zakonom propisane uslove: završen Pravni fakultet, najmanje deset godina iskustva u oblasti zaštite ljudskih prava, kao i moralne i stručne kvalitete. No, svejedno, nije izabran. Njegovo ime je Goran Miletić, za poverenika ga je kandidovao LDP, a podržao ogroman deo civilnog sektora, tačnije 211 nevladinih organizacija sa Koalicijom protiv diskriminacije na čelu. Miletić je i jedini kandidat koji je prijavljen u regularno propisanom roku. Njegovom radu u oblasti zaštite prava svih manjinskih grupa u Srbiji nije se imalo šta prigovoriti. Čak je i Nada Kolundžija iz Demokratske stranke, koja je Miletićevu kandidaturu na javnom saslušanju "oborila", nakon svega priznala da je njegova karijera u oblasti borbe za ravnopravnost "fascinantna". No, nešto ga je ipak moralo diskvalifikovati. Miletić je otpao jer se, verovatno u panici od najezde nezavisnog, civilnog sektora, u poslednjem trenutku iz rukava izvukao nekakav četvrti uslov za funkciju poverenika, u zakonu nepostojeći, a to je veliko iskustvo u sudnici. I pored iskustva u pravnim poslovima, Miletić po mišljenju Odbora za ustavna pitanja ipak nije imao ono što je najednom postao uslov broj jedan – sudsku praksu. Zanimljivo je i to da nikome do sada, bilo od poverenika bilo ombudsmana i njihovih timova, nije tražen prethodni rad u sudnici, pa tako ni pravedni zakon nije predvideo da jedino poverenik za ravnopravnost mora biti sudski ekspert. No nekako je to ispalo zgodno, pa je skupštinski Odbor za ustavna pitanja odlučio da se idealni kandidat još nije pojavio i izbore proglasio neuspelim.

Valja pomenuti i preostala dva kandidata, od kojih je jedan na kraju odustao, a drugi u stvari nije ni imao nameru da se kandiduje. Ako ćemo iskreno, niko iz vladajuće koalicije nije ni razmišljao o povereniku za ravnopravnost. Tek kada je prošao rok za kandidaturu, ali ne zato što je prošao rok nego zato što je druga strana dala dovoljno jakog kandidata, trebalo je brže-bolje ponuditi i nekog svog. Tako je Demokratska stranka, nedelju dana posle isteka roka koji je odredila predsednica Skupštine, predložila Milutina Đuričića, doktora pravnih nauka, nekadašnjeg sudiju Ustavnog suda, saradnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Odmah se oglasila i Koalicija protiv diskriminacije, rekavši da se iz podataka ne vidi da ovaj kandidat ispunjava zakonske uslove i da se iz njegove biografije ne vidi da se bavio diskriminacijom, manjinskim ili ljudskim pravima u periodu od 10 godina. Kad je počelo i zadiranje u dalju prošlost, pa nađeno da je Đuričić 1994. učestvovao u pisanju nekakvog "pamfleta" tadašnjeg Ministarstva za informacije pod nazivom "Rečnik zabluda: sto neistina o Srbiji i srpskom narodu i odgovori na njih", gde se otvoreno stavio na stranu Slobodana Miloševića, nakon svega, ovaj kandidat se i sam povukao sa izbora.

Na javnom saslušanju tako su ostali Goran Miletić i Gordana Ćušić, koja je inače prvi zamenik građanskog branioca za grad Beograd. Gordana Ćušić je pre svega ovoga, kažu "očevici", pokazala interesovanje za skupštinski rad, ali, kako je i sama rekla, nije ni pomišljala na mesto poverenika za ravnopravnost. U javnosti je, međutim, rečeno da se ona sama kandidovala za poverenika, što je čak protivno zakonu u kome piše da kandidate mogu jedino predložiti poslaničke grupe. Primedbu Čedomira Jovanovića da u ovoj kandidaturi postoje formalnopravne manjkavosti, predsednica Skupštine i Odbora za ustavna pitanja Slavica Đukić-Dejanović je odbacila, rekavši da u zakonu u stvari piše da poslaničke grupe imaju pravo, ali ne i obavezu da predlažu kandidata za poverenika. Kako bilo, kandidatura Gordane Ćušić po mnogo čemu nije prošla slavno, pa nikome nije poslužilo na čast što je žena "gurnuta" u vrzino kolo samo da bi bila protivteža nekome ili nečemu.

Sada je na pomolu druga trka za mesto poverenika i valja zauzeti novi start. Koliko je "Vremenu" poznato, od Gorana Miletića i u tim novim izborima neće se odustajati. Uostalom, što se izjašnjavanja o njegovoj kandidaturi tiče, na sednici Odbora za ustavna pitanja jedan glas, glas Čedomira Jovanovića, bio je "za", ostali su bili uzdržani, ali "protiv" – niko. ×

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

Levo, desno pa u rikverc

Kada je krajem januara ustanovljena naprslina na nosaču Gazele, prelaz preko nizvodne trake je zatvoren za saobraćaj teretnih vozila preko tri i po tone ukupne težine: za prelaz sa desne na levu obalu Save kamionski saobraćaj u gradu preusmeren je na Stari savski most, a tranzitni na ostružnički, Kružni put R-251 i obilaznicu oko Beograda. Kako se snalaze i sa čime se kamiondžije suočavaju obilazeći Beograd proverila je ekipa "Vremena" prateći konvoj od tri kamiona "nesrpskih" registarskih oznaka

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIĆ

NA PRILASKU PETLJI kod Bubanj Potoka, odmah posle naplatne rampe, saobraćajnim znacima koji su vozačima ukazivali da prilaze odvajanju za Čačak dodati su novi: prvi obaveštava vozače kamiona da, ako idu prema Šidu, Novom Sadu, Obrenovcu i neizbežnom Čačku skrenu na obilaznicu, sledeći da svi kamioni preko naznačene težine moraju tuda da idu, a posle petlje je znak zabrane za saobraćaj kamionima težim od tri i po tone. Ipak, iako je znak zabrane nedvosmislen, poneki kamion nastavlja pravo, po pravilu domaćih registarskih oznaka: oni koji znaju da je znak zabrane postavljen zbog Gazele, a istovarno mesto im je sa ove strane Save, "ablenduju" policajcima koji dežuraju na petlji, pozdrave ih podizanjem ruke, ovi im klimoglavom odgovore, čime je saobraćajni znak zabrane obesnažen.

S druge strane, oni koji za "caku" ne znaju, po pravilu vozači kamiona inostranih registracija, sa autoputa se isključuju bez obzira na to da li putovanje u Beogradu završavaju ili nastavljaju dalje. Ovi "naši" skrenuli su kako saobraćajni znak nalaže i čim su se isključili i prošli podvožnjak ispod autoputa, naišli su na neobeleženu trokraku raskrsnicu: stali su u predomišljanju da li da krenu levo ili pak desno. Drugi vozači, oni domaći, shvatajući nedoumicu kolega, uputili su ih na pravu stranu – levo. Na istom mestu ozbiljno oštećenje kolovoza, široko koliko i saobraćajna traka i dugačko kao dva kamiona i dovoljno duboko da amortizeri zajauču, najavljivalo im je šta ih čeka.

Pred sledećom raskrsnicom, tamo gde se ukrštaju kružni put i Avalski drum, na putokazu piše da se pravo ide za Železnik, a levo za Beograd i Kragujevac, odmah iza da se pravo ide za Čačak i Obrenovac, a levo za Mladenovac. Šida i Novog sada nigde, čak ni Čačka. Kuda sad? Ima logike da se nastavi pravo, jer na putokazu pravac za Železnik je obeležen debljom linijom od one za Beograd, ali zar se za Šid i Novi Sad ne ide preko Beograda?

Vozač prvog kamiona je skrenuo za Beograd, druga dvojica su se opredelila za Železnik, ali su i stali i sačekali kolegu, koji je ipak uvideo da je na pogrešnom, da se na pravi put vrati. Potrajalo je: vožnja šlepera u "rikverc" nije jednostavna.

Nekoliko kilometara i mnogo udarnih rupa posle, na "V" raskrsnici malo ispred Stare Straževice, razlokanoj da više liči na sezonski put za poljoprivrednu mehanizaciju nego na obilaznicu oko prestonice, iako nedoumica ne bi trebalo da bude, jer na putokazu lepo piše "Obilaznica – Čačak" sa strelicom ulevo, do malopre drugi,

Promena promenjenog plana

Planom izgradnje putne infrastrukture u Srbiji za 2009. godinu, koji je Vlada usvojila u jesen 2008. godine, između ostalog predviđeno je da deo obilaznice od Orlovače do Bubanj Potoka bude spreman da primi tranzitni saobraćaj 31. decembra prošle godine, što je podrazumevalo izgradnju dva nadvožnjaka od po pola kilometra od Orlovače do Straževice, završetak tunela kroz Straževicu i temeljnu rekonstrukciju Kružnog puta od tunela do Bubanj Potoka: nadvožnjaci su "pogođeni" sa "Planumom", tunel koji je poodavno probijen i već četiri godine je na "stend-baj" režimu trebalo je da završi onaj koji ga je započeo – Energoprojekt-niskogradnja, a rekonstrukcija ostatka Kružnog puta, na opšte čuđenje, poveren je austrijskoj firmi Štrabag, sa kojom je, inače, ugovorena izgradnja obilaznice od Batajnice do Dobanovaca, sanacija autoputa od Aerodroma "Nikola Tesla" do Bubanj Potoka, kao i rekonstrukcija Gazele.

Kako je usvojen, plan je izmenjen: neće biti ništa od nadvožnjaka i tunela jer, kao i što inače biva, zafalilo je para, već će i u tom potezu, od Ibarske magistrale do Straževice biti osposobljen Kružni put za tranzitni teretni saobraćaj, a tunel Stara Straževica saniran, e da bi se Gazela rasteretila zbog neophodne i urgentne rekonstrukcije. I ta deonica poverena je Štrabagu. Rok za završetak svih radova beše 3. decembar prošle godine, Međutim, do sada je samo tri kilometra puta od Orlovače do Rakovice prošireno dvadesetak centimetara i presvučeno novim slojem asfalta, što je trajalo bezmalo šest meseci, i u saobraćaj je puštena Stara Straževica, tik pred zatvaranje Gazele za teretni saobraćaj. Budući da će, kako nadležni kažu, kamioni preko Gazele moći tek kad se sanacija i rekonstrukcija završe, plan je viđen za promenu.

SNALAŽENJE: Kamionski put oko Beograda

a sada prvi u konvoju staje: "Zagreb, Zagreb", obraća se čoveku u "svetloodbojnom" prsluku, pokazujući rukom u jednom i drugom pravcu, a ovaj mu pokazuje prema tunelu.

Na sledećoj raskrsnici, malo je lakše: posle dva obaveštenja "Čačak – tranzit" sa strelicom nadesno i "Niš – obilazak" sa strelicom nalevo, postavljena je i tabla koja razrešava kružnu raskrsnicu: za Šid i Novi Sad, kao i za Čačak i Obrenovac prvo odvajanje desno, za Niš drugo, a za Beograd treće.

Posle tri i nešto više kilometara uspona uz Labudovo brdo, koji za razliku od prethodne deonice ima kakvu-takvu belu liniju koja razdvaja saobraćajne trake, ali ne i liniju koja obeležava ivicu pita, pred ukrštanjem/uključivanjem na Ibarsku magistralu, opet šuma starih/novih kontradiktornih putokaza: prvi veli da se pravo ide za Čačak, a levo za Beograd, na drugom Čačku je priključen Železnik, da bi na sledećem samo Železnik bio "pravo", a Šid, Novi Sad, Čačak i Obrenovac desno, dok Beograd nestaje. I sve to ispred iste raskrsnice.

Posle ove raskrsnice, za onoga ko je uspeo dotle da se snađe, sve je lakše: tu odmah je isključenje sa Ibarske magistrale na Obilaznicu, čak piše koliko je udaljen Šid, a koliko Novi Sad. Odatle pa nadalje obilaznica liči na Obilaznicu, mada u tunelima osvetljenje ne radi, a trebalo bi da radi.

Čim prođe zima

U Srbija putu kažu da je obaveza izvođača radova da postavi i održava vertikalnu i horizontalnu signalizaciju i to će učiniti u najkraćem mogućem roku. Projekat je, vele, urađen i trenutno je u proceduri verifikacije od strane Gradskog sekretarijata za saobraćaj, MUP-a i Ministarstva za infrastrukturu, a da se ne bi gubilo vreme, već su u skladu s projektom naručene putokazne table-paneli, koje će do kraja nedelje biti postavljene na svim raskrsnicama.

Zbog jake zime, intenzivnih padavina i niskih temperatura, objašnjavaju, nisu postojale mogućnosti da se "obeleži horizontalna signalizacija". Pošto su prestale padavine i temperatura je u porastu, u četvrtak 25. februara započeće obeležavanje središnje bele linije na Kružnom putu.

Na istoj deonici u toku zimskog perioda došlo je do lokalnih oštećenja kolovozne konstrukcije. Razlog tome je pre svega nekompletna kolovozna konstrukcija u koju je do sada ugrađen samo prvi sloj asfalta, tzv. bituminizirani noseći sloj, a početak zime, niskih temperatura i obilnih snežnih padavina, sprečio je izvođače radova da polože završni sloj, koji osim povećanja nosivosti kolovozne konstrukcije sprečava prodiranje vode kroz kolovoz i pojavu razarajućih "ledenih sočiva". Ipak, novonastala oštećenja na putu saniraju se svakodnevno i čim se kolovoz ocedi i vremenski uslovi to omoguće, pristupiće se kvalitetnom saniranju oštećenja nastalih u zimskom periodu i nastaviti s polaganjem završnog sloja asfalt-betona.

Do produžetka roka za građenje, kažu, došlo je zbog povećanja obima radova na kolovoznoj konstrukciji i odvodnjavanju površinskih voda: "divlja gradnja" i "divlje deponije" dovele su do potpunog prestanka funkcionisanja postojećih kanala i drenaža, što je izazvalo velika oštećenja kolovozne konstrukcije i puta u celini.

Kako god, razdaljinu od 35,5 kilometara, koliko je očitao tahograf, obilaznicu od Bubanj Potoka do Dobanovaca, ovakva kakva je, "naši" kamioni su prevalili za 39 minuta sve sa onim vraćanjem u "rikverc" na ukrštanju sa Avalskim drumom, koje je trajalo malo jače od tri minuta. Bez zaustavljanja, dakle, 37 minuta. U suprotnom pravcu, istog dana u slično doba – ponedeljak oko podne, 33,4 kilometra autoputa preko Gazele nasumice odabran šleper prešao je za 29 minuta. ×

ZORAN MAJDIN

AKCIJA U TOKU – DIP

“Bojim se da ne položim ispit. Moguće je da je to zato što neko plaća, a ja želim da završim posao”, kaže za “Vreme” Aleksandra M., koja za novac polaže za druge ispite na Defektološkom, Filozofskom i Filološkom fakultetu

Lažno predstavljanje, korišćenje plagijata i špijunske opreme, organizovanje mreže pomagača, unajmljivanje “plaćenika”. Iako zvuči kao dosije kriminalne grupe, sve to su samo načini na koje nemali broj studenata polaže ispite i završava fakultete. Ranije su snalažljivi krili “puškice” u hemijskim olovkama, a devojke su ih smeštale u dekolte ili sa unutrašnje strane suknje pa ako primeti profesor da se nešto čudno događa, često mu je neprijatno da se umeša. Iako su i danas “puškice” u upotrebi, razvijaju se sve sofisticiranije i sigurnije metode kojima se do diplome dolazi prečicom.

Uvođenje bolonjskog sistema koje stavlja naglasak na seminarske radove i testove sa ponuđenim odgovorima, iako traži stalnu uključenost studenta, može pogodovati i nečem drugom.

“Više Bolonje, veći biznis”, smatra Marko N. Iako je završio fakultet, Marko i dalje radi seminarske, ali sada za druge. Naime, plaćanje nekom da ti napiše rad ili “skidanje” istog sa interneta, sudeći po oglasima, česta je pojava. Marko za jedan rad naplaćuje 30 evra, ali za razliku od mnogih koji se reklamiraju on ne piše šablonski, već svakom radu pristupa “kao da je njegov” provodeći u izradi oko sedam dana.

Cena za seminarski rad kreće se od 100 dinara do 100 evra za vrlo komplikovane i dobro urađene. No, prosečan trošak za deset strana iznosi 1000 dinara.

Postoje dva načina na koja se dolazi do “svog” rada. Prvi je da se sa nekog od desetine postojećih sajtova, koji u svojim bazama podataka imaju hiljade naslova, naruči već gotov rad koji stiže na imejl adresu, nakon što klijent pošalje uplatnicu ili sms koji se tarifiraju na 100 ili 200 dinara (na nekim sajtovima studenti imaju mogućnost da zamene svoj stari rad za drugi koji izaberu).

Da bi išli korak ispred konkurencije, “apsolutni lider koji se bavi ovim poslom”, kako piše na njihovoj internet stranici, u “akciji koja je u toku”, nudi mogućnost studentima da uz traženi po ceni od 600 dinara dobiju paket od tri bilo koja urađena rada sa spiska. Za korisnike van Srbije cena je 10 evra. Isporuka stiže na imejl adresu klijenta u roku od jednog dana. Isto važi i za maturske radove.

SVE VRSTE RADOVA: Ponuda na internetu

U slučaju da profesor nije dao standardizovanu temu, student/učenik kontaktira s “profesionalnim timom” autora sa sajta ili s nekim od pojedinaca koji se reklamiraju u brojnim oglasima po novinama, forumima, fakultetima, banderama.

“Dok sam ja studirao, to su uglavnom pisale devojke od 25, 26 godina koje nisu završile fakultet i žive od toga”, kaže Marko.

Izrada diplomskog ili master rada je takođe moguća usluga. Za unikat cena je od 90 do 400 evra, pa i više. I to opet zavisi od broja strana, literature, materije i roka u kom se student obrati “za pomoć”, odnosno od toga koliko dana preostaje za izradu.

Primera radi, izrada master rada (na nekom od “profesionalnih sajtova”) košta dva evra po strani, ali ako je u pitanju obimniji rad spremni su da odobre popust. Korekcije mentora ulaze u cenu, a rok za izradu je deset dana. “Privatnost klijenata je zagarantovana”.

Međutim, cena je veća ako se posla prihvati pojedinac koji temeljno piše neki od završnih radova.

“Neko za 500, 600 evra može da završi fakultet, a da nije ni uključio kompjuter”, procenjuje Marko.

KOLEGA, POZNATI STE MI: No, i za usmeni ispit našla su se rešenja. “Obično za

LOME NA PRODAJU

svaki ispit postoji određena tarifa. Ja sam polagala ispite za druge ljude, najviše na Defektološkom, ali i na Filozofskom i Filološkom fakultetu", objašnjava za "Vreme" Aleksandra M. Naime, jedan od načina za dobijanje prolazne ocene jeste da student plati nekom drugom da polaže umesto njega. Procedura je sledeća. Od studenta koji je raspoložen da ne uči i da plati uzima se indeks. U starim indeksima se lako menja fotografija, a deo preko kojeg ide pečat uradi se u fotošopu pa se nalepi fotografija "plaćenika". U novom indeksu zaštitna folija se polije plinom za upaljač i ona se sama skida. Dalje je sve isto. Nalepi se nova, obrađena fotografija, kupi se nov indeks jer se zajedno s njim dobija i zaštitna folija, i problem je rešen. Kada se ispit položi, vraća se fotografija pravog studenta. Praksa je da se deo para dobije pre kao garancija, a deo kada se ispit položi u tom ili nekom drugom roku.

Neki ljudi su se već specijalizovali za određene predmete, pogotovo na fakultetima gde ima mnogo studenata pa profesori ne pamte lice. Priča se da je određeni "student" 17 puta položio rimsko pravo, da je jedna devojka na Višoj poslovnoj kod istog profesora dobila dobru ocenu barem jedanaest puta. Kako nam objašnjava sagovornica, za međunarodno privatno pravo ljudi daju i po 800 evra onima koji su raspoloženi da ga nauče, a unosno je umesto nekog polagati i matematiku na Elektrotehničkom ili Fakultetu organizacionih nauka, što ide i do 500 evra.

Početna cena za jednostavniji predmet je oko 80 evra.

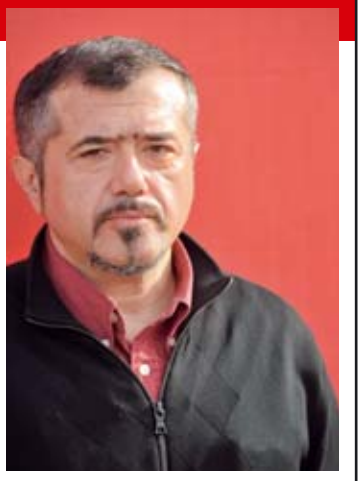
"Nikada se na to nisam navikla, jednostavno uvek imam tremu, mnogo veću nego kada sam polagala svoje ispite", kaže Aleksandra, dodajući da se ne oseća kao da je usred nečeg što bi nazvali krivičnim delom. "Volim da razmišljam u pravcu – nešto sam naučila, uzeću pare za to. Ali, više se bojim da ne položim ispit. Moguće je da je to zato što neko plaća, a ja želim da završim posao".

KOLEGA, IMATE LEP SAT: Prema rečima Aleksandre M., postoje dva načina na koje je ona polagala ispite za druge. Jedan je da sedne i nauči šta treba. Drugi je korišćenje takozvane "bubice", ali se najpre proveri da li ima ometača.

Korišćenje "bubice" i kamera koje se ubacuju u olovke, dugmad, satove postalo je unosno. Oni koji prodaju i iznajmljuju špijunsku opremu tvrde da je uspešnost polaganja ispita, preko njihove metode, između 80 i 90 odsto. Sistem se sastoji od predajnika, minijaturnog mikrofona ili kamere, i prijemnika, "bubice", a neophodna je i "pomoć prijatelja". Mikrofon može da se smesti u sat ili ogrlicu, tako da pomagač koji je van učionice čuje šta profesor pita studenta i diktira mu odgovor na "bubicu".

"Bubica" je veličine oko dva milimetra na vrhu i četiri na bazi tako da je potpuno >>

Antrfile

Književnik i istoričar Vladimir Pištalo, profesor Svetske i američke istorije na Univerzitetu u Vusteru, od marta ove godine držaće kurs Američke vrednosti i popularna kultura na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. O svom iskustvu sa američkim studentima kada su u pitanju prevare, Pištalo kaže: "Ne radi se samo o prevarama već o jednoj suštinskoj orijentisanosti na internet, kompjuter. Kada im dam neku temu, tačno znam da li su čitali knjigu ili su došli do podataka preko Vikipedije. Čim mi daju irelevantna znanja, koja više kruže nego što pogađaju, to znači da su ih našli na internetu.

Drugi problem je kada koristite čitave spremne eseje, to je zaista veliki izazov za profesore i oni na taj izazov odgovaraju različito. Ima ljudi koji vole da disciplinuju i ocenjuju. I koliko su se studenti izveštili da varaju toliko su se ovi izveštili da izlaze na razne sajtove da hvataju prevare. To je naravno plagijat, ali je pitanje koliko želite da budete strogi prema nekome. Vi možete od njega da tražite da napiše nov esej, a možete da ga izbacite sa fakulteta.

Ja lično nisam strog jer smatram da većina tih klinaca nisu ni ozbiljni ljudi, prosto osećaju da sve može i ovako i onako. Da bi čovek bio odgovoran, mora da želi posledicu svog dela, da bude svestan nje. U ovom slučaju nisam siguran da to ispunjava. E sad, kada mi se desi da dvojica studenata daju isti esej, u reč, obično kopiram oba i priheftam ih heftalicom pa neka se oni snalaze. Takođe, ja dajem teme koje nisu spremne, standardizovane, koje profesori inače daju. I to pomalo uspeva.

Ono na čemu se studenti izdaju jeste jezik kojim je pisan esej, jer ja znam kako oni govore normalno. Obično, kada je u pitanju bombastičan jezik, znam da je neko prepisivao. Naravno, mnogo je lakše otkriti nego dokazati.

Drugo, poznajem svoje studente, znam koliko učestvuju na času i kako razumeju.

Jedan od najvećih problema u Americi jeste što se njihovi studenti osećaju povlašćeni, smatraju da je njihovo pravo da završe fakultet ma koliko (ne)ulagali pravog rada. Taj osećaj 'meni je ovo dato' razvija se od malih nogu. Na nekim rođendanima poklon ne dobije samo dete kome je rođendan već i sva ostala, da se ne osećaju izuzeta. Tako kreće.

U srednjim školama roditelji često imaju veliki uticaj i profesor mora da se pravda ako da lošu ocenu. Zato se uvek koriste pismeni testovi, a ne usmeni. Pošto u Americi imate stalno potencijalnu pretnju tužbom, morate sve da dokažete, pa se zato od srednje škole stalno koriste forme pisanog eseja. I povlašćenost dolazi iz te poli igre u srednjoj školi. Drugo, deca uče da bi na nekom testu pokazala da je njihova škola dobra, uče za testove, a ne za znanja. Amerika ima vrlo dobre fakultete, ali opuštenost prema kriterijumima dolazi iz srednjih škola.

Ono što je pozitivno u američkom sistemu jeste da moji studenti imaju pravo da me prekinu pitanjem kad god hoće. I to je veoma dobro jer ih to školuje ne samo kao studente već i kao građane, tako razvijaju osećaj da mogu da pitaju i da traže odgovor."

nevidljiva, a stavlja se i vadi pomoću pincete.

Iako je ranije bilo neophodno imati pri sebi mobilni, sada je u ponudi i "unapređena verzija bubice sa blutut antenom" tako da se ona preko blutut veze "kači" na telefon u blizini u radijusu od 10 metara. Moguće je i, recimo, da bude vezana sa satom, koji je opet na isti način povezan sa mobilnim telefonom.

Ako je u pitanju pismeni test, zadaci se snime kamerom smeštenom u olovci, dugmetu, naočarima ili privesku za ključeve. Kamera, koja može da izdrži i do četiri sata bez zamene baterija, prenosi videosnimak na obližnji laptop, a onda pomagači studentu, opet preko "bubice", diktiraju rešenja.

POMOĆ PRIJATELJA: "Špijunska oprema"

Cena za iznajmljivanje "bubice" kreće se od 20 do 25 evra na dan. Stalne mušterije imaju određeni popust. U prodaji bubica košta oko 90, a u kompletu sa satom 200 evra.

Pomenute kamere koštaju od 200 do 350 evra, što zavisi od kvaliteta.

Uslov da ovaj način uspe jeste da u prostoriji nema ometača ili detektora, iako neki tvrde da prodaju uređaje čije frekvencije detektori ne registruju.

Pre nekoliko godina, grupa mladih istraživača sa Katedre za elektroniku Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu patentirala je detektor za "bubice", MD 150, čija se lampica pali ako u opsegu do 60 metara postoji aktivnost mobilnih telefona i drugih digitalnih bežičnih komunikacija. No, prema rečima asistenta Miloša Slankamenca, jednog od kreatora uređaja, nisu naišli na podršku Ministarstva, Pokrajine niti na zainteresovanost fakulteta. Češće im se obraćaju profesori koji "na svoju ruku" kupuju uređaj.

Zanimljivo je da tražnja opada, iako ponuda "bubica" raste. Na pitanje da li je moguće da njihov detektor "zakaže", Slankamenac odgovara da je tehnologija živa stvar u kojoj se stalno nešto menja.

Jedan od razloga što fakulteti nisu masovnije uzeli MD 150 (cena je od 160 do 180 evra) mogao bi da bude i to što je profesorima neprijatno i ne znaju kako da se postave kada uhvate studenta u prevari.

"Planiramo da napravimo univerzalni ometač, da se profesori ne bi potresali što otkrivaju studente", kaže Slankamenac pomalo rezignirano.

DOBAR POLICAJAC I(LI) DOBAR PROFESOR: "Znam za bubice i te stvari, ali ja ne mogu da kontrolišem studente. Šta ako pogrešim, šta ako lažno optužim nekog, ako ga uvredim. Pokušavam fer pristupom i odnosom prema njima i predmetu da napravim atmosferu u kojoj nema potrebe za tim", objašnjava svoj stav Mirjana Bobić, vanredna profesorka na Filozofskom fakultetu u Beogradu, Odsek sociologija.

Ona nije imala loša iskustva sa studentima i smatra da su dobar kontakt i zanimljivost predmeta ključni preduslovi da se takve prevare ne događaju.

Sličnog stava je i Vladimir Pavićević, asistent na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. "Ne postoji opasnija stvar u nastavnom procesu od one u kojoj se uloge odrede tako da nastavnik upada u zamku policajca koji pomno traga za studentom prekršiocem pravila. Nastavnik ne bi trebalo da bude lovac na neznanje, već da motiviše studente da proširuju svoja znanja", kaže Pavićević. Oboje smatraju da je u odnosu na ovu temu izraženija odgovornost profesora nego studenta. Uloga nastavnika je da stvara pravilnu atmosferu. Ako ne uspe, snosi posledice toga.

Na pitanje o razlozima cvetanja studentskih prevara naši sagovornici imaju svoja objašnjenja. Profesorka Bobić smatra i da studenti uče mnogo nepotrebnog, pa su sami napravili selekciju. "Možda je to strategija individualnog snalaženja u situacijama gde se uči puno stvari za koje se ne vidi da će imati neku korist", dodaje ona.

Razloge ovakvog ponašanja Vladimir Pavićević vidi i u uslovima u kojima odrastaju deca u Srbiji, smatrajući da smo još uvek društvo u kojem manje vredni i sposobni uživaju najveće nagrade.

Na fakultetima u Srbiji nema usklađenog dogovora o tome šta da se radi ako se student "uhvati u švercovanju", već je kazna individualna stvar profesora i njegove rigoroznosti.

Jedan od studenata, budući psiholog, koji kupuje seminarske radove kaže kako on vidi stvari.

"U škripcu si sa vremenom, gledaš kako svi muljaju, kako se svi provlače, profesori jedni drugima smeštaju, pa pomisliš zašto i ti ne bi ponekad sebi olakšao. Razmišljam nekada da li će da me provale, ali znam da nisu dovoljno zainteresovani da bi me provalili i onda sam miran."

Odgovornost društva i profesora svakako postoji i velika je. Samo i tu treba biti oprezan. Jer, ako su svi podjednako odgovorni zbog takvog stanja, onda se obično većina ponaša kao da u stvari niko nije odgovoran. A ni zbacivanje baš celokupnog bremena sa studenta koji koristi "pogodnosti" da bi došao do diplome, nije pošteno. U krajnjoj liniji, zbog onolikog broja njegovih kolega koji svoje obaveze ispunjavaju pošteno. Čak i kada nisu motivisani. ×

JELENA JORGAČEVIĆ

PRELEVIC LAW FIRM
Podgorica, MONTENEGRO
www.prelevic.com

Vacancy Announcement

Lawyer to work in Podgorica

We are one of Montenegro's leading law firms with a wide range of international commercial and real estate clients. We seek engaging lawyers to support our commercial law and real estate law teams.

We require proven knowledge of Montenegrin commercial and real estate law. Accordingly you have acquired a Law Faculty Diploma in, either Serbia or Montenegro. The Bar Exam and/or past working experience in the field of commercial and real estate law will be considered a strong asset.

Further, you feel comfortable giving legal advice in English, may it be orally or in writing. Knowledge of German or Russian will be appreciated.

You suit our teams, if you are devoted to your task, capable to work independently and willing to cooperate with other team-members.

We offer the best working and remuneration conditions directly reflecting the contribution of our lawyers.

Please send your application with your CVs in English by 5 March 2010 to: dp@prelevic.com

Only short-listed applicants will be contacted.

piše: teofil pančić

POGODI KO DOLAZI NA PROMOCIJU

Da li je u demokratskom društvu dozvoljeno sve što nije zabranjeno, ili je zabranjeno sve što nije dozvoljeno

U čuvenu beogradsku kafanu, jednu od poslednjih preživelih iz stare garde (a da ne spadaju u *skadarlijski diznilend* i slične turističke zamajotine) ulazi ubrađeni lik, pomalo jurodiv, i nepogrešivo se ustremljuje na naš sto, pa pravo na mene: "Gospodine P., evo lepe knjige, dobre knjige, o Komandantu", i još je nešto rekao, u sličnom tonu, no tu mi se zvuk polako muti i gubi, gledam naslovnu stranu sa koje se kočoperi Mladić Ratko, znameniti *autor* Sarajeva, Srebrenice i sličnih nedela. A knjigu-adoraciju njegovog lika i dela potpisuje Bulatović Ljiljana, jedna od novinarskih *die hard* perjanica srpskih devedesetih. Napadna ponuda da pazarim ovu gomilu papira uvezanih u knjigoliki predmet valjda je mala ironična provokacija Mladićevog akviziterskog jataka, šta li... Kako god, odmahujem rukom nasrtljivom prodavcu i Širitelju Blagovesti, govorim mu da nisam zainteresovan, jedva ga se otresam, a on se s neokrnjenim entuzijazmom odmah ustremljuje na mog prijatelja Ivana Č. koji se, megjutoa, odlično doseti da ga *uvređeno* eskivira tvrdnjom da, pošto prodavac njega nije prepoznao kao što je prepoznao mene, onda neće ni da kupi knjigu. I eto, tako, odmiče subotnje popodne, i sve to zajedno nije drugo doli jedna sitna beogradska kafanska anegdota za dokono prepričavanje nad hladećim se kotletima, a toga (anegdota, a bogme i kotleta) ovde bar nikada nije falilo...

Nuto đavla: te iste subotnje večeri, ali nekih sto i kusur kilometara u pravcu sever-severozapad, usred bačke ravnice, u ustaničkoj i nepokorenoj Crvenki (koja je čovečanstvu dala nekoliko tako velikih velikana da ih i Zemlja jedva nosi i podnosi, ali ponajveći je bezbeli Vučelić Milorad) odigrao se jedan Buran Društveni Događaj sa istom onom knjigom u središtu, i to bogme uz aktivno prisustvo autorke. Za naslovnog se junaka ne zna da je bio telom prisutan, ali nije isključeno: možda se maskirao u nekom *dabićevskom* stilu.

Elem, jake policijske snage sprečile su održavanje promocije naručene knjige-veličaljke Ratka M, koja je trebalo da se održi u crvenačkom Domu kulture. Hronologija slučaja je otprilike ovakva: promocija je bila uredno najavljena te odobrena od Nadležnog Lica – direktora Doma kulture. Tribinu prijavljuje izvesna Zelena stranka, što je pseudonim jedne lokalne živopisne pojave, a na čelu joj je stanoviti Hercen Radonjić (ne brkati s Tarzanom Miloševićem; ovaj potonji sjedi u Bijelo Polje), uzgred i predsednik MZ Crvenka. Hm, tamo gde su zeleni tamo je i ekologija, pa je mučeni direktor možda mislio da će se tu raspravljati o do sada nekako nedovoljno zapaženom ekološkom aspektu Mladićevog *javnog angažmana*. Onda se ispostavlja da je "pravi" organizator zapravo notorni pokret *Obraz* (kojem možda preti da ga za desetak-petnaestak godina zabrane, evo, samo dok Vrhovni sud natenane razmotri ima li, daleko bilo, čega zakonski spornog u njegovom delovanju), i da će neki od njegovih literarno nadarenijih aktivista tom prilikom *da se reču*, što bi rekao kolega Dragan T. Enivej, cela stvar počinje opasno da vonja na ekstremistički politički zbor iz čuvenog *nožžica-srebrenica* žanra pod krinkom paraknjiževne večeri, tu počinju da rade i neki telefoni i ribanja Odozgo, pa onda direktor otkazuje gostoprimstvo promociji, kao biva zbog lažnog prijavljivanja organizatora; znamenita Paraknjiževnica i svita iz Beograda (i od *koekude*) ipak umarširavaju u Crvenku, policija mirno, ali odlučno *rastura skup*, oni se jopet okupljaju malo dalje, na nekakvom izletištu, policija ponovo naređuje razlaz... I tako, na kraju, ostade buntovna, ali lirici sklona Crvenka zakinuta za suptilnu i lirsku Književnu Reč...

O ovome se (zanimljivo? znakovito?) nije baš mnogo pisalo u prestoničkoj štampi, osim u njenim regionalnim vojvođanskim izdanjima, kao da je u pitanju tek "lokalni" događaj od komunalnog značaja, što je, rekao bih, prilično površna i pogrešna procena. Naime, cela je ova stvar paradigmatična na više nivoa, na mnogo načina, sa raznih aspekata; ili bi to barem mogla i morala da bude.

Koliko je poznato, knjiga Ljiljane B. nije sudski zabranjena, ona samo spada u onu razgranatu sivu zonu nehigijenskog *publicističkog smeća* koje veselo džiklja u našem medijsko-političkom podzemlju, a koje su nam Krasne Devedesete ostavile u nasleđe da se gombamo s njim kao s nekakvim Upornim Flekama koje nikakav *vanish* ne može da spere sa nas. Takođe, ni Obraz, kao navodni organizator, nije organizacija izvan zakona, mada se, časna pionirska, radi na tome. U tom je smislu prilično dvojbeno s kakvim je zakonskim pokrićem sprečeno održavanje promocije, i to uz masovno uredovanje policije. Naravno, znano je da Organi imaju pravo na procenu "bezbednosnih rizika" prilikom održavanja javnih skupova, što može da dovede i do *preporuke* da se neki skup ne održi. Setimo se samo kako je takvo pravo (zlo)upotrebljeno prilikom iznuđenog otkazivanja "Parade ponosa". Da li to znači da je policija, recimo, imala saznanja kako su se u crvenački Dom kulture zaputile stotine, možda i hiljade vojvođanskih antifašista, rešene da spreče tu Bruku i Sramotu? Pa je onda vlast rešila da reaguje preventivno, sprečivši sukobe i nerede? To bi zvučalo kao ubedljiv scenario – ali u Berlinu ili Pragu. U Crvenki ili u samom Beogradu – jok. Ništa od toga.

Dakle, na kraju cela aferica deluje kao improvizovana, nesolidna i nesuvisla *politička palijativa*: kao da je neko nekome rekao – dajte, sprečite one ludake da nam vršljaju i paradiraju po Srbiji s Mladićem baš ovih dana kada ga, evo, ponovo hvatamo i baš smo iznenađeni da ga opet nema kod kuće (ma, gde li taj čovek samo luta povazdan?!), i kada pokušavamo da skuckamo nekakvu Rezoluciju o Srebrenici, i to po famoznom erotskom obrascu "Pazi, tako da ostanem nevina"... A to glavinjanje potkopava svaku pravnu sigurnost; tamo gde Zakon postoji i deluje, tamo može nešto i da se zabrani, bez pardona, ako za to ima osnova; a sve ono što, pak, zabranjeno nije, jeste dozvoljeno – i tačka. ×

“Hteo sam da se vratim tamo odakle sam počeo, u privredu, jer za ljude najčešće pomisle da ništa ne vrede i da nemaju gde ako ostave politiku.”

ZORAN ANĐELKOVIĆ BAKI, član Glavnog odbora SPS-a, predsednik Upravnog odbora Železnica Srbije i vlasnik Radija S (“Politika”)

Miloš Aligrudić,

potpredsednik DSS-a, dve godine posle nereda na mitingu “Kosovo je Srbija”, procenjuje pričinjenu štetu: “Šteta jeste naneta i bilo bi, naravno, bolje da toga nije bilo. Ali, setimo se samo kakva je šteta naneta Srbiji na nekoj drugoj strani. Nama su oteli deo teritorije, a ističe se malo stakla koje je ostalo na ulicama nakon mitinga.” (“Danas”)

Emina Jahović,

“jedna od najpopularnijih pop pevačica”, veoma je pedantna i na pitanje da li supruga opterećuje perfekcioniznom, kaže: “On je sa deset godina otišao u Švajcarsku na školovanje. Vrlo rano je postao samostalan, tako da je naučio da brine o sebi. Pedantan je za sebe, ali ne i za druge. Kao i svaki muškarac, ostavlja stvari po kući ili nasred sobe.” Da li pomaže u kućnim poslovima? “Apsolutno ne zna ništa da radi. Uvek kada jede skloni sudove i spusti ih u sudoperu. Jednom prilikom, da se napravi dobar, poželeo je da ispere tanjire posle ručka, ali ih je bukvalno bez deterdženta isprao vodom i onako masne vratio među čiste. Kad sam to videla, šokirala sam se i odmah sam pitala ženu koja nam radi u kući ko je to uradio. Mustafa se sav važan javio da se pohvali da je to on. Nema pojma da radi kućne poslove, mada to niko od njega i ne traži.”

Kako se snalazi sa kućnom pomoćnicom: “Po ceo dan jurim i kontrolišem ženu koja nam čisti. Stalno je vraćam, idem za njom i govorim: ‘Ovo je dobro, ovo nije, ovo ponovo očistite, a šta je ovo i slično.’ Ona će dobiti nervni slom od mene. Ali, takva sam, moram u svakom trenutku da znam gde mi se šta nalazi.” (“Hello”)

Velimir Ilić,

lider Nove Srbije, posle vraćanja pištolja službenicima policijske uprave u Čačku: “Bolje biti žrtva nego ubica.” (“Blic”)

Kristijan Njuman Edžike Nvangvu,

Kris, ili”naš” Nigerijac, fudbaler, priča: “Bio sam u velikoj depresiji i lopta mi nije išla, ali ljudi u upravi želeli su da mi pomognu. Branko Čučuković, tadašnji predsednik kluba, našao mi je smeštaj, ja sam pomagao na igralištu i zauzvrat besplatno se hranio u klupskom restoranu. Osećao sam kao da me je sam Bog dodirnuo. Kad primim platu, odem u crkvu i dam deset procenata Bogu. Održao sam reč. Od Crkve sam dobio zahvalnicu.” (“Politika”)

Maja Panić,

tarot majstor, u školi magije polaznike uči praktičnim veštinama:

Prizivanje novca

“Jedan od rituala je i ritual ‘49’. Svakog dana na belom papiru, 49 puta rukom treba ispisati ‘ja sam bogat/a’. Obred se izvodi 49 dana i, ukoliko se samo jednom preskoči, mora se krenuti ispočetka. Evo još jedne čarolije za privlačenje novca, ovog puta pomoću amajlije: pomešati po 2 kašičice cimeta, iseckanog matičnjaka, kašiku bele rade i 2 štapića vanile. Staviti u zelenu vrećicu i nositi stalno uz sebe. Dok se talisman izrađuje, sve vreme treba misliti na poslovni napredak i novac kako bi se želja ‘utisnula’ u amajliju i dala joj potrebnu energiju.”

Otkrijte lopova

Ako sumnjate da vas neko potkrada, lopova otkrijte preko magijskog hlepčića: “Potrebna su tri listića papira. Na jednom treba napisati OMAKS, na drugom OPAKS, i na trećem OLIFAKS, a onda sve iseckati na komadiće i pomešati. Umesiti pogačicu, ispeći i iseći na delove. U svaki od njih nežno ugurati malo papirića, ali da se ne vide. Prvom prilikom ponuditi osumnjičene. Lopovu će se posle nekoliko zalogaja pojaviti penica na usnama.” (“Zona”)

Ana Ivanović,

teniserka, “spoj lepote, energije i humanosti”, nije imuna na strah: “Uvek sam se plašila velikih pasa. Meni je strašno kada vidim velike pse pored male dece. U detinjstvu sam se plašila visine, ali sam to prevazišla.” Ali: “Nemam kućnog ljubimca, mada ne bih imala ništa protiv da u budućnosti imam zlatnog retrivera.” (“Hello”)

Ljiljana Blagojević,

glumica, o predjelu koje je sasvim pouzdano izmislio njen suprug Siniša Kovačević: "Reč je o suvim šljivama u slanini, koje se pune oljuštenim bademima, kačkavaljem, a zatim se zapeku u rerni. Siniša ih je spremao još pre trideset godina, a onda je to neko ispričao i sada taj njegov recept vidim u mnogim kuvarima." ("Gloria")

Žarko Obradović,

ministar prosvete, analizira sve češće napade na SPS zbog nenajavljenog puta na Kubu: "Kao da su se uplašili rasta našeg rejtinga. Očigledno je da im smeta što nas sve više poštuju i u Srbiji i u Evropi." ("Večernje novosti")

Mima Karadžić,

popularni glumac, nedavno je krstio mladu kubanku Jenis: "Od prvog dana sam je doživeo kao najveselije biće koje sam sreo u životu. Sva je u muzici, a ne kao mi non-stop u ozbiljnim i teškim socijalno-nacionalnim temama i problemima, što je odavno sistem naše vrednosti. Jednog dana je rekla da hoće da se krsti i da joj ja budem kum. Otišao sam u Svetosavsku crkvu i zakazao krštenje. Ovom činu je prisustvovalo dvadesetak naših prijatelja i posle obreda došli smo u klub i uz svirku klavira napravili veliku feštu i bilo je prelepo. Ja sam joj kupio medaljon zlatnog anđela i dao joj ime Anđela. To je prelepo ime." ("Gloria")

Margit Savović,

bivša političarka i ministarka za ljudska prava i manjine, a sadašnja profesorka na Pedagoškom fakultetu u Jagodini, okupila je ekipu "Lavica", koju su činile poznate žene, i pobedila muški tim SAS na humanitarnoj utakmici u malom fudbalu: "Bila je to bespoštedna borba! Muškarci ne mogu da podnesu da ih žene pobede ni u čemu, pa čak ni u zabavnoj utakmici u malom fudbalu u humanitarne svrhe! Nikad do sada nisam igrala fudbal, imam dve leve noge. Volim sport." ("Press")

Sandra Drašković,

starleta koja "nikoga ne ostavlja ravnodušnim", otkriva čime muškarac može da je osvoji: "Šarmom i ne preteranom duhovitošću, sigurnim stavom, intelektom ili nekom kućom na moru." ("Hello")

Ljubivoje Ršumović,

predsednik Kulturno-prosvetne zajednice Srbije, na uručenju Vukove nagrade za 2009. godinu, koju su između ostalih dobili glumac Radoš Bajić, istoričar Žarko Dimić, organizatori manifestacije Dragačevski sabor trubača, književnici Ljubiša Đidić, Dragan Lakićević i Ljiljana Habjanović-Đurović i rektor Univerziteta Megatrend Adam Savić, rekao je: "Vukova nagrada sjaji imenom Vuka Stefanovića Karadžića, a uz pomoć Ministarstva kulture Srbije, ova nagrada poslednje tri godine postaje sve značajnija, i može da se poredi sa nekim od najuglednijih svetskih priznanja."

Dragan Lakićević,

književnik i jedan od dobitnika, kaže: "Vukova nagrada je posebna jer se dodeljuje sledbenicima Vukovog duha u kulturnim oblastima u kojima se ogleda Vukov rad. Dobitnici nagrade su posebno zahvalni srpskom narodu, od koga je Vuk zapisivao, kao i roditeljima, nastavnicima, školi, državi i svima koji su Vukovo delo čuvali od zaborava." (RTS)

Jelena Baćić-Alimpić,

"hiperaktivna profesorka književnosti", TV voditeljka na Pinku poznata po emisiji "Svet plus" i sl., priča o svojim šoferskim iskustvima: "Volim žestoku vožnju, suprug i ja smo svojevremeno učestvovali u reli trkama, ali otkad smo moj vozač i ja prilikom prelaska preko mosta u Beški udarili u kravu, na tom delu puta sporije vozim. Zbog toga su se prijatelji šalili sa mnom da sam 'ubica goveda'. Policajci nisu mogli da veruju da smo uopšte ostali živi, jer kažu da je udar u kravu od 500 kilograma ravan udaru u zid. Uprkos tome i dan-danas, kada završim s poslom, žurim kući u Novi Sad."

O pokojnom ocu koji joj bio velika podrška: "On je bio neverovatan čovek, koji me je stalno kritikovao. Voleo je život i živeo ga punim plućima. Sigurno je dva ili tri stana ostavio u kafanama. Bio je boem, čovek koji je meni govorio: 'Mače, što si obukla tako dugačku suknju, skrati je malo, vidiš kako imaš lepe noge.' Atipičan otac, koji mi je ujedno bio i mentor i savetnik, ali i kritičar veoma oštrog jezika. Retko me je hvalio, a kada je to činio, radio je to pred drugima, nikako preda mnom. Kad sam dobila nagradu za najbolju ženu dvadesetog veka, bio je neizmerno ponosan. Čitavog života mi je govorio: 'Piši, piši, ti to umeš.'" ("Hello")

VREME
u štampanom izdanju
na ovoj stranici se nalazi reklama

piše: ljubomir živkov

MARINKOVA BARA

Između moje malenkosti i šefice poslaničke grupe došlo je do jednoumlja koje ko zna hoće li potrajati

Danas je pomažući se štapom u prepunjenu dvadesetšesticu zakoračio pripadnik ravnopravne manjine, i bogalj sam i sakat, rekao je ne hajući za političku korektnost, govori o sebi i može mu se, ima šezdeset i neku godinu, možda i nema, njegova nacija koja nema svoju državu stari brže od evropskog proseka, do sedišta ne može da se progura te one koji sede zagledani u ništa, kao utopljenici, i ne stavlja na kušnju da mu ustupe mesto.

Na narednoj stanici mukotrpno silazi da propusti izlazeće putnike, sitan je od prirode, život ga je možda dodatno smanjio jedan broj, ima očuvanu jaknu sa krznenom kragnom, šeširić dobre kakvoće i lepog kroja. Popeo se ponovo u autobus a da bi predahnuo od ovih koji se guraju unutra obreo se u autobuskom oltaru gde da kroči samo kontrolor ili drugo službeno lice iz GSP-a, uglavnom ga je domaćin ukorio: "Što si tu stao? Ti ćeš do Marinkove bare?!" – "Jeste, idem do Marinkove bare, sad ću ja da se sklonim odavde" – rekao je žitelj Marinkove bare. – "Pa što ne odeš ka sredini, možda bi ti neko i dao da sedneš!" – "Ma ja bi imo pravo svakog da podignem, a kad ne mogu da se probijem..."

Zašto ovo pišem kad je sve na svom mestu? Putniku sa posebnim potrebama (ili makar sa potrebom da sedne: čak i da je zdrav kao dren svi su mlađi od njega) niko nije pomogao da prođe do sedišta, svi oko njega uživaju u vlastitoj obamrlosti; srasli jedni uz druge, čuvaju građani sa običnim tj. opštim potrebama snagu za vlastiti izlazak kad bude kucnuo čas, a ne za pravljenje koridora radi nepoznatog starca, vozač se klijentu obratio sa ti, što ne znam da li bi baš učinio sa nekim starijim pripadnikom većinskog naroda koji bi imao tako ozbiljan šešir i bundu, poigrao se malo Šerloka Holmsa pa je putnika javno smestio u odgovarajuću mahalu posavetovavši ga zaista dobronamerno kako da šanse za sedenje poveća, sve u svemu mala porcija rasizma: šofer nije bio neljubazan, dapače, mislim da mu je putnik bio simpatičan, jer jeste simpatičan, i vozač je simpatičan, i svi mi smo simpatični kad stavljamo nekome do znanja da smo načisto s tim kojoj naciji pripada. Ti nisi kao mi, a mi te ipak ne zlostavljamo. Ne tražimo da se voziš zasebnim autobusom, ali ne moramo zbog tebe ne znam koliko ni da se potresamo.

Naš sabrat po peru i po escajgu napisao knjigu o kafanama, restoranima, vinskim kartama, jelovnicima i receptima, dao joj rableovski naslov "Istinita i poučna istorija blagoutrobija i tek ponekog još uživanja", ama je u vesti o promociji došlo do male pretumbacije pa umesto blagoutrobija stoji *blagoutorbije*.

Sviđa mi se kad neka reč zbog neznatnog slovomeškoljenja, ili zbog jednog promenjenog slova (Amerikanci i Bratanci, S. Ast, "Vreme", br. taj i taj) ne izgubi ništa od značenja, nego štaviše dobije i neko novo.

Kod nas do pre nekoliko godina niko nije imao kuraži da ponese kući ono što u restoranu ne može da pojede, danas se to odomaćilo toliko da mnogi ugostitelj ima pripravne posude od stiropora koje katkad kao u Americi imaju i pregrade, pa vam je u jednom udubljenju piletina, u drugom pirinač, u trećem slatko-kiseli sos.

Šta je to nego blagoutorbije!

Slovoslagač (osoba koja slaže pomoću jednog jedinog slova) podseti me i na legendu o mom kolegi koji je svirao na svadbi, prasetina mu se dopala, uzeo repete i zamolio gazdu da mu jednu plećku zapakuje: "Imam kući strašan paradajz!"

I to je blagoutorbije i nije muka duhu.

Prošle sedmice sam pogrešno bio razumeo narodnu poslanicu Nadu Kolundžiju, pitali je novinari šta misli o kazni izrečenoj sekretarici predsednice parlamenta zbog mufte vožnje narodnim vozilom (u daljem tekstu: folksvagenom) i to u radno vreme, deputatkinja je rekla da "ako je to po Pravilniku, onda Pravilnik treba menjati", iz čega sam brzopleto i ispostavilo se posve pogrešno shvatio da joj je žao što se izgrednica provukla samo sa osudom na četvorogodišnje tavorenje, u "Kažiprstu" međutim shvatim da poslanica silno žali što je kazna ispala toliko okrutna. Slaže se znači sa nečim što mi je baš bilo zapelo za oko na internetu: "Četiri godine neće moći da napreduje u službi, a nada u unapređenje je ono što daje snagu svakom ubogom činovniku da istrpi jednoličnost posla, narav nadređenih, kletu oskudicu i sve što uz nju ide. Pa ne bi u carskoj Rusiji bilo onoliko razreda za činovništvo (Červjakov beše činovnik četrnaeste klase?) da ne treba obodriti i poslednjeg pisara: na tvoj rad se motri, Akakije Akakijeviču, i samo od tebe zavisi koliko ćeš brzo na viši položaj! Da ne smeš zakasniti to se samo po sebi razume, nego vodi računa, brajko moj, o gramatici, usitni rukopis, prored neka ti bude pljuškinovski stisnut kako bi trošio što manje mastila i hartije! I samodržac je znao da tek pogled naviše, na stepenaste rajske zaravni uliva svakom piskaralu snagu da istraje, pa ako se i ne bude mogao po dobru istaći neka samo nešto krupno ne zabrlja – viši čin neće izostati... Skupštinski odbor za ćudoređe mogao je sekretaricu da novčano jednokratno oglobi, mogao je da joj smanji platu šest meseci, ali se odlučio – eto ko ima srca da zaustavi progres! – da državnu nameštenicu i do juče dragu koleginicu liši razvoja, napretka, da ju tako reći živu zazida u jednu od skupštinskih lavri."

Uze mi reč iz usta, pomislio sam kad sam ovo pročitao, sad vidim da isto to misli i šefica poslaničke grupe DS-a, možda smo prvi put istomišljenici, i mogu reći da mi to prija, obično vlast udari u klin, a ja odmah u ploču! ×

ŽIVOT NA

"Demokratija je sistem u kome neprestano moraš da se boriš, ne možeš da čekaš da te neko spase. Sad imamo tajkune, ljude koji žele da zarade, i logično je da žele da zgaze tebe i mene da bi to ostvarili. Ali od mene i tebe zavisi da li ćemo dozvoliti da nas zgaze"

Povoda za razgovor s Mirjanom Karanović ima nekoliko – predstava Jugoslovenskog dramskog pozorišta *Drama o Mirjani i ovima oko nje* u kojoj igra naslovnu ulogu, nagrada FIPRESCI Udruženja filmskih kritičara i novinara za najbolju glumicu u 2009. godini za ulogu u filmu *Tamo i ovde*, specijalno priznanje međunarodnog Festivala autorskog filma u francuskom gradu Arasu za ulogu u istom filmu, nagrada za unapređenje kulture ljudskih prava "Konstantin Obradović" Beogradskog centra za ljudska prava. Razgovor počinjemo od najaktuelnijeg povoda – predstave sa repertoara JDP-a.

"VREME": O *Drami o Mirjani* se priča iako nije imala veliku reklamu, niti ima formu velike predstave. Izgleda da je tačno mišljenje da nikakav spektakl na sceni ne može da dopre do publike koliko može prava emocija. Šta vi mislite o Mirjani, o njenom malom, neprimetnom životu?

MIRJANA KARANOVIĆ: Mi smo igrali život kakav je iza napisanih reči. I to je publika prepoznala. Na sceni, naime, ne funkcioniše samo reč, scenografija ili kostim, to sve samo pridržava i glumu i komad – prisustvo glumca na sceni čini ozbiljan deo pozorišnog čina. Mirjana je lik koji zahteva postojanje, ne razvijanje situacije, dramskog zapleta, ili dijaloga koji bi vodio razrešenju. Talentovan glumac kao što sam ja ima moć da uveri publiku da postoji na jedan određen način, i to pre svega sopstvenom verom. Ja sam istražila psihofizički sklop te žene tokom rada na komadu i prislonila je na sebe, dala sam joj sve što nju čini, stvorila sam je kao biće od emotivnih i iskustvenih sastojaka koji čine moj univerzum, pozajmila sam ih da bi ona bila živo biće. I sad u njoj postoji nešto što je duboko lično – moje.

Šta na primer?

To je pre svega odnos s majkom. Potpuno sam srećna što je neko napisao takav odnos, a napisao ga je Ivor Martinić. Odnos kakav Mirjana ima sa majkom podseća na odnos kakav ja imam sa svojom majkom. To je odnos kakav imaju mnoge žene sa svojim majkama. Scena oproštaja, u kojoj se Mirjana oprašta s majkom, lično me je potresla, to je momenat kad se na sceni ima lična emocija. I publika je to prepoznala.

Rediteljka predstave Iva Milošević vodila je predstavu na ivici tragičnog i komičnog, a publika se priklonila smešnom. Da li je to maska, skrivanje od onog što nam nije prijatno da saznamo, da doživimo?

ALEKSANDAR ANDIĆ

VRTEŠCI

Kad se publika kikoće, znam da će u jednom trenutku, i to onom pravom, i zaplakati. Dopadaju mi se ljudi koji otvore svoju tugu i svoj smeh. Naravno da u reakciji publike ima i skrivanja iza maske, ali smeh je neka vrsta prepoznavanja sebe u drugom. Predstava se bavi opštim mestima u svima nama, tačkama koje sve nas povezuju. Komad, koliko god je bezazlen i nepretenciozan, i koliko god je nekakva mala, laka, površna priča o nekim malim, lakim, površnim ljudima, otvarao nam je tokom rada nepregledne dubine ljudskih odnosa i pitanja, da sam ja bila potpuno začuđena odakle toliko materijala u tako malim, prozaičnim ljudskim sudbinama i prozaičnoj priči u kojoj nema nikakvog misaonog diskursa. Ali, čini mi se da je, eto baš zbog takvih stvari, pozorište ubojito.

Snažan deo priče ove predstave je usamljenost: ljudi su zajedno, ali se ne spajaju. Današnji čovek izbegava kontakt, ponaša se kao da je komunikacija rizik...

Da, u predstavi se svi mimoilaze, promašuju se, bilo zato što su obuzeti sopstvenom dramom pa ne primećuju živote drugih ljudi, ili zbog nečeg drugog. Čak i kad neki lik ispriča dramatičnu priču o sebi ili izgovori dramatičnu rečenicu, to se ne shvati ozbiljno, prelazi se preko toga. Ali tako je i u životu. Pretvaramo se kao da problem ne postoji. Eskiviramo jedni druge. I ja ne mislim da je to vezano samo za ovo vreme. Ljudi ne žele da žive uzbudljivim životom. Ljudi žele da žive životom u kome nema velikih promena, u kome ih ništa neće preterano uznemiravati niti će ih terati da se angažuju. U stvari, mi želimo da nam se događaju uzbudljive stvari, ali samo da su lepe. Ne volimo sudare drugih vrsta. Kad shvatimo da su velike emocije skopčane sa velikim povredama, počnemo da izbegavamo velike emocije. Ovaj komad o tome govori, o ljudima koji nemaju snage a imaju veliki strah da se upuste u život u njegovoj punoj meri pa zato žive te svoje male živote pokušavajući da se zaštite od mogućih povreda.

Vi niste takvi, o tome svedoče i nagrada "Osvajanje slobode" i "Konstantin Obradović" za unapređenje kulture ljudskih prava koju ste nedavno dobili...

Ja sam, za razliku od drugih ljudi, shvatila da te povrede možda nisu tako smrtonosne. Drugo, neko moje racionalno objašnjenje je: čuvala se ne čuvala, ja ću na kraju umreti. Ljudi se čuvaju zato što imaju iracionalnu ideju iz sfere nasleđa religioznog ispiranja mozga da ako si poslušan zaslužićeš raj. Ja, nažalost, ne verujem u život posle smrti, što je istovremeno i olakšavajuće i zastrašujuće, pogotovo što ste stariji. Pomislim, bilo bi mi lakše da sam religiozna, ali kasno je da se menjam. Moram da kažem da ja nisam pristojna osoba. Recimo, veoma sam netolerantna kad je neko siledžija, ne umem da pognem glavu kad mi neko nešto kaže na ulici, užasno sam agresivna. I ne pristajem da budem zastrašena. Kad vidim neku nepravdu ne mogu da ćutim, iznerviram se, poludim. Često mi ljudi kažu "šta se uzbuđuješ, pusti budalu". A ja nekako mislim – zašto bih pustila?! Zašto da ne reagujem, zašto da prođem pored toga kao da me se ne tiče? Pa tiče me se! Kažu "nemoj da se nerviraš". Pa šta ako se nerviram! Kao da je to nešto najstrašnije na svetu! Zar svi treba da živimo kao jogini, u nirvani? Ja se ne libim da nešto izgovorim. Naravno da su u takvim situacijama prisutna dva glasa pa jedan više "nemoj, ćuti, pusti", ali me zato drugi glas hrabri da mi život ne prođe u izbegavanju. A što se >>

nagrada tiče, nisam ja posvećena nikakvoj borbi za unapređenje kulture ljudskih prava. Oni koji dodeljuju tu nagradu prepoznali su to u meni i to je to. Ja samo živim svoj život. Nije to kao kad, na primer, glumim u predstavi koja se takmiči na Sterijinom pozorju pa sam ja kandidat za nagradu, usmerim se ka tom cilju. Međutim, ne možeš da apliciraš za nagradu koja podržava ljudska prava. U tebi ili ima toga ili nema! I gotovo!

Potreba da se nagradom istaknu hrabri i slobodni ljudi jeste znak da nismo ni hrabri ni slobodni.

Jednostavno, živimo u vremenu razotkrivanja, drugačijem od prethodnog koje je bilo stabilno i u kome se znalo šta je prihvatljivo a šta nije, i teško nam je da to promenimo u glavi. Živeli smo u društvu u kome su nam stvari stizale od nekog, neko drugi je odlučivao umesto tebe, CK ili tako neko, i ti ne moraš ništa sam da radiš. Sada živimo u društvu u kome za sve moramo sami da se izborimo. E, to je demokratija, to je taj sistem za koji pojma nemamo šta je. Mislili smo: došli Marsovci pa nam doneli demokratiju! A demokratija ne postoji bez nas, naši predstavnici u parlamentu su onakvi kakvi smo mi, oni su naše ogledalo. Naravno, oni nisu nimalo reprezentativni, ali to smo mi. Da bi se oni promenili, moramo mi da se promenimo. Svi znamo da je to jedini put, pa opet ništa. Demokratija je sistem u kome neprestano moraš da se boriš, ne možeš da čekaš da te neko spase. Sad imamo tajkune, ljude koji žele da zarade, i logično je da žele da zgaze tebe i mene da bi to ostvarili. Ali od mene i tebe zavisi da li ćemo dozvoliti da nas zgaze.

Završen je Berlinski filmski festival, na kome ste bili jedini naš predstavnik sa ulogom u bosanskoj koprodukciji *Na putu* Jasmile Žbanić.

Ja nisam gledala film. Jasmila je osoba koja je i pre prvog filma, pre *Grbavice*, u svojim kratkim filmovima, uvek birala priče koje je lično dotiču, pa je i ova takva – o rastućem verskom radikalizmu. Ljudi se priklanjaju verskim pokretima kako bi se lakše nosili sa problemima u životu. Danas u religiji mnogi vide pojas za spasavanje. Mislim da je to u stvari odsustvo druge vrste ideje. Društveno gledano, u svetu nema novih ideja. Kad sam ja odrastala, postojali su jaki duhovni pokreti, bilo da je to komunizam ili pokret za slobodu iz 1968. Danas toga nema. Mislim da su religije ostale jedina duhovna utočišta za ljude koji nemaju uporište u svojim glavama. Jasmilin film je priča o paru koji različito gleda na to kako treba opstati u budućnosti i zbog toga, kao par, propada.

Ljubav, znači, nije ono što su nas učili?

Pa, ljubav nikad nije bila ono što su nas učili! Ne znam ko nas je to učio! Sama ljubav ne može ništa da spase, ljubav je nešto što se gradi, ona ne postoji bez onih koji drže tu ljubav. Život iskušava snagu ljubavi svakoga od nas, pa ona ili preživi ili ne.

Šta mislite o Zakonu o kinematografiji?

Svi ti zakoni u kulturi su... Možda će od svega toga jednog dana nešto i da se desi, ali bojim se da se mnogi od tih zakona donose tek da bi se zadovoljila forma. Ja ne kažem da ljudi koji ih pišu ne rade to sa velikim entuzijazmom, i znam da oni veruju da će se jednog dana nešto promeniti. Ali, dok se suštinski ne promeni način na koji se država odnosi prema kinematografiji, svi ti zakoni su bacanje prašine u oči. Zakon o kulturi je "reda radi" donesen. Ne vidim da se na osnovu njega preduzima neka ozbiljna promena. I dalje, na primer, postoji inercija po kojoj su jedne umetničke škole privilegovane na račun drugih. Mislim da će ti zakoni još dugo biti samo zakoni na papiru.

Vi nemate privatnost, verovatno ne biste mogli da sedite u nekom kafiću u Knez Mihailovoj...

... Ne bih smela ni u jednom kafiću!

... a da sutra u nekim novinama ne osvane priča o tome.

Ne mogu ja o tome, tako mi je to... Trudim se da to što me pitate ne ulazi previše u moj život. Nemam usmerenje ka javnosti. Evo, i sad ovaj intervju doživljavam kao nekakav domaći zadatak, kao nešto što bih da izbegnem. Ali ti moraš da pospremiš stan, da bi uživao u tom stanu moraš da uradiš i neke stvari koje ti nisu prijatne... I sva ta pitanja koja mi postavljaju... Želela bih da se izolujem od javnosti, od ovog sveta, da me nema, da postanem nevidljiva... Zato volim da otputujem na neki festival koji me pozove da budem u žiriju, odem na nekoliko dana i niko me na ulici ne poznaje. Ima perioda kad mi je muka od svega, ali to ipak prođe. Nije stalno strašno. Danas si glavna vest, a sutra već stižu neki drugi ljudi. Kad sam prvi put pročitala u jedom tabloidu priče o nekim mojim intimama, pomislila sam: Bože, kako je moguće da to neko uradi! A onda, za tri dana, svi su sve zaboravili. U stvari, svi smo mi na vrtešci. I tako i treba da bude. ×

SONJA ĆIRIĆ

MONOGRAFIJA:

IDEJE

Beograd je od Drugog srpskog ustanka do Prvog svetskog rata doživeo metamorfozu iz orijentalne varoši u evropski grad. Nedavno reizdanje monografije *Graditelji Beograda 1815–1914*. Divne Đurić-Zamolo priča o toj velikoj promeni. Prvo izdanje ove knjige objavljeno je pre tridesetak godina, i odavno važi za traženu bibliotečku vrednost. Izdavač novog izdanja, izmenjenog i dopunjenog mnogim fotografijama, je Muzej grada Beograda.

Detalje iz svedočanstva Divne Đurić-Zamolo, istoričarke arhitekture, o ljudima i njihovim delima zbog kojih Beograd važi za lep grad, prenosimo u ovom tekstu.

HADŽI NIKOLA ŽIVKOVIĆ: Počeci novog života u gradu osetili su se posle 1815. godine za vreme prve vlade kneza Miloša, koji je započeo izgradnju srpskog, savskog kraja. Autorka monografije navodi da je prema do danas poznatim činjenicama, prvi kvalifikovani neimar u obnovljenoj Srbiji kneza Miloša bio Hadži Nikola Živković. Rođen je u Grčkoj, pa je svakako morao učiti škole u Solunu ili Atini. Rukovodio je svim Miloševim gradnjama. Priča se da je svaku ciglu kuckao kako bi proverio njen kvalitet. Pripisuju mu se projekti Konaka kneginje Ljubice i Konaka kneza Miloša u Topčideru. Ljubičin konak, građen uz dosta teškoća zbog radnika i materijala od 1829 do 1831. godine, prva je prava velika građevina u Beogradu od tvrdog materijala, i predstavlja prelazni tip od orijentalne prema zapadnoevropskoj arhitekturi. Ljubičin konak je jedna od najlepših građevina ove vrste u Srbiji. Po završetku ovog posla, knez Miloš je naručio od Hadži Nikole Živkovića i konak za sebe, ali ne u blizini tvrđave i Turaka, već u Topčideru. Radovi su trajali dve godine. Divna Đurić-Zamolo ocenjuje da iako su osnovne karakteristike ove dve Živkovićeve građevine slične, celokupno rešenje Miloševog konaka nije tako uspešno kao kod Ljubičinog.

FRANC JANKE: Ubrzo nakon Hatišerifa iz 1830. godine i dobijanja izvesne samostalnosti, knez Miloš je shvatio da domaći kadar ne

NOVOG GRADA

Monografija Divne Đurić-Zamolo govori o trideset pet ljudi koji su tokom XIX veka menjali izgled Beograda

može da ostvari njegovu ideju novog grada, pa je zatražio pomoć iz Austrije. Prvi "pravitelstveni indžinir" je Slovak Franc Janke. Došao je iz Beča po preporuci Cvetka Rajovića, i ostao u Srbiji devet godina u najtežim vremenima njene obnove. Dobio je otkaz zbog dinastičkih promena. Franc Janke je najzaslužniji što su u Srbiji preovladala zapadnjačka shvatanja arhitekture. Pripisuju mu se Saborna crkva, Đumrukana (Carinarnica) u Karađorđevoj ulici porušena tokom Drugog svetskog rata, inače prva građevina u Beogradu u duhu klasicizma, zatim fasada Državnog saveta u Ulici kraljice Natalije 29, takođe porušena, kuća Cvetka Rajovića, kasnije Realka, na uglu Uzun Mirkove i Tadeuša Košćuška, i urbanistički plan šireg područja oko ugla Kralja Milana i Kneza Miloša. Kuća Cvetka Rajovića je prva stambena zgrada u Beogradu sagrađena pod uticajem zapadnog stila, znalački i sa bogatom fasadnom dekoracijom.

JAN NEVOLE: Posle stabilizovanja državnih prilika nakon promene dinastije, 1843. godine objavljen je oglas u "Srpskim novinama" u kome su traženi "indžiniri". Ne zna se ko je konkurisao niti ko je primljen, ali je nakon tog oglasa broj dolazaka inženjera i arhitekata u Beograd bio primetno veći. Među njima su i dve ličnosti, možda najznačajnije za razvoj građevinarstva u Srbiji u sledećem dužem periodu – Jan Nevole i Emilijan Josimović.

Kad je dr Janko Šafarik došao u Prag sa zadatkom da u Srbiju dovede inženjera koji bi rukovodio izgradnjom u Srbiji, najviše preporuka je čuo za Jana Nevolea. Ponudio mu je položaj glavnog inženjera i 800 talira godišnje, pa je Nevole pristao, bez obzira na zavidan ugled u Pragu, i sa mladom suprugom 1845. godine došao u Beograd. Tu je sazidao porodičnu kuću i kupio vinograd u Mokrom Lugu. Autor je Vojne bolnice u Njegoševoj 15, srušene zbog gradnje Treće beogradske gimnazije, i Vojne akademije na uglu Kneza Miloša i Nemanjine, srušene u šestoaprilskom bombardovanju. Napustio je državnu službu zbog dinastičkih promena i kao privatnik projektovao i izgradio najlepšu i najveću palatu u Srbiji svoje epohe – Kapetan Mišino zdanje. Potom se vratio u domovinu, ne prestajući da se interesuje za Srbiju. Sva njegova deca imala su srpska imena. Kapetan Mišino zdanje je najznačajniji predstavnik romantičarske arhitekture u Beogradu.

EMILIJAN JOSIMOVIĆ: Verovatno svi Beograđani znaju da je prvi srpski urbanista njihovog grada bio Emilijan Josimović. >>

Rumun poreklom, došao je u Beograd za profesora Liceja, da bi zatim postao rektor Velike škole. U međuvremenu je napisao i prve udžbenike iz arhitekture, što se smatra velikim pomakom u istoriji domaće arhitekture. U oblasti urbanizma, njegovo najveće delo je već pomenuti regulacioni plan iz 1867. godine, ali i geodetsko snimanje tadašnjeg Beograda. Na osnovu analize zatečenog stanja, odlučio je da dotadašnje krivudave i uske ulice zameni pravougaonim blokovima i širokim ulicama, a da problem nedovoljnog zelenila u gradu reši novim šetalištem sa drvoredom na neizgrađenim delovima Šanca i okoline i da pošumi plavljeno polje između varoši i Dunava, što bi bilo skoro pola miliona kvadratnih metara javnog zelenila. Planirao je uređenje keja oko tvrđave pored reka koji bi služio i kao pristanište. Njegov najsmeliji predlog je bio tunel ispod Kalemegdana kojim bi se povezao savski kej sa dunavskim pristaništem. "Sve što sam predložio učinio sam tek posle svestranog razmatranja i pošto sam se tvrdo uverio da će to po nas i prema našim okolnostima tako biti najbolje", rekao je Josimović.

Građevine projektovane u duhu romantizma su i dvorac za kneza Mihaila arhitekte Koste Šreplovića, stari hoteli "Balkan" i "London" inženjera Andrije Vukovića, i Vaznesenjska crkva, najverovatnije Jovana K. Ristića.

JOVAN BUGARSKI: Nakon 1878. godine, nakon rata sa Turskom, pa do sledećeg rata, Prvog svetskog, traje zrelo doba beogradske arhitekture XIX veka. Odlikuje ga eklektična arhitektura, sa osnovnim elementima renesansom i barokom. Autori tog perioda su uglavnom iz Srbije, svi sa diplomom Tehničkog fakulteta u Beogradu i nekog od evropskih fakulteta arhitekture. Divna Đurić-Zamolo najtalentovanijeg i najpoznatijeg među njima smatra Jovana Bugarskog.

Da je Jovan Bugarski autor 126 javnih i privatnih zgrada saznalo se tek krajem sedamdesetih godina prošlog veka, nakon otkrića njegovog autografa – do tada se mislilo da je projektovao samo zgrade Narodnog pozorišta i Starog dvora. Tada je ujedno otkriveno i da je, sme se reći, ulici Kneza Mihaila Jovan Bugarski odredio sudbinu najlepše u gradu. Projektovao je deset kuća u Knez Mihailovoj, sve su bile privatne, a sada su ili dograđene ili porušene. Zgrade na brojevima 18 (kuća K. Mesarovića) i 40 (kuća Radovana Barlovca) imale su prizemlje i dva sprata, a ostale su bile jednospratne. One imaju dugi niz ritmično postavljenih prozora i balkone na prvom spratu. Šest zgrada je projektovao na uglovima Knez

Mihailove sa drugim ulicama, što im je odredilo formu. Panđelina kuća na broju 37 na zasečenom delu ima glavni motiv fasade – ona je jedna od najbogatije dekorisanih zgrada Bugarskog. Od svih objekata koje je Bugarski nabrojao u nađenom zapisu, kuća apotekara Delinija na Zelenom vencu 14 jedina pripada romantizmu, pa je verovatno njegovo najranije ostvarenje.

JOVAN ILKIĆ: Od ostalih autora tog perioda (Konstantin Jovanović, Dušan Živanović, Svetozar Ivačković, Milan Kapetanović, František Nekvasil, Milorad Ruvidić i Miloš Savčić) neizbežno je istaći Jovana Ilkića. Tokom studija arhitekture u Beču, kao jedan od najboljih studenata učestvovao je na razradi projekta za tamošnji parlament. Uz diplomu je dobio i pismeno priznanje koje se daje samo izuzetno darovitim studentima, pa je bilo logično da karijeru arhitekte ostvari u Beču. Međutim, kad ga je kralj Milan pozvao da radi na završavanju unutrašnjosti današnjeg Starog dvora, Ilkić je došao u Beograd. Postao je dvorski arhitekta. Osim tog posla, imao je i svoj biro, u svojoj kući u Miloša Pocerca 32. Sam je rešavao osnovu građevine u skici, a zatim bi je davao na razradu svom timu: arhitekti i dvojici tehničara. Fasadu je rešavao sam. Zapisano je da je projektovao oko stotinu objekata. Među njima su i zgrade Narodne skupštine, hotela "Moskva", Oficirskog doma (današnji Studentski kulturni centar) i prelepu kuću Krsmanovića na Terazijama 34.

JELISAVETA NAČIĆ: Prelaz iz XIX u XX vek čini još jedan, ali i poslednji prelom u razvoju beogradske arhitekture do Prvog svetskog rata. Divna Đurić-Zamolo navodi da tada "nastaju i nove tendencije u stilskom shvatanju arhitekture koje treba da prekinu dotadašnja čvrsta pravila o projektovanju pojedinih vrsta građevina. Javljaju se bečka secesija, minhenski *jugendstil* i francuska dekorativistička arhitektura, koja je došla do izražaja na Pariskoj izložbi 1900. godine. U saglasnosti sa ovim evropskim kretanjima, kod nas se ispoljava i težnja za obnovom srpsko-vizantijskog stila i njegovom širom primenom u domaćoj arhitekturi. Osim toga, u arhitekturi se koristi i nov, pogodan građevinski materijal, armirani beton." Među autorima tog vremena jedna od značajnijih je – Jelisaveta Načić.

Jelisaveta Načić je osobena u istoriji beogradske arhitekture: ona je prva žena graditelj Beograda, i prva žena s diplomom arhitekte. Pričalo se da su je okupatori Prvog svetskog rata internirali u logor Nežider zato što je na jednom delu slavoluka postavljenog na Terazijama, koji je projektovala povodom dočeka pobednika iz balkanskih ratova, napisala "Još ima neoslobođenih Srba". U Nežideru je upoznala profesora iz Albanije, Luku Lukajia, i tamo se za njega i udala. Njeno najznačajnije delo je Osnovna škola "Kralj Petar I" pored Saborne crkve iz 1906. godine. Projektovala je i crkvu Aleksandra Nevskog u Dušanovoj ulici, gradnju crkve je prekinuo Prvi svetski rat, pa je nakon oslobođenja završena po planovima drugog arhitekte. Projektovala je i prvu bolnicu za tuberkulozne u Srbiji koja se nalazila na Vračaru. Tokom Prvog svetskog rata bolnica je oštećena, pa je zatim srušena. Prema njenim planovima izgrađeni su radnički stanovi u Venizelosovoj ulici na uglu sa Ulicom Hercega Stjepana, u Starom gradu. Stanovi u dugačkoj jednospratnici su bili funkcionalni i komforni. Njene su i dekorativne barokne stepenice na Kalemegdanu kojima se sa Savske aleje silazi u Parisku ulicu, a dekorativna ograda na ovoj aleji sa vazama u stilu secesije stradala je u Prvom svetskom ratu.

U monografiji je opisano 35 graditelja Beograda. U predgovoru, Divna Đurić-Zamolo je izrazila nadu da će taj broj povećati neki njeni nastavljači. Ovaj poziv je još otvoren. ×

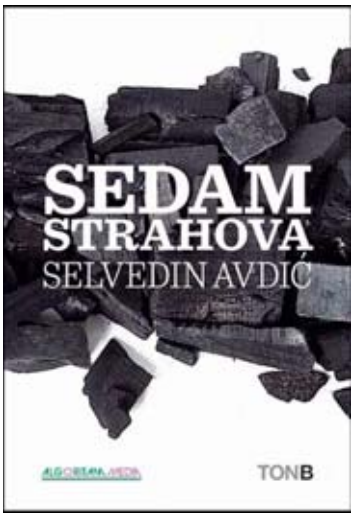
Priredila: SONJA ĆIRIĆ

Roman

CRNA ZEMLJA S APETITOM

> Selvedin Avdić:
SEDAM STRAHOVA
> Algoritam media,
Beograd 2009.

Morao sam sagnuti glavu na vratima, prekoračiti visoki prag i sići na škripavi pod koji se zaljuljao pod nogama. Kalendar iz 1983. s fotografijom Biljane Jeftić, odjevene kao Kim Wilde, skrivao je veliku pukotinu koja je nagrdila zid iza portabl televizora. Kroz pukotinu se mogla provući barem olovka, ako ne i nešto deblje.

Pukotina na zidu iz gorenavedene rečenice debitantskog romana Selvedina Avdića (Zenica, 1969; novinar i urednik raznih sarajevskih medija; objavio zbirku priča *Podstanari i drugi fantomi*) još je i ponajmanja i ponajbezazlenija od svih pukotina i rupetina – u zidu, u zemljinom tlu, ili naprosto *u stvarnosti* – koje će oblaporno gutati njegove junake, da ih nikada ne vrate, ili da ih povrate u nekom nepreposznatljivom i nedobrodošlom obličju... Jer, *Sedam strahova* i jeste roman ponajviše o Silama koje gutaju ljude tako da od njih ništa ne ostane; a te nečiste sile smo radi locirati svugde, baš svugde osim u nas same. Zato o njima tako malo znamo: zato što ih gotovo uvek tražimo na pogrešnim mestima.

A stvar počinje takoreći bezazleno: naš se protagonist budi iz devetomesečne obamrlosti, iz totalne kućne izolacije kao ishoda propale ljubavne veze, izlazi iz kreveta i otvara vrata Mirni, staroj prijateljici, jednoj od onih iz *bivših vremena*, onih od pre nego što je crna zemlja počela da guta ljude; Mirna se vratila iz Švedske, namerna da konačno istraži i razjasni ratnu sudbinu svog oca Alekse, radijskog novinara, nekadašnjeg poznanika i kolege naratorovog. Mirnin dolazak zapravo (re)aktivira pripovedača, vraća ga u "spoljni svet", bar donekle zakriljujući privatni pakao u koji je bio utonuo onako kako se samo u njega može utonuti... A ono što ih čeka Napolju jeste dronjavo balkansko posleraće po kojem je nemoguće hodati a da se ne sapleteš o nečije nesahranjene kosti. To će reći da je Avdić svoj roman locirao onoliko precizno koliko mu je trebalo, a trebalo mu je tačno ovoliko. Vreme radnje: sadašnjost. Mesto radnje: jedan grad, bilo-koji-grad, u Bosni i Hercegovini, preciznije "u Federaciji"; toliko nam se daje do znanja, jer je toliko i bitno, radi tačne kontekstualizacije. Sve preko toga je za ovu priču irelevantno.

Šepesajući nesigurno i zbunjeno između svog (post)ljubavnog bluza i sve strašnijih otkrića o okruženju u kojem živi, Avdićev će narator sve dublje i sve detaljnije otkrivati ono što svi mi "načelno" znamo, ali nas nikada ništa ne može dovoljno pripremiti za posledice konkretnog suočavanja s tim – naime, sa spoznajom da je malo šta oko nas onakvo kakvim se prikazuje, a da ispod uglađene ljudske spoljašnjosti – pa još kad joj i okolnosti, recimo jedan mali prljavi etnički ratić, idu naruku – zeva Duboki Bezdan Zla, onog koje možda ponajčešće i jeste arentovski "banalno", postidno trivijalnim motivima rukovođeno, ali to je na koncu spoznaja koja je sve samo ne utešna. Uglavnom vešto i bez "visećih šavova" isprepličući simboličko-fantastički mo-

SCENA

RUSKI ALMANAH

Novi broj "Ruskog almanaha", časopisa posvećenog ruskoj književnosti, donosi, između ostalog, sjajne pesme Borisa Riže, prerano preminulog savremenog ruskog pesnika (imao je 27 godina), pripovetku Alekseja Remizova, priče Ilje Stogofa, pesme Sergeja Stratanovskog i Saše Sokolova, tekst Latinke Perović o Bakunjinu, kao i deo Bakunjinove knjige *Državnost i anarhija*, priču Gorana Petrovića "na ruske teme", a kao poslasticu putopisni zapis velikog prevodioca Jovana Maksimovića o njegovom susretu sa Tolstojem. Prevode potpisuje ekipa vrhunskih prevodilaca – Svetislav Travica, Lidija Suborin, Zlata Kocić, Mirjana Grbić...

TREĆI PROGRAM

U tematu časopisa "Treći program" "Budućnost sovjetske prošlosti", koji je priredio Milan Subotić, kroz odnos prema sovjetskoj prošlosti, preispituju se političke, kulturne, ideološke mogućnosti i perspektive savremene Rusije, kao i izmenjeni status tih pojmova u savremenom kontekstu. Među autorima se, pored samog Subotića, nalaze i poznate teoretičarke i teoretičari, Šila Ficpatrik, Suzana Bojm i Martin Malija, kao i, kod nas manje prevođeni, Ronald Sunija, Lora Eglštajn i Johan Helbek. Temat posvećen Hani Arent usredsređuje se na dva manje poznata aspekta njenog dela, na njeno shvatanje mišljenja i suđenja, kao i na političke implikacije njenih teorijskih postavki. Pored tekstova domaćih autorki Daše Duhaček i Snežane Otašević, u tematu ćemo pronaći priloge Ričarda Bernstina, Vlaste Jalušić, Elizabet Jang-Bril i Frederik Dolan. Temat o Žaku Lakanu otvara čuveni tekst "Proizvodnja četiri diskursa", a nastavljaju ga komentari Žak-Alena Milnera i Petera Klepeca. Refleksije o muzici posvećene su kapitalnoj studiji Borisa Asafjeva "Muzička forma kao proces", u bloku o bioetici čitamo tekstove Karela Turze, Sandre Radenović i Slobodana Savića, dok se u rubrici "Studije i ogledi" nalaze tekstovi Tima Ingolda, Zorice Tomić, Branislava Dimitrijevića, Bena Dejvisa i Jovana Aranđelovića. Svesku zatvaraju "Hronika" i projekti. Prateći sadržaj broja je kompakt disk sa ostvarenjima sa konkursa "Zvučne razglednice sa jugoistoka Evrope", u organizaciji Gete instituta iz Beograda i Trećeg programa. Osvrt na ovaj mali-veliki događaj potpisuje Ivana Neimarović. ×

tiv o podzemnom, htonskom čudovištu Perkmanu – koje se prikazuje bosanskim rudarima, navješćujući neko veliko zlo – i pripovedačevu "nadzemnu" potragu za bilo kakvim tragom Aleksinog života (ili pak smrti), Avdić uspeva u nameri da napiše roman koji će veoma direktno i jasno progovoriti o najstrašnijim bosanskim postratnim traumama, a da taj roman istovremeno bude potpuno lišen bilo kakvog "žurnalističkog" ili "feljtonističkog" štiha. To nekome možda i ne izgleda kao nešto što je tako teško postići, ali bezbrojni promašaji i nedomašaji diljem BHS proza pokazuju suprotno...

U gradu i u svetu koji nastanjuju junaci *Sedam strahova* postoji – a to ćemo barem lako prepoznati, s tim bar imamo iskustva, s bilo koje strane Drine i ostalih graničnih reka – stalna potreba junaka da se Zlo potisne u zaborav i ćutanje, ili da se barem *lokalizuje* na njegove neposredne izvršioce. Ako su, recimo, tokom rata nestajali pripadnici naprasno "pogrešne" nacionalnosti, onda su za to, dakako, kriva braća blizanci, svemoćni lokalni kriminalci, jer – ta, molim vas – šta drugo od takvih i očekivati? Lepo, ali šta su za to vreme radili oni drugi, oni "dobri i pristojni ljudi"? Jesu li ćutali i okretali glavu na drugu stranu? Jesu li, štaviše, ovako ili onako i pomagali Zlu, vođeni ko zna kojim sve intimnim osvetničkim motivima, kojima "loša vremena" napokon udele izliku i priliku? O tome se velikom zlu rođenom iz malih ljudskih niskosti u bosanskom kontekstu misli i piše u najmanju ruku još od Andrića, a Avdićev roman, mada drugačijim sredstvima, na zanimljiv način sledi tu magistralnu liniju BH proze. Ovo nije knjiga za laku razbibrigu, ovom se romanu *sviđa da vam ne bude prijatno*, ali prijatno je to što je književnost "ovih prostora" i ovog našeg višeimenog jezika dobila još jednog pisca koji zna *šta* i zna *kako*. A kad to znaš, sve drugo je lako. ×

TEOFIL PANČIĆ

>> tv manijak >

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

SUPERSRBIN

Iako je serijal "Survajvor" na TV Foksu završen, i dalje razmišljam o rezultatima preživljavanja. Priča može da počne **kao u bajci –** bili neki Srbi, Makedonci, Bosanci i Slovenci na pustom ostrvu na Filipinima dva meseca. Takmičili su se u različitim igrama, živeli na kuvanom pirinču i kokosovim orasima, a posle svakog nadmetanja jedan ili jedna bi napustili ostrvo. Bili su podeljeni u plemena (**ali ne po nacionalnoj osnovi**) koja su se u jednom trenutku ujedinila. To veliko Ujedinjenje plemena, bilo je praćeno Plemenskim savetima, izvesnim oblikom **direktne demokratije** gde su takmičari glasali o izbacivanju iz Plemena. Ovakav način odlučivanja nužno dovodi do stvaranja formalnih ili neformalnih klika, saveza i koalicija gde su se preživeli brodolomci interesno udruživali radi pobede. Sve ovo nabrajam ne bi li vam dočarao utisak bratstva i jedinstva koje je, kako smo učili, iskovano **u najtežim trenucima Narodnooslobodilačke borbe**. Kako to obično biva, prvo su ispali Makedonci, a na kraju od Bosanaca ostade momak po imenu Njegoš. U finalu su se našle dve devojke i jedan mladić. Posle svih onih bildera, plećatih macana, fitnes instruktora, specijalaca, na pustom ostrvu su ostali – marketing menadžerka iz Slovenije, montažerka iz Beograda, majka dvoje dece, i momčić od 19 godina – koji je na kraju i pobedio. Glasala je publika, a glasali su i sami finalisti koji su činili Veliko veće "Survajvora". To mu dođe kao Predsedništvo SFRJ, **sa rotirajućim predsednikom**, odnosno sekretarom. Tu funkciju je obavljao glumac Andrija Milošević, svojski naložen na miltantni mačo fazon, a zamenik mu je bio Ivan Ivanović, keš taksista. Taj mačo fazon doterao je čak do tepanja – Plemenski savet je postao **"plemenac"**. Čoveče, baš im je falio jedan baki na pustom ostrvu, da cepa kokose u šuškavoj treši, da sparinguje onom nabildanom što se ložio da je "Spartanac". Otkrili smo, napokon, ono što smo u suštini znali i ranije. U dobro vođenom programu, pokazuje se da je u kritičnim okolnostima neuporedivo važnije biti uporan, psihološki stabilan i izdržljiv, **a to su na Balkanu – žene**. Iako je pobednik jedva punoletni Aca, pokazuje se da je kao izbeglica iz ratom upaljene Bosne prošao hiljadu puta teži pakao od peščanog ostrva na Filipinima. Istina je da ovakav pristup realnosti, gde je čovek čoveku vuk, po surovosti ne zaostaje za realnom situacijom u Srbiji danas. Paradoks postaje još veći kada takmičari pokušavaju sebe i druge da ubede kako je njihovo manipulisanje "pošteno" dok konkurenti "igraju prljavo" njima "iza leđa". Postoji čitav **kvazietički kodeks** kojim se opravdavaju vlastite mahinacije i savezi, dok su protivnici uvek igrali nepošteno i izneveravali dogovore. Ovakav tropski makijavelizam ima samo jedno opravdanje i motiv – nagradu od 100.000 evra, dok se u našoj politici koriste eufemizmi koji govore o "širem društvenom interesu". Pobednik kviza je želeo da izbacuje slabije od sebe, tražio pomoć od boga da istraje, sve u želji da dokaže roditeljima kako je veliki. Verovali ili ne, ali i **Ivica Dačić će imati priliku da se dokaže** u epilogu "Survajvora". Naime, pomislio sam šta bi pobednik mogao da promeni u svom životu kada dobije nagradu. Dragi moji čitaoci, bio sam iznenađen kada sam shvatio da je Supersrbin, čovek koji je preživeo na pustom ostrvu, na kraju naše bajke u kojoj je pobedio Makedonce, Slovence, Bosance, Sremca, Srbijance, izjavio da mu je životna želja da postane – policajac!!!

Eto, tako izgleda naš budući superpolicajac, borac za pravdu u Srbiji. Uglavnom je bio gladan, porodica mu je izbegla iz Bosne, veruje u boga i pravdu, malo se teže izražava, ali je bistar, promućuran i niko ne može da pogodi o čemu razmišlja. Njegova snaga leži u činjenici da su ga potcenili, da je **gurao po svom** i imao neverovatan nagon za preživljavanjem. Pitam se samo da li ćemo posle svakog rijaliti programa dobiti dnevnik, koji će napisati neko od takmičara/ukućana/farmera. Video sam da je jedan od dežurnih rijaliti učesnika našao super fazon za novi srpski književni žanr – **"Sve tajne farme"**. U "Survajveru" je književna forma takođe davno izmišljena, od Gulivera do Robinzona. Bilo kako bilo, sudbina svih brodolomnika je da po povratku kući borba počinje iz početka. ×

IZMEĐU ČEKIĆA I NAK

SIMBOL PROTESTA: Pokojni ajatolah Husein Ali Montazeri

U najgorem položaju su oni koji se u Iranu bune protiv režima. Sa jedne strane za vratom im je vlast, spremna da se po svaku cenu bori da bi sačuvala svoje pozicije i privilegije. S druge strane su spoljašnji protivnici te vlasti, koji obećavaju da će im pomoći, "bombardovanjem režima" ili sankcijama koje će "pogoditi samo vlast, a ne i narod". Kao da je to moguće

KOVNJA

REUTERS

Kao da se približavanjem proleća situacija oko Irana zaoštrava, a sve teže reči počinju da padaju sa svih strana. Predsednik SAD Barak Obama je po stupanju na dužnost najavio da će ponuditi dijalog Iranu, vlasti ove zemlje su odgovarale da će na ponudu odgovoriti ako bude poštena i iskrena, ali je već sada moguće postaviti pitanje da li je želje za dijalogom, sa obe strane, uopšte bilo, ili se radilo samo o retorici.

Portparol Bele kuće Robert Gibs je 17. februara izjavio da SAD ne isključuju nijednu od opcija, uključujući i vojnu operaciju. "To što Iran odbija sve pokušaje administracije američkog predsednika Baraka Obame da se spor reši diplomatskim putem, dokaz je da nuklearni program te zemlje nema ciljeve koje Teheran navodi", izjavio je Gibs. Zveckanja oružjem bilo je i ranije, i to je očigledno deo taktike u ratu živaca, baš kao i izjava ministra odbrane Irana Ahmada Vahidija da će na eventualni napad uzvratiti napadom na brodove zapadnih zemalja koji se nalaze u Persijskom zalivu.

NAJAVE RATA I ORUŽJE: Temperaturu su još početkom godine, 12. januara, podigla dešavanja u Teheranu. Tada je bombom prikačenom na motocikl, u blizini zgrade u kojoj je živeo, ubijen nuklearni naučnik i profesor Teheranskog univerziteta Masud Ali Mohamadi. Iranske vlasti su izjavile da su "u tom terorističkom aktu vidljivi znaci umešanosti cionističkog režima, Amerike i njihovih plaćenih agenata". Zvaničnici Stejt departmenta odbacili su kao "apsurdne" iranske optužbe, što su učinili i CIA i Mosad.

Predsednik Irana Mahmud Ahmadinežad je izjavio da će Izrael pokrenuti vojne udare na Iran na proleće ili leto ove godine, što je Izrael demantovao. Rusija je tokom posete izraelskog premijera Benjamina Netanijahua saopštila da odlaže isporuku antiraketnog sistema S-300 Iranu zbog "tehničkih problema". Ugovor o isporuci tog odbrambenog sistema potpisan je još 2007. Zapadne zemlje tražile su već više puta od Rusije da sistem ne isporuči, i svaki put bile odbijene, često uz deljenje packi i poruke Izraelu i SAD da, pre nego što se obrate Rusiji sa takvim zahtevima, pogledaju na svoje dogovore sa Gruzijom uoči rata u Južnoj Osetiji 2008. godine. Čini se da se u "vezanoj trgovini" velikih sila, bar trenutno, nešto promenilo. Rusija, inače, gradi zasad jedinu iransku nuklearnu elektranu u gradu Bušehru.

"Njujork tajms" je 6. januara objavio da je Iran tokom poslednjih deset godina gradio podzemne bunkere i tunele širom Irana u kojima je smešten nuklearni kompleks. Najzloslutnije u "senzaciji" oko tunela i bunkera zvuči izjava izraelskog ministra odbrane Ehuda Baraka da ti tuneli "ne mogu biti uništeni konvencionalnim oružjem", a koje oružje osim konvencionalnog u tu svrhu može da se koristi, ne treba nagađati.

NUKLEARNI POKER: Što se tiče nuklearnog programa Irana, malo pominjana činjenica u zapadnim medijima jeste da je Mohamad Hatami, prethodnik Ahmadinežada na mestu predsednika, ponudio da Iran obustavi svoj nuklearni program, ali da je tada Amerika odgovorila nelagodnim ćutanjem na pruženu ruku. Ahmadinežad je to često koristio kao argument kojim je objašnjavao prkošenje svetu, govoreći da Amerika želi samo da dođe do iranske nafte, a da nuklearni program koristi kao izgovor pritiska na Iran. U prilog tome ide i činjenica da se Pakistan, zemlja razdirana unutrašnjim problemima i u stalnom sporu sa Indijom, naoružao nuklearnim oružjem skoro bez problema, baš kao i Indija, uz prećutnu (i konkretnu) podršku onog dela sveta koji se sada, navodno, trese od straha pred iranskim nuklearnim programom.

Kada se pojača retorika o iranskim nuklearnim ambicijama, kao u poslednje vreme, retko se pominje sumnja da li Iran pravi atomsku bombu ili ne, već se to uzima kao gotova činjenica, mada svi izveštaji Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) prethodnih godina ukazuju da za to ne postoje jasni dokazi. O tome koliko je Iran daleko od proizvodnje atomskog oružja stalno se lansiraju protivrečne vesti. Dok je 5. oktobra prošle godine savetnik američkog predsednika za nacionalnu bezbednost Džim Džons odbacio navode "Njujork tajmsa" da je Iran sve bliži pravljenju atomske bombe, ministar odbrane Izraela Ehud Barak je 28. decembra izjavio da će Iran 2011. godine moći da proizvede bombu.

Nuklearni mirnodopski program je, inače, jedna od retkih stvari oko koje se iranska vlast i njeni protivnici slažu. Ako je to dozvoljeno svima u svetu, zašto ne bi bilo i Iranu, pitaju se i oni Iranci koji misle da vlast buku koja se diže oko tog programa koristi za skretanje pažnje Irancima sa unutrašnjih problema, i ne slažu se sa Ahmadinežadovim busanjem u prsa i izjavama da "Izrael treba zbrisati sa lica zemlje".

OBOGAĆIVANJE URANIJUMA: Prema nacrtu sporazuma koji je IAEA predložila u oktobru, Iran je trebalo da najveći deo svog uranijuma, skoro 1200 kilograma, prebaci na dodatno obogaćivanje u Rusiju i Francusku. Teheran je insistirao na tome da količina koju u prvoj turi treba da pošalje na preradu bude manja od 1200 kilograma, što su odbile SAD, Rusija, Kina, Francuska, Velika Britanija i Nemačka. Iran je zatim zvaničnim >>

pismom obavestio IAEA da će sam početi da obogaćuje uranijum.

Ahmadinežad je saopštio 11. februara, na proslavi povodom obeležavanja 31. godišnjice iranske revolucije, da je Iran obogatio 20 odsto prve količine uranijuma u atomskom centru u Natancu, blizu Isfahana. Rekao je i da u Natancu postoje mogućnosti za obogaćivanja uranijuma do 80 odsto, što je blizu nivoa potrebnog za pravljenje atomske bombe, ali je naglasio da cilj nije pravljenje bombe, već da će se obogaćeno nuklearno gorivo koristiti za istraživački reaktor u Teheranu, koji proizvodi medicinske izotope. Direktor iranske Organizacije za atomsku energiju Ali Akbar Salehi kaže da bi izgradnja još dva postrojenja za obogaćivanje uranijuma mogla da počne ove godine.

IAEA je u izveštaju od 19. februara kritikovala Iran zato što su "inspektori kasno informisani o početku višeg bogaćenja uranijuma". Prošle godine u novembru IAEA je kritikovala Iran zbog "zakasnelog priznanja da poseduje drugo postrojenje za obogaćivanje uranijuma u blizini grada Koma". Iranske vlasti su obavestile IAEA o postojanju ovog postrojenja tek u septembru 2009, navodeći da je postrojenje u Komu zamišljeno kao rezerva koja će omogućiti nastavak civilnog nuklearnog programa ako nuklearni kompleks u Natancu bombarduju neprijatelji poput Izraela.

SANKCIJE: U svakom slučaju, najave novih sankcija za Iran zbog njegovog nuklearnog programa su sve glasnije. Savet bezbednosti UN-a je, inače, do sada uveo tri paketa sankcija Iranu. Pošto je Iran objavio da je počeo sam da obogaćuje uran na 20 odsto, SAD, Rusija i Francuska su u zajedničkom pismu izrazile zabrinutost zbog te odluke Teherana. SAD najavljuju nove, oštrije sankcije, uz podršku evropskih partnera i Rusije, koja kaže da ne treba sankcijama kažnjavati iranski narod, već vlast, ali i da sankcije "ne treba da sateraju Iran u ćošak". Američka državna sekretarka Hilari Klinton zatražila je podršku Saudijske Arabije u naporima da se od Kine dobije saglasnost za dodatne sankcije, kojima se Kina protivi. Izraelski premijer Benjamin Netanijahu pozvao je da se uvedu sankcije koje će sprečiti uvoz i izvoz nafte iz te zemlje, naglasivši da bi Savet bezbednosti UN-a trebalo izbeći.

Mahmud Ahmadinežad je izjavio da će svaka zemlja koja pokuša da Iranu nametne nove sankcije zažaliti zbog toga, a još ranije je više puta pomenuo da Iran neće promeniti svoj nuklearni program ni ako Savet bezbednosti UN-a uvede Iranu nove sankcije.

OPASNO PO ŽIVOT: Ulični protesti opozicije

UNUTRAŠNJI PRITISAK: Dok raste spoljašnji pritisak, ne smiruju se ni tenzije unutar same zemlje. Dok je 11. februara na proslavi 31. godišnjice revolucije, pred stotinama hiljada ljudi u centru Teherana Ahmadinežad objavljivao da je proizvedena prva količina obogaćenog uranijuma, nešto dalje od tog mesta nekoliko hiljada pristalica opozicije sukobilo se sa snagama bezbednosti, koje su koristile suzavac i pendreke da rasteraju demonstrante. Opozicioni sajtovi su javili da su nepoznate osobe napale i vozilo u kome su bili bivši predsednik Irana Mohamad Hatami i Mehdi Karubi, jedan od protivkandidata Ahmadinežada na prošlogodišnjim izborima, koji su u opozicionom pokretu koji predvodi Mirhosein Musavi, i da njih dvojica u tom napadu nisu povređeni.

Ti protesti bili su poslednji u seriji demonstracija koje su počele prošle godine, pošto je objavljeno da je na predsedničkim izborima 12. juna ubedljivo pobedio dotadašnji predsednik Ahmadinežad. Opozicija je tvrdila da je došlo do izborne krađe, da je pravi pobednik Mirhosein Musavi, a u talasu demonstracija koje su izbile nakon izbora, prema navodima opozicije poginule su 72 osobe. Vlasti su objavile da je poginulo 30 ljudi, stotine su uhapšene. Bili su to najmasovniji i najkrvaviji ulični protesti još od demonstracija kojima je sa vlasti srušen šah Reza Pahlavi 1979. godine.

Predvodnik iranske opozicije Mirhosein Musavi izjavio je tada da hapšenje demonstranata neće sprečiti nastavak aktivnosti opozicije. Protesti su u narednim mesecima uglavnom bili organizovani u danima kada i vlasti organizuju okupljanja, a takvih važnih datuma u Iranu ne nedostaje, ni verskih ni državnih.

Policija je suzavcem, gumenim mecima i pendrecima razbijala demonstracije protivnika vlasti 18. septembra, tokom godišnjeg skupa koji se održava u znak protesta zbog izraelske okupacije palestinskih teritorija; isti scenario ponovio se 7. novembra, tokom skupa povodom tridesete godišnjice zaposedanja ambasade SAD, kao i 7. decembra u blizini Univerziteta u Teheranu, tokom obeležavanja dana kada su 1953. ubijena tri iranska studenta u antiameričkim protestima.

HAPŠENJA I PRETNJE: Vesti o hapšenjima i sukobima uglavnom nisu potkrepljene iz nezavisnih izvora, već dolaze sa opozicionih sajtova, jer je stranim dopisnicima još od junskih nemira zabranjeno izveštavanje sa demonstracija. Šef iranske policije

Ismail Ahmadi Mogadam 21. februara je upozorio novinare i aktiviste da će "ukoliko budu uhvaćeni u kontaktu" sa BBC-jem i Glasom Amerike, koje je optužio da su oružje američkih i britanskih obaveštajnih službi, "trpeti teške reperkusije". "Oni koji sarađuju sa stranim službama tako što im prosleđuju fotografije, izveštaje, vesti i ostale antirevolucionarne materijale, treba da znaju da su pod prismotrom i s njima ćemo se obračunati kad dođe čas", rekao je Mogadam. Iranski opozicioni veb-sajt "Kaleme" javio je u februaru da je broj uhapšenih novinara povećan na 55.

Uvod u najveće demonstracije posle junskih nemira bila je sahrana ajatolaha Huseina Alija Montazerija 21. decembra u svetom šiitskom gradu Komu. Više desetina hiljada ljudi koji su prisustvovali sahrani uzvikivali su slogane protiv vlasti. Preminuli ajatolah Montazeri zalagao se za veća građanska i ženska prava, a bio je i jedan od vodećih kritičara vladajućeg establišmenta i Ahmadinežada. Montazeri je inače bio jedan od najvažnijih vođa islamske revolucije 1979. godine, čak je imenovan i za naslednika ajatolaha Homeinija. Međutim, njih dvojica su prekinuli odnose 1989, a Homeinija je nasledio sadašnji vrhovni verski vođa, ajatolah Ali Hamnei.

Veliki sukobi između snaga bezbednosti i demonstranata u Teheranu izbili su 27. decembra. Poginulo je osam ljudi, jedna od žrtava bio je i bratanac Mirhoseina Musavija. Policija je saopštila da je privedeno 300 demonstranata i da su u neredima povređene desetine policajaca. Do sukoba je došlo na dan Ašure, jednog od najvećih verskih praznika u Iranu. Predstavnik iranskog vrhovnog verskog vođe ajatolaha Alija Hamneija izjavio je da su opozicioni lideri "neprijatelji Boga" koji bi trebalo da budu pogubljeni.

VEŠANJA I BATINANJA: Pred sud u Teheranu 30. januara je izvedeno 16 osoba uhapšenih za vreme protesta 27. decembra, optuženih za krivična dela od pobune do zavere protiv vladajućeg sistema. Dan pre suđenja, obešena su dva čoveka koji su u oktobru osuđeni za pripadnost "kontrarevolucionarnim i monarhističkim grupama", zaveru za svrgavanje "islamskog sistema", planiranje ubistava i bombaških napada. Iranski sud je izrekao još devet smrtnih kazni uhapšenima posle junskih demonstracija sa sličnim optužbama, koje su uključivale i moharebe – vođenje rata protiv Boga. Ahmad Džanati, predsednik moćnog Saveta čuvara koji odobrava sve odluke parlamenta i prihvata

SPREMNI ZA KONTRANAPAD: Iranska vojska

ili odbija kandidate na izborima, pozvao je sudske vlasti da povećaju broj pogubljenja opozicionih demonstranata, u cilju okončanja antivladinih demonstracija.

Opozicioni lideri su tvrdili da uhapšeni u nemirima posle izbora 12. juna trpe u zatvorima torturu i da su izloženi silovanjima, što je policija demantovala. Parlamentarna komisija koja je sprovela istragu o smrti trojice zatvorenika saopštila je da je njihova smrt izazvana "veoma lošim tretmanom i batinama u zatvoru". Bivši glavni tužilac Said Mortazavi je 17. januara odbacio deo izveštaja komisije u kome se navodi da je i on odgovoran za mučenje i smrt najmanje trojice demonstranata. On je optužio poslanike da su pokazali sažaljenje za "grupu huligana" i ostao pri ranijoj tvrdnji da su oni umrli od meningitisa.

Iako su vlasti upozorile opoziciju da ne održava "protivzakonite" skupove, opozicioni veb-sajtovi pozivaju narod na dalja okupljanja. Pritisak, hapšenja, pretnje i egzekucije nisu naterali sve pristalice opozicije da se povuku u kuće. Broj demonstranata je mnogo manji nego tokom junskih demonstracija, ali je očigledno da su podele između aktuelne vlasti i njenih protivnika toliko produbljene da je taj jaz nemoguće prevazići mirnim sredstvima. Niti vlast nudi kompromise i popuštanja, niti opozicija veruje da je kompromis moguć. Pri tom, iranska opozicija je šarena i razjedinjena, često joj je jedino vezivno tkivo nezadovoljstvo sadašnjim vlastima, i kao da ni sama ne zna kako bi artikulisala to nezadovoljstvo osim demonstracijama, koje vlast sve surovije guši. U situaciji pojačane represije, punih zatvora, zemljom se širi zloslutna atmosfera i očaj protivnika vlasti, koji je uvek loš saveznik.

Spoljašnja "podrška" iranskoj opoziciji ne pomaže joj unutar zemlje, gde se svako koga Amerika pohvali proglašava izdajnikom. I među onim Irancima koji su nekada u SAD videli bastion slobode, iluzije su se srušile posle ratova u Iraku i Avganistanu. U zapadnim medijima česte su glasne i izjave nekih predstavnika iranske dijaspore koja je bila deo privilegovane klase u vreme Reze Pahlavija. Taj deo dijaspore je, međutim, izgubio kontakt sa iranskom stvarnošću, ako ga je ikada i imao, još kada je iz zemlje otišao posle pada šaha. Oni ne mogu da prihvate da se zemlja promenila od vremena početaka islamske revolucije i da, ako u Iranu do promena dođe, one mogu doći samo iznutra, predvođene onima koji su bili deo vlasti posle islamske revolucije, poput Mirhoseina Musavija i Mohamada Hatamija.

U napetoj partiji koja se vodi oko Irana na stolu su različiti interesi – nafta, oružje, novac, strateški položaj i uticaj, poslovi velikih sila i iranskih vlasti. U tom zamršenom klupku, u najgorem položaju su oni koji se u Iranu bune protiv vlasti. S jedne strane im je za vratom vlast, spremna da se po svaku cenu bori da bi sačuvala svoje pozicije i privilegije. S druge strane su spoljašnji protivnici te vlasti, koji obećavaju da će im pomoći "bombardovanjem režima" ili sankcijama koje će "pogoditi samo vlast, a ne i narod". O tome kako izgleda život između takvog čekića i nakovnja, bar malo i mi znamo, mada je sve što se u Srbiji dešavalo daleko od onoga što je snašlo Irak i što se sada dešava u i oko Irana. ×

MOMIR TURUDIĆ

Priredila: Biljana Vasić

FOTOGRAFIJE: REUTERS

VLADA PALA NA AVGANISTANU: Premijer Jan Peter Balkenende

HOLANDIJA

Neželjena misija

EU OBSERVER

Onor Mahoni

Posle saopštenja da je vlada pala, holandski premijer Jan Peter Balkenende najavio je povlačenje holandskih vojnika iz Avganistana do kraja ove godine, rekavši da će ovaj potez možda ponukati neku od zemalja koje imaju svoje vojnike u toj zemlji – uključujući članice EU, da razmisle i učine isto. Konzervativni lider je to izgovorio dan nakon što je objavio svetu da je njegova vlada pala zbog neslaganja oko zahteva NATO-a da se misija holandskih vojnika u Avganistanu produži posle isteka roka u 2010. godini. Holandija je među deset zemalja koje imaju najviše vojnika u Avganistanu, gde je do sada poginuo 21 holandski vojnik. Trenutno je oko 2000 vojnika raspoređeno u avganistanskoj provinciji Uruzgan, i oni bi već u avgustu trebalo da počnu da se vraćaju kući.

Međutim, holandska unutrašnja politička eksplozija može da ima šire implikacije u redovima NATO-ove avganistanske misije. Nepopularan među širokom evropskom publikom, NATO lako može da se suoči sa nedostatkom političke podrške vojnoj misiji u Avganistanu. Osim toga, postoji tenzija između zemalja-učesnica u toj "misiji" zato što je Nemačka, koja ima treći po veličini vojni kontingent pored Velike Britanije i SAD, rasporedila svoje vojnike uglavnom u manje rizičnim, severnim delovima Avganistana, dok se najžešće borbe vode na jugu.

Francuska, koja ima nešto više od 3000 vojnika u Avganistanu, saopštila je prošlog meseca da nema nameru da šalje još svojih vojnika. Najveći broj poginulih u Avganistanu za sada beleži Engleska: više od 100 tokom prošle godine. Premijer Balkenende kaže da je Holandija prva zemlja koja je zauzela čvrst stav da ne želi produženje bilo kakve aktivnosti svojih vojnika u Avganistanu posle kraja 2010. godine. To što je Holandija za sada usamljena u tome, premijera "boli", ali se isto tako i nada da će se Holandiji pridružiti druge zemlje.

Ovaj potez holandske vlade neće mnogo usrećiti američkog predsednika Baraka Obamu, koji je pritiskao zemlje Evropske unije da se sa više entuzijazma i povećanim vojnim kapacitetima uključe u rat u Avganistanu. Poznato je da je Avganistan prioritet njegove spoljne politike, te stoga njemu ne odgovara da zemlje preko Atlantika izvlače svoje vojnike posle isteka vojnog roka, odnosno da poslušaju savet holandskog premijera. Jedan od zvaničnika NATO-a, Mark Sedvel, odbacio je mogućnost da bi druge zemlje mogle da slede holandski primer. "Ne možemo da pretpostavimo da će, ako jedna zemlja nešto odluči, i druge isto tako uraditi. Svaka zemlja ima svoju specifičnu političku situaciju."

TURSKA, ISTANBUL

Malj i kavez

TODAY'S ZAMAN

Javuz Bajdar

Talas hapšenja generala isključivo treba posmatrati u kontekstu operacije "Kovački malj". Jedanaest penzionisanih generala i nekoliko pukovnika u mirovini zadržano je u pritvoru u okviru istrage o navodnim zaverama o izvršenju puča u Turskoj, pod nazivom "Kovački malj" i "Kavez". Navodnu zaveru kovali su članovi tajne vojne grupe Ergenekon sa ciljem obaranja vlade. Činjenica da je uhapšen veliki broj generala sa visokim činovima, a njihove kuće pretresane, ne samo što je zakomplikovala političku scenu, već označava najoštriji preokret u odnosima civilnog i vojnog sektora u Turskoj.

Prema zapažanjima mnogih koji su pratili razvoj odnosa, operacija započeta istovremeno na nekoliko različitih lokacija ipak je prerano izvedena. Pre nešto više od mesec dana dnevne novine "Taraf" ekskluzivno su objavile priču o operaciji "Kovački malj" sa mnoštvom detalja i bočnim, povezanim aferama. Ova operacija odnosi se na delovanje Generalštaba Prve armije u Istanbulu u drugoj polovini 2002. i prvoj polovini 2003. godini, na osnovu 5000 strana dugog izveštaja i povezanih dokumenata. Pre dve nedelje, Mehmet Baransu, jedan od reportera koji je objavio ovu priču u "Tarafu", predao je sav materijal – originale sa potpisima vojnih komandanata – tužilaštvu u Istanbulu. Dan posle toga, glavni urednik "Tarafa" Ahmet Altan priveden je na informativni razgovor u kancelariju Vojnog tužilaštva. Na osnovu "težine dokaznog materijala", procenjeno je da će se akcija hapšenja i pretresa kuća penzionisanih generala sprovesti u aprilu.

Brza reakcija timova za sprečavanje terorizma koju smo videli 22. februara znači da: a) tužilac već ima dovoljno jake dokaze i kreće u akciju, b) raste strah da bi osumnjičeni mogli da unište neke dokaze, c) raste briga da bi nekim sličnim, tajnim aktivnostima mogao da se poremeti poredak.

Od svih poteza koji su povučeni, jedan se izdvaja – hapšenje Ozdena Orneka i Ibrahima Firtine. Njih dvojica su, prema pisanju "Tarafa", jedan sa glavne pozicije u mornarici, a drugi kao načelnik Ratne akademije, potpisivali neka problematična i kontroverzna dokumenta. Nije iznenađenje ni to što su Cetin Dogan i Suha Tanjeri takođe pod prismotrom – prvi je imao veoma zapaženu ulogu u planu, dok se za drugog pretpostavlja da je upravo iz njegovog kompjutera priča o "Kovačkom malju" dospela do novina, sa sve spiskom kabineta posle

izvršenog državnog udara. Dok je ovo bilo očekivano, hapšenje Ilkera Sajgana, na poziciji armijskog komandanta u vreme "Kovačkog malja", iznenađuje i govori da tužilac smatra da ima dovoljno jake dokaze i da nema potrebe da prvo pozove generala Ilkera na informativni razgovor.

Da li je aktuelni načelnik Generalštaba general Ilker Basbug bio informisan o operaciji hapšenja? Ako je u poslednji čas otkazao posetu Egiptu, dalo bi se pretpostaviti da nije imao pojma šta se dešava. Tle pod nogama vrhovnog komandanta počelo je da se trese, a pred njim je teško vreme upravljanja krizom u koju je upala moćna institucija. Pitanje je kako će vojne glavešine reagovati, budući da su najmanje petorica privedenih aktivna vojna lica. U svetlu zamršenih informacija, kontakata, odgovornosti i nadležnosti, akcija privođenja osumnjičenih vojnih lica govori da je Tužilaštvo odlučno da prati tragove i dokumenta u uzavreloj političko-vojnoj aferi, koja je po svemu sudeći na ivici ponora.

ČISTKE: Premijer Erdogan sa vojnim vrhom

NEIZVESNA BUDUĆNOST: Protest radnika Fijata

ITALIJA

Privremeno zatvaranje pogona

THE WALL STREET JOURNAL

Džil K.

Italijanski proizvođač automobila Fijat odlučio je da zatvori svoje pogone u šest italijanskih gradova zbog recesije i manje tražnje njihovih proizvoda. Zbog te odluke, 30.000 radnika (od ukupno 90.000 zaposlenih u matičnoj zemlji) ostaće privremeno na "minimalcu", ali će to pomoći kompaniji da smanji troškove. Fijat je najavio zatvaranje svojih postrojenja u januaru i pozvao se na model isproban u prošlosti. Naime, Fijat je tokom protekle godine u više navrata zatvarao svoja postrojenja da bi sprečio gomilanje zaliha automobila, ali ovo je prvi put da je proizvodnja prekinuta u svih šest pogona istovremeno. Glavni razlog je taj što se predviđa da će ove godine prodaja pasti za 350.000 vozila u odnosu na prošlu godinu

Odluka rukovodstva Fijata da zatvori sve fabrike u Italiji na dve nedelje nije naišla na oduševljenje sindikata. U pojedinim postrojenjima, kojima preti zatvaranje ili otpuštanje radnika, već su počele obustave rada. U mestu Pratola Seri, kod Avelinja, gde se proizvode motori za Fijatova vozila, radnici su se sukobili sa pripadnicima bezbednosnih snaga.

Ispred svih Fijatovih postrojenja u toku su demonstracije od kada su planovi obelodanjeni, a predstavnici sindikata zatražili su sastanak sa menadžmentom kako bi razgovarali o budućnosti firme. U toku su pregovori sa vladom da se do kraja 2010. godine zatvori postrojenje na Siciliji, zbog čega su radnici stupili u štajk. Ali, to nije navelo rukovodstvo Fijata da promeni planove.

Portparol Fijata rekao je da će fabrike biti zatvorene do prve nedelje marta, a da je prošlogodišnje privremeno zatvaranje pogona dovelo do bolje prodaje. Razlika u odnosu na prošlu godinu jeste u tome što je sada zatvoreno svih šest pogona u isto vreme. "Ako bismo sada odustali od planova, 2010. godina bila bi veoma teška." On tvrdi da je zatvaranje pogona neminovnost, dodajući da je prodaja automobila u 2009. bila "veštački održavana". Prema njegovim rečima, Fijat je imao "vrlo dobar januar, ali su ti prodati automobili naručeni prošle godine". Kompanija Fijat je prodala u 2009. godini ukupno 2.158.010 svojih proizvoda, a njen udeo na tržištu Italije je oko 30 odsto.

Francuska, Britanija i Španija i dalje imaju podsticajne programa za proizvođače automobila, dok su Italija i Nemačka odustale od te vrste pomoći. Uprkos ekonomskoj krizi, podsticajni programi sprečili su veliki pad prodaje automobila u Evropi tokom prošle godine, izvestila je Evropska asocijacija proizvođača automobila. U odnosu na 2008. godinu prodaja automobila pala je za samo 1,6 odsto, tvrdi asocijacija, dok će prema nekim drugim predviđanjima, u 2010. prodaja automobila pasti za 10 odsto.

INTERNET, EVROPA I SRBIJA

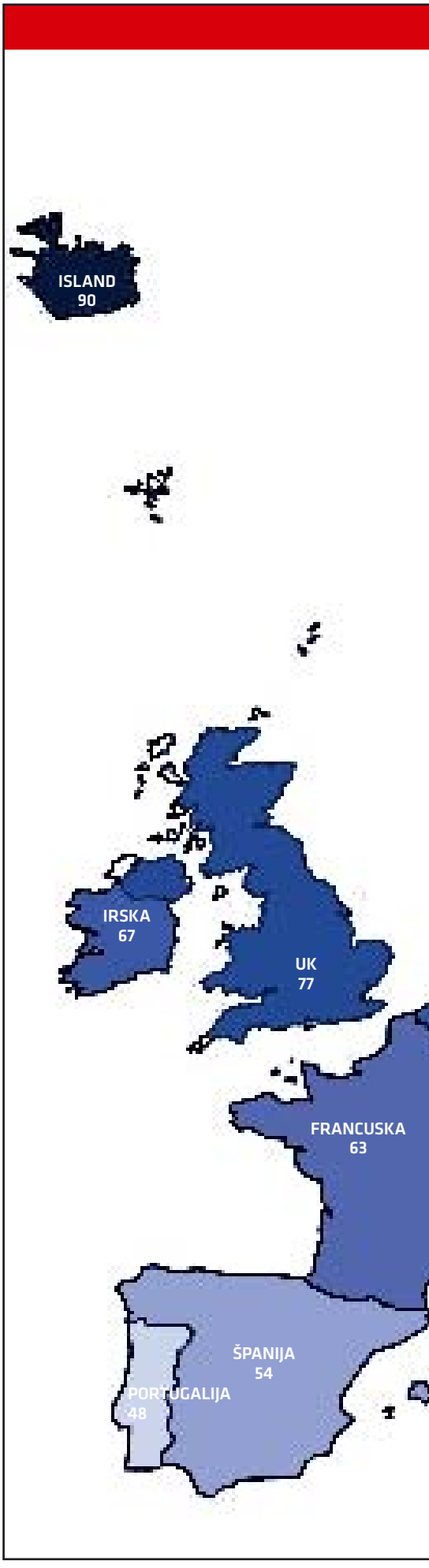
SPORA VEZA

PREMA PODACIMA EUROSTATA, Srbija je na samom dnu liste evropskih korisnika interneta. Prema tim podacima, tek 37 odsto domaćinstava u Srbiji prošle godine imalo je internet konekciju. Eurostatovi podaci za druge države članice i nečlanice Evropske unije govore da je Srbija mnogo lošija i od suseda sa kojima volimo da se poredimo: u Hrvatskoj taj udeo iznosi 50 odsto, a u Makedoniji 42. Slična je situacija ako posmatramo samo rasprostranjenost širokopojasnog interneta koji je u Srbiju stigao dosta kasnije i tek sad je "postao popularan". Upravo tu postoji još jedna stvar simptomatična za Srbiju i još poneku manje razvijenu zemlju: velika je razlika u procentima koji se odnose na ukupno korišćenje interneta i korišćenje širokopojasnog interneta u domaćinstvima. Razlika ta dva broja su zapravo domaćinstva koja uglavnom koriste dajl-ap (dial-up) vezu veoma malih brzina preko modema, tehnologiju koja ne bi trebalo da pripada ovom veku.

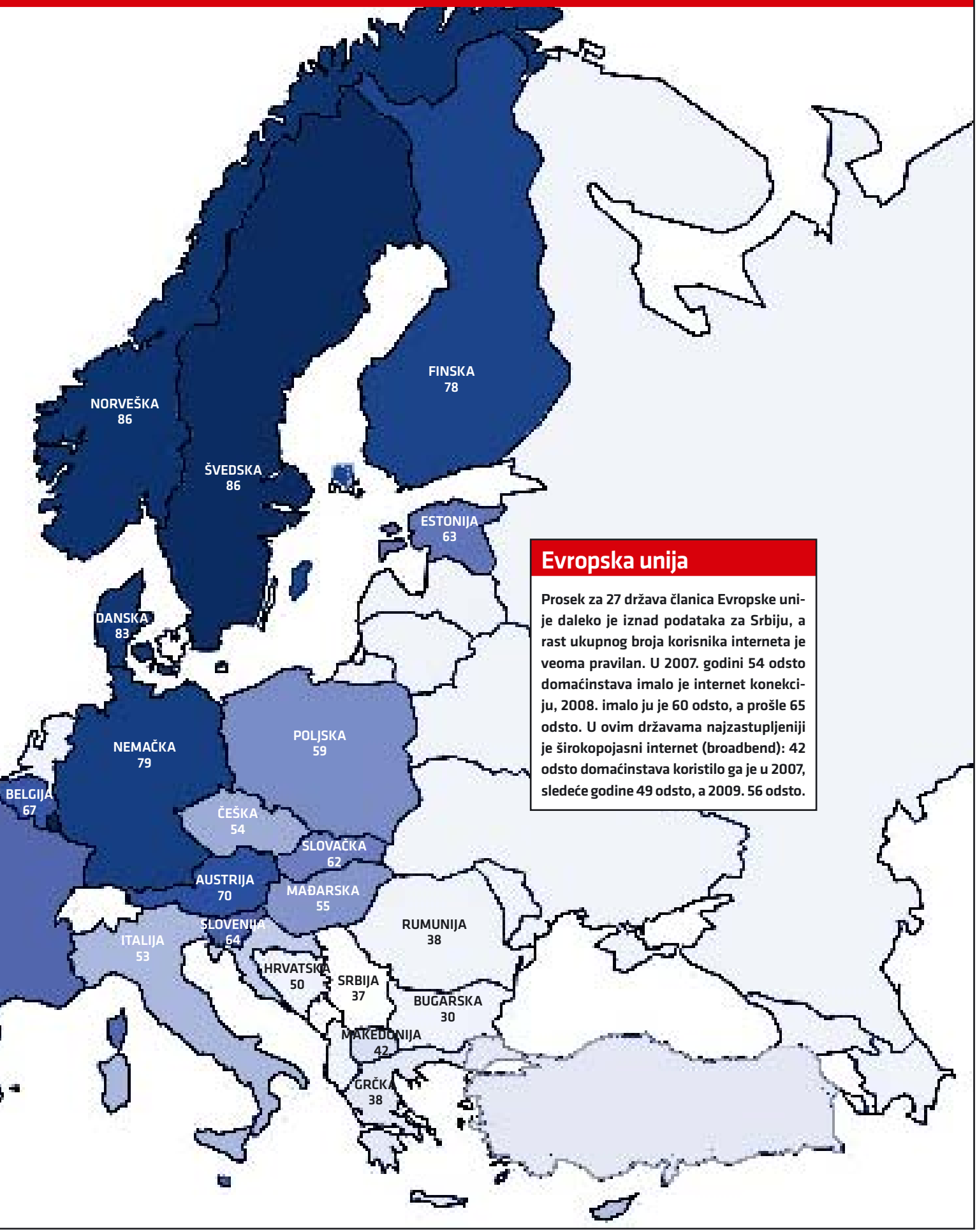
Podaci našeg Zavoda za statistiku poklapaju se sa Eurostatovim, i oni pokazuju da je rast upotrebe interneta u domaćinstvima nešto sporiji u odnosu na evropske države: u 2008. taj procenat bio je 33,2, a u 2007. je bio 26,3 odsto. Prema podacima Zavoda za statistiku, čak 29,3 odsto domaćinstava koja imaju internet još koriste dajl-ap modem. M.V.

izvor: Eurostat

	internet u domaćinstvu (%)			Broadband Internet (%)		
Država\godina	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Belgija	60	64	67	56	60	63
Bugarska	19	25	30	15	21	26
Češka	35	46	54	28	36	49
Danska	78	82	83	70	74	76
Nemačka	71	75	79	50	55	65
Estonija	53	58	63	48	54	62
Irska	57	63	67	31	43	54
Grčka	25	31	38	7	22	33
Španija	45	51	54	39	45	51
Francuska	49	62	63	43	57	57
Italija	43	47	53	25	31	39
Kipar	39	43	53	20	33	47
Luksemburg	75	80	87	58	61	71
Mađarska	38	48	55	33	42	51
Malta	54	59	64	44	55	63
Austrija	60	69	70	46	54	58
Poljska	41	48	59	30	38	51
Portugal	40	46	48	30	39	46
Rumunija	22	30	38	8	13	24
Slovenija	58	59	64	44	50	56
Slovačka	46	58	62	27	35	42
Finska	69	72	78	63	66	74
Švedska	79	84	86	67	71	80
V. Britanija	67	71	77	57	62	69
Hrvatska	41	45	50	23	27	39
Makedonija	:	29	42	:	23	34
Turska	20	:	:	17	:	:
Island	84	88	90	76	83	87
Norveška	78	84	86	67	73	78
Srbija	26	:	37	7	:	23

Procenat domaćinstava sa internet vezom u 2009.

Evropska unija

Prosek za 27 država članica Evropske unije daleko je iznad podataka za Srbiju, a rast ukupnog broja korisnika interneta je veoma pravilan. U 2007. godini 54 odsto domaćinstava imalo je internet konekciju, 2008. imalo ju je 60 odsto, a prošle 65 odsto. U ovim državama najzastupljeniji je širokopojasni internet (broadbend): 42 odsto domaćinstava koristilo ga je u 2007, sledeće godine 49 odsto, a 2009. 56 odsto.

Bol i tišina

Za njih je držanje kašike ili olovke, otvaranje vrata, sedenje na noši, pranje zuba, čak i rukovanje potencijalno opasno i bolno. Zbog tako osetljive kože, zovu ih još i "deca leptiri"

HRABROST, UPORNOST I PSIHIČKA SNAGA: S. Prvulović

Stanislav Prvulović već 32 godine ima bolest za koju je malo ko čuo – buloznu epidermolizu (EB). Bolest, usled koje nastaju plikovi (mehuri ili bule) i bolne rane koje podsećaju na opekotine, nasledna je i još uvek neizlečiva. Nije zarazna. Ne zna se tačan broj obolelih u Srbiji, ali se procenjuje da ih ima između 100 i 200. Najveći broj obolelih su deca, koju zbog osetljive kože zovu "deca leptiri". Bezazlene aktivnosti, poput dugog ležanja ili sisanja cucle, koje su za zdrave ljude uobičajene, za "decu leptire" znače patnju.

Zbog plikova u usnoj duplji, na jeziku i jednjaku, neki od njih mogu da jedu samo tečnu ili kašastu hranu. Preko 80 procenata obolelih postaju invalidi već u prvim godinama života, a neki preminu neposredno po rođenju. Prosečan životni vek obolelih je 28 godina.

Zbog neaktivnosti i stalnih rana prsti im se krive i srastaju sa šakom. Nisu pošteđene ni oči, analni otvor ni genitalije. Otežana je i probava, te dolazi do čestih opstipacija, a ponekad se pražnjenje creva obavlja hirurškim putem. Usled čestih i mnogobrojnih rana dolazi do infekcija pa i do sepse. Rane izaziva svaki pritisak, a najbolnije je previjanje. Podložniji su drugim bolestima, naročito karcinomu kože. Neophodna im je stalna nega i u potpunosti zavise od drugih osoba.

"Da bi se živelo sa ovom bolešću treba biti hrabar i uporan", kaže za "Vreme" Stanislav, prema dostupnim podacima, najstariji oboleli od EB-a u Srbiji. "Treba biti psihički jak."

ZAVOJI "NA METAR": Većina obolelih od EB-a ne posećuje lekare, već kod kuće brinu o svojim ranama. Stanislav je jedan od njih. Previja se na svaka tri do četiri dana, uz pomoć roditelja. To je veoma mučno i može da traje satima. On ima rane po leđima, po rukama, nogama... Često se gaze i zavoji zalepe za kožu, a pri previjanju se kraste otkidaju i opet aktiviraju. Stanislav kaže da je naučio da trpi bol. Trudi se da ga ne primećuje.

Osamdesetih su dobijali neophodne zavoje i gaze na recept. Tokom rata i krize devedesetih jedva da je bilo novca i za hranu: "Zbog besparice smo prali upotrebljavane zavoje, ponovo ih sterilisali u rerni, peglali i opet koristili", kaže Stanislavljeva majka Biljana Prvulović. Danas je, kažu, bolje, ali i dalje nemaju nikakvih olakšica za kupovinu medicinskog materijala. Zavoje kupuju "na metar", sami prave vazelinske obloge sa nevenom. I tako već 32 godine. Postoje specijalne gaze i zavoji za obolele od epidermolize koji mogu duže da ostanu na rani i olakšavaju previjanje. Takvih gaza u Srbiji nema, a količina koja zadovoljava mesečne potrebe trogodišnjeg deteta u inostranstvu može da se nabavi za nešto više od 500 evra.

U zemljama poput Hrvatske, Slovenije ili Italije, sve potrebne stvari za negu ovih bolesnika su ili besplatne ili se prodaju po minimalnim cenama. "U Sloveniji, osim besplatnih sredstava za osnovnu negu, porodice sa obolelom decom imaju olakšice u plaćanju poreza, deci u školama pomažu asistenti", kaže za "Vreme" Polona Zakošek, predsednica DEBRA Slovenija. U srpskim školama nema asistenata, pa su opet roditelji ti koji sa decom moraju da sede u klupama.

Previjanje je kod obolelih od bulozne epidermolize važno, ne samo da bi se rane zaštitile već i da bi se što duže sprečio jedan od najvećih problema ove bolesti – srastanje prstiju sa šakama. Kada se to dogodi, jedino pomaže operacija, koja je, opet, jako skupa i čiji efekti traju samo nekoliko godina. Stanislav je kao dete operisan, ali time su se stvari samo pogoršale. Te dane u bolnici on pamti kao najgore u svom životu: "Kao da su prvi put čuli za moju bolest. Lepili su mi obične flastere na rane, što nikako ne sme da se radi, jer tokom sledećeg previjanja sa flasterom odlepe i okolnu kožu."

OPTIMIZAM: Stanislav danas nema prste. Iako faktički postoje, savijeni su i srasli sa šakom. Deluje da su zarobljeni u kožnu opnu, pa izgleda kao da nosi male bokserske rukavice. Ipak, Stanislav koristi mobilni telefon i tastaturu na računaru. Igra igrice, koristi internet, na Fejsbuku je napravio grupu za podršku obolelima od EB-a ("Podržite decu leptire u Srbiji"). Od kuće radi za jednu poznatu agenciju koja se bavi telefonskim ispitivanjima javnog mnjenja. Radi ono što oseća da mu prija i kaže da je najvažnije biti optimista i voditi normalan život. Njegov otac Stanoje Prvulović kaže da je najviše ponosan na njega što je uspeo da se sačuva od kompleksa, što je od malena hrabar i uporan u svemu: "Takav je valjda zato što se stalno kretao sa nama. Nije bio vezan za kuću i bolest. Družio se sa zdravom decom, imao društvo, dobru učiteljicu."

Kućni ljubimci su mu mačke koje mu, kako kaže, ponekad nadoknađuju društvo drugih ljudi. U svojoj sobi drži fotografije prijatelja i ikonu Svetog Vasilija Ostroškog. Priča da je nekada igrao košarku, tenis, fudbal: "Sa ocem sam često šutirao loptu. Kada se napravi plik odem u kuću, probušim ga, sačekam petnaestak minuta i onda opet." Ljude najviše iznenađuje što uspeva da se potpiše – koristi obe ruke i piše čitko. Dok je mogao, Stanislav je i crtao. U osnovnoj školi je dobio nagradu za portret svoje drugarice. Svirao je sintisajzer i da je zdrav, voleo

M. MILENKOVIĆ

Uzrok i šanse

Postoji više vrsta bulozne epidermolize (Epidermolysis bullosa). Najteže forme EB-a posredno izaziva defektan gen odgovoran za proizvodnju proteina kolagen tip VII, koji vezuje površinski deo kože (epiderm) za potkožni (derm). Roditelji mogu biti klinički zdravi i mogu da ne znaju da su nosioci oboljenja. "Kada dve osobe koje imaju oštećen gen sklope brak, postoji 25 odsto šanse da njihovo dete bude bolesno", objašnjava profesor doktor Miloš Nikolić, načelnik Odeljenja za pedijatrijsku dermatologiju Kliničkog centra Srbije. Ista verovatnoća je da novorođenče bude zdravo i da ne preuzme bolesni gen od svojih roditelja. Ipak, najčešće (u 50 odsto slučajeva) dete se rodi zdravo, ali od roditelja nasledi defektan gen. Moguće je uraditi prenatalnu dijagnostiku, ali takve analize se rade u inostranstvu i koštaju oko 3500 evra, pa se na takav korak odlučuju roditelji koji već imaju jedno bolesno dete, a planiraju drugu trudnoću.

Briga države

Nadležni državni sekretar u Ministarstvu zdravlja Srbije, doktor Periša Simonović za "Vreme" odgovara na pitanja zbog čega oboleli od EB-a u Srbiji moraju sami da plaćaju gaze, zavoje i masti koji su im svakodnevno neophodni i da li je moguće da država ne može da stavi te stvari na pozitivnu listu i da im bar na taj način olakša ionako bolan život.

Dobili smo ovakav odgovor: "Što se tiče plaćanja medicinskih sredstava koja su neophodna za simptomatsku terapiju ovih pacijenata, oni svi imaju na njih pravo i samo može biti problema u materijalizaciji tog prava i ja pozivam sve roditelje ili staratelje obolelih da se jave u Ministarstvo za zdravlje na tel: 361-43-56, radi neposrednog razrešenja problema u ostvarivanju prava svakog pojedinačnog pacijenta."

Redakciji "Vremena" je na ovom broju telefona, međutim, objašnjeno da olakšice u plaćanju participacije i medicinskog materijala ne zavise od nečije bolesti, već od statusa koji ta osoba ima kao zdravstveni osiguranik. Do zatvaranja ovog broja "Vremena" (utorak 23. februar) državni sekretar Periša Simonović nije objasnio ko je u pravu – birokratija ili politika.

bi da se na neki način bavi muzikom. Kaže da ni sopstvena bolest ne može da ga ražalosti koliko pesme Tome Zdravkovića: "Volim tužne ljubavne pesme jer se u njima pronalazim. Nisam imao devojku. One u koje sam bio zaljubljen, gledale su me kao prijatelja. Mogu da ih razumem. Možda se boje, a možda su jednostavno takve. Ako se to desi – desiće se. Ali eto, ponekad me uhvati neka seta. Žao mi je mojih roditelja, pogotovo kada gledaju neku emisiju sa bebama, i kad znam da ja to ne mogu da im pružim." Od sopstvene muke mu teže pada i kada gleda decu koja su obolela od EB-a: "Možda zato što znam šta će sve proći i daj bože da uspeju da prođu."

Kao dete, Stanislav se ponekad pitao čemu ovakav život, zašto se deca rađaju ako ovako žive, a majka ga je tešila da je moglo i gore da bude. Danas se on nada izlečenju: "Svi se nadamo. Kad bi našli lek, makar za delimično ozdravljenje, bio bih zadovoljan. Samo da nam bar malo bude lakše." U istraživačkim centrima je do danas urađeno više eksperimenata sa presađivanjem kože i veštačkim ubacivanjem nedostajućeg proteina, ali su efekti kratkotrajni, a same procedure skupe i često opasne.

DOBRI LJUDI: "Ima dobrih ljudi, uvek ih je bilo", kaže Stanislavljeva majka. Zahvaljujući stipendiji Fonda "Branke i Mlađana Veselinovića", koji godinama pomažu studente sa invaliditetom, Stanislav je završio Višu poslovnu školu u Beogradu.

Međutim, Stanislav je, kao i mnogi drugi oboleli od EB-a, imao problem da ostvari pravo na dodatak za tuđu negu i to, kako svedoče njegovi roditelji, zbog birokratskih procedura. "Posle više od godinu dana i dve podnete molbe, videla sam da nema vajde i otišla sam direktno u Ministarstvo za socijalnu politiku. Objasnila sam o čemu je reč, i tek tada smo uspeli da ostvarimo svoje pravo na dodatak", kaže Biljana Prvulović.

Početkom godine aktivnije je počela da radi organizacija koja se brine o obolelima – DEBRA Srbija. Na njihovom sajtu www.debra.org.rs mogu se naći detaljniji opisi bolesti, fotografije, saveti za negu obolelih kao i kontakti na koje svi zainteresovani mogu ponuditi svoju pomoć.

Snežana Janošević iz ove organizacije, i majka bolesnog deteta, kaže da je prvi cilj informisanje javnosti: "Kada ljudi vide dete sa EB-om, obično pitaju da li ima boginje ili se opeklo, pa pitaju roditelje zašto ih nisu bolje pazili. Mnogi misle da je bolest zarazna, pa sklanjaju svoju decu. To je, s jedne strane, razumljivo, jer se generalno o epidermolizi malo zna, ali je potresno za decu sa EB-om. I zato želimo da edukujemo ne samo roditelje bolesne dece već i okruženje." Za sada je udruženju sponzor samo GRAWE osiguranje a.d. Beograd. DEBRA Srbija je i u fazi priključivanja internacionalnoj mreži, a pre dva meseca su zajedno sa dr Nikolićem i dr Ljiljanom Medenicom, direktorkom Instituta za dermatovenerologiju, podneli molbu Ministarstvu zdravlja i Fondu za zdravstvenu zaštitu da se osnovne potrepštine za obolele od EB-a stave na pozitivnu listu (videti okvir "Briga države"). Nikakav odgovor još nisu dobili.

Ove nedelje, 28. februara, obeležava se Evropski dan retkih bolesti, sa ciljem da se lekari, mediji i udruženja pacijenata angažuju u podizanju svesti o retkim bolestima i njihovom uticaju na život pacijenata. "Kad bih ja bio zdrav, mislim da bih se prema obolelima od EB-a ponašao normalno. U stvari, mislim da bih na prvi pogled stvorio neku distancu, kao što je ostali prema meni prave, ali kada bih znao za tu bolest, kad bih znao da nije zarazna – ponašao bih se prema njima normalno", kaže Stanislav. ×

JASNA GLIŠIĆ
MIRKO RUDIĆ

DAVNO ZABORAVLJENI SUSRETI

PRIBLIŽAVANJE I UDALJAVANJE OD

"Kralj Rumunije Karol I dolazi u Beograd da pozdravi mladoga i viteškoga Kralja Srbije da u Njegovu licu počastvuje narod srpski, koga su prosvećeni narodi evropski, ceneći i uvažavajući vrline njegove, rado primili za ravnopravna člana"

PIŠE:
ZORICA JANKOVIĆ

Susreti vladara, odnosno šefova država, oduvek su privlačili pažnju javnosti. Izveštaji sa ovih susreta i danas zauzimaju naslovne strane štampanih, odnosno prve sekunde vesti elektronskih medija. Po pravilu ovi susreti su rezultat napornog, ponekad i višegodišnjeg rada diplomatskih predstavnika dve zemlje, koje imaju interes da se na takvim susretima donesu određene odluke u cilju rešavanja političkih, privrednih, vojnih i drugih pitanja ili nesporazuma. Susreti na najvišem nivou su i prilika da se iskažu prijateljski odnosi između dve zemlje, bilo da se domaćoj javnosti želi pokazati ispravnost sopstvene spoljne politike (ili moć svog vladara), bilo da se drugim državama želi pokazati određeno savezništvo.

U ovom tekstu podsetićemo se na tri već skoro zaboravljena susreta na najvišem nivou, koji su u vremenu kada su se dogodili predstavljali, po oceni tadašnjih vladara, uspeh državne politike. Imajući u vidu šta se sve kasnije izdogađalo, u prilici smo da prihvatimo ili odbacimo tu ocenu.

PRVO KOMŠIJE: Prvi šef države koji je posetio Kraljevinu Srbiju, nakon što je ona odlukama Berlinskog kongresa 1878. godine priznata za nezavisnu državu, bio je rumunski kralj Karol I. Poseta je ostvarena u poslednja dva avgustovska dana 1884, a suverenu susedne zemlje domaćin je u Beogradu bio srpski kraljevski par Milan i Natalija Obrenović. O značaju posete za mladu srpsku kraljevinu (i njenog vladara) pažljivi čitalac "Srpskih novina" mogao je pročitati u uvodniku ovog zvaničnog državnog glasila, koji je imao u rukama tog subotnjeg prepodneva, kada se Beograd spremao da dočeka visokog gosta: "Kralj Rumunije Karol I dolazi u Beograd da pozdravi mladoga i viteškoga Kralja Srbije da u Njegovu licu počastvuje narod srpski, koga su prosvećeni narodi evropski, ceneći i uvažavajući vrline njegove, rado primili za ravnopravna člana." Naravno, sledila je javna manifestacija proklamovanog.

Rumunski suveren prispeo je u Beograd Dunavom od Turn Severina. Svečani doček priređen mu je na pristaništu, da bi zatim, u pratnji svog domaćina kralja Milana, put do Dvora prošao u kočijama kroz masu oduševljenog sveta. Trenutak prolaska svečane kolone kroz Karađorđevu ulicu (neposredno pred uspon koji vodi ka Sabornoj crkvi), snimio je sa Kalemegdanske savske terase jedan od prvih srpskih fotografa V. Danilović, načinivši zatim jedinu sačuvanu fotografiju o tom događaju. Na fotografiji jasno vidimo da je u čast visokog gosta duž obe strane puta vojska formirala počasni špalir, da je građanstvo na doček izašlo u svečanim odelima (dame sa suncobranima) i da je grad bio okićen srpskim i rumunskim zastavama i grbovima, kao i cvetnim

Svečani doček rumunskog kralja (pogled sa kalemegdanske terase)

Milan Obrenović

Karol I

vencima. Iz "Srpskih novina" saznajemo da je tako bilo i duž ostalog dela puta do Dvora; ispred Saborne crkve, uz Dubrovačku ulicu (današnju Kralja Petra Prvog), Ulicom kneza Mihaila i na Terazijama.

Gosta su u Dvoru dočekali kraljica Natalija i kraljević Aleksandar, da bi posle svečanog ručka rumunski suveren primio srpske zvaničnike. A oko šest sati popodne dvojica suverena pohodili su gradsku tvrđavu, gde im je priređen svečani defile srpske vojske i jedna za gosta, za današnje prilike, retka počast; kralj Milan je zamolio Karola I da primi titulu "Šefa VI aktivnog puka" srpske vojske. A onda "vojska poče defilovati ispred Kraljeva, a kad se približi VI aktivni puk, a njegov šef Kralj

EVROPE

Petar I pred Hilandarom (u prvom redu, s bradom, Nikola Pašić)

Petar I Karađorđević

Nikola II

Rumunije siđe se dole (sa bine, prim. Z. J.), stavi mu se na čelo, izvadi sablju i odavaše pri defilovanju vojne počasti Njegovom Veličanstvu našem Kralju" ("Srpske novine" od 22. avgusta 1884). Uveče je bio priređen bal, sutradan još jedan vojni defile, ovog puta na Topčideru, a uveče je visoki gost ispraćen istim počastima kao i pri dočeku.

Samo četiri dana kasnije, u četvrtak 23. avgusta, Beograd je za još jedan korak bio bliži Evropi. Iz prestonice je krenuo prvi voz novim "gvozdenim putem" Srbije. Nekoliko dana kasnije (3. septembra) prva srpska pruga, koja je preko Savskog mosta dobila vezu sa Evropom, puštena je u redovan saobraćaj.

IZOLACIJA I POVRATAK NA EVROPSKU SCENU: Kada je knez Petar Karađorđević preuzeo kraljevsku vlast posle Majskog prevrata 1903. godine, niko od evropskih dvorova nije osporavao njegovo pravo na srpski presto, ali je način na koji je prevrat izvršen (svirepo ubistvo kraljevskog para) naišao na opštu osudu.

U takvoj situaciji Rusija je priznala novog vladara, ali je istovremeno zahtevala energičnu istragu, suđenje i kažnjavanje odgovornih za masakr kraljevskog para (Aleksandra i Drage). Slično su reagovali i u Beču. Austrijski car Franja Josif zaželeo je kralju Petru I dugu i srećnu vladavinu, ali je izrazio i bojazan kako će novi vladar izbaviti zemlju "iz stanja dubokog pada u koji ju je nedavno gurnuo, u očima civilizovanog sveta, nepravedan i proklet zločin". Nemačka, Francuska i Italija zauzele su uzdržan stav prema novom srpskom vladaru, dok je vlada u Londonu i ovoga puta pokazala već tradicionalno hladan odnos prema svemu što je dolazilo iz Srbije.

S druge strane, pored pribavljanja sopstvenog legitimiteta kod evropskih dvorova, srpski kralj želi zemlju da izvuče iz izolacije. Sledstveno tome, srpska diplomatija dobija težak zadatak – da pripremi zvaničnu posetu srpskog kralja jednom od evropskih dvorova. Izbor je pao na Petrograd, ali će do podudarnosti interesa dve države za ovu posetu doći tek za sedam godina.

I najzad, svečano ispraćen, u nedelju 7. marta 1910. godine izjutra, posebnim dvorskim vozom, krenuo je srpski kralj iz svoje prestonice za Petrograd, gde je posle pedesetpetočasovne vožnje (uz manje tehničke prekide), stigao u utorak 9. marta popodne. Na železničkoj stanici dočekao ga je uz mnogo ceremonijala ruski car Nikola II >>

Pavle Karađorđević i Adolf Hitler

... pred početak parade u čast kneza Pavla

... prate nalet Luftvafea (u pozadini, drugi zdesna, jugoslovenski ambasador u Berlinu Ivo Andrić)

sa porodicom i velikom carskom svitom. Gostima iz Srbije (u pratnji kralja bili su predsednik vlade Nikola Pašić i ministar inostranih dela Milovan Milovanović) dodeljen je najviši protokolarni rang, pa su oni odseli u Carskom selu, a istog dana uveče priređena im je svečana večera u Velikom dvorcu. Car je u zdravici zaželeo gostu iskrenu dobrodošlicu i ukazao na "tesne veze koje su spajale naša dva srodna naroda" i da je dolazak srpskog kralja u Petrograd "potvrda čvrstine prijateljskih odnosa".

U naredna četiri dana Petar I se još tri puta sastao sa ruskim carem, bio je gost ministra spoljnih poslova Izvoljskog i petrogradskog mitropolita Antonija, a u odvojenim audijencijama primio je ambasadore Austro-Ugarske, Nemačke, Francuske, Španije, Engleske i Turske. Poseta Petrogradu završena je u subotu 13. marta. Sledile su posete Moskvi i Kijevu, kraći susret na železničkoj stanici u Plovdivu sa bugarskim kraljem Ferdinandom, susret sa sultanom Mehmetom V u Carigradu i obilazak Svete gore, da bi se nakon 25 dana provedenih na prvom putovanju van zemlje, od kako je sedam godina ranije preuzeo kraljevsku vlast, Petar I Karađorđević vratio u svoju prestonicu.

Autorka ovog teksta nije uspela da pronađe fotografije susreta kralja Petra i cara Nikole u Petrogradu (veruje da one postoje u nekom od dvorskih arhiva), ali čitaocima "Vremena" daje na uvid fotografiju iste srpske delegacije snimljene na Svetoj gori samo nekoliko dana posle posete Petrogradu.

PRAGMATIČNA POLITIKA: "Ruke su mu meke, kao kraci meduze. Osećate jezu od njihovog dodira", opisao je svoj susret sa vođom Trećeg rajha Adolfom Hitlerom knez Pavle Karađorđević ministru Dvora Milanu Antiću nakon povratka iz Nemačke, u kojoj je zvanično boravio od 1. do 8. juna 1939. godine, samo tri meseca pre početka Drugog svetskog rata.

Poseta je bila rezultat, s jedne strane, neophodnosti uvažavanja rastuće moći Nemačke posle dolaska Hitlera na vlast, stvorenih prijateljskih odnosa dve susedne zemlje koji su se ispoljavali pre svega na ekonomskom planu (privilegovan status za jugoslovensku robu), odnosno uvažavanja nemačke spremnosti da podredi svoje kratkoročne ekonomske interese svojim geostrateškim ciljevima, i s duge strane, rezultat pragmatične politike kneza Pavla, koji se posle slabljenja francuskog uticaja i tadašnje engleske nezainteresovanosti za povećanje robne razmene sa Jugoslavijom, odlučio za saradnju sa Nemačkom. Doduše, Pavle je znao da je odabrao "put zavisnosti" preko trgovine, ekonomije i kulture, ali je i verovao da je pronašao "mogućnost mirnog samoopstajanja" u okolnostima biti ili ne biti (ucene i pretnje spolja i separatistički nagoveštaji potpomognuti od strane drugih zainteresovanih sila i susednih država u cilju ostvarivanja teritorijalnih pretenzija).

Poseta jugoslovenskog kneževskog para dugo je i temeljno pripremana. Dan pred dolazak visokih gostiju objavljena je i Proklamacija kojom se poziva građanstvo Berlina da okiti svoj grad i pozdravi visoke goste. I zaista, skoro da je ceo Berlin bio na ulicama kojima se kretala svečana kolona automobila (škole i državne ustanove toga dana nisu radile), od centralne železničke stanice, gde je goste pozdravio kancelar Hitler, do dvorca Belvi, gde su gosti odseli. mnogobrojni ceremonijali pratiće goste svih osam dana posete, tako da su domaćini kasnije izjavili da je to bila najbolje organizovana poseta i sa najvišim počastima ukazanim jednom stranom državniku. Posebno je ostala zabeležena vojna parada koju su domaćini priredili u petak 2. juna 1939. U tročasovnom defileu pored Pavla i Hitlera (knez je bio u uniformi divizijskog generala Kraljeve garde) prošlo je preko 70.000 učesnika parade uz prelet oko 300 tada najsavremenijih aviona nemačkog Luftvafea.

Nepuna tri meseca kasnije započeće Drugi svetski rat, a nepune dve godine kasnije, nakon dvadesetsedmomartovskog odbacivanja politike kneza Pavla, najmoćniji čovek tadašnje Evrope osetiće se prevarenim i napašće Jugoslaviju.

Fotografije sa ovog susreta nisu kod nas objavljivane. Doduše, istraživači su ih mogli videti u arhivu "Politike" i odskoro u elektronskoj biblioteci Narodne biblioteke Srbije. Sada su dostupne na više sajtova, pa ih odatle i preuzimamo. ×

Autorka je istoričar i kustos Istorijskog muzeja Srbije

8. mart 2010.

DEMOGRAFSKA SLIKA SRBIJE - EKONOMSKE I DRUŠTVENE POSLEDICE

Key note panelista: **Prof dr Tomica Milosavljević**, ministar zdravlja Vlade Republike Srbije

Potvrđeni panelisti: Ljiljana Lučić, državni sekretar Ministarstva rada i socijalne politike Vlade Srbije; **Dragan Vukmirović,** direktor Zavoda za statistiku Republike Srbije; **Mirjana Rašević,** direktorka Instituta za društvene nauke; ...

Република Србија МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА

Institucionalni partner

Kako na problem negativnog prirodnog priraštaja utiče kultura nepoštovanja vrednosti zdravlja i života, i koja je uloga medija u tom procesu? Zašto je Srbija u evropskom vrhu kada je reč o stopi smrtnosti od posledica rizičnih stilova života,i kako visoka stopa smrtnosti radno sposobnog stanovništva povezana sa bolestima koje je moguće sprečiti, utiče na pogoršanje demografske slike Srbije? Kako negativni prirodni priraštaj u Srbiji utiče na dugoročno održivi ekonomski razvoj Srbije? Hoće li postojeći penzioni sistem u doglednoj budućnosti postati neodrživ, zbog neprekidnog rasta broja penzionera i smanjenja broja radno sposobnih ljudi? Kako negativna demografska slika utiče na postojeći kadrovski deficit stručnog kadra u Srbiji, i koju ulogu u celom procesu ima iseljavanje radno sposobnog stanovništva, zbog rada u razvijenim zapadnim državama? Da li je demografski kolaps Srbije neminovan, i koje mere država može preduzeti da na vreme spreči razorne ekonomske i društvene posledice negativnih demografskih trendova?

23. mart 2010.

VIZNA LIBERALIZACIJA I INDUSTRIJA TURIZMA U SRBIJI

Duke & Peterson Travel Magazine

Specijalni medijski partner

Hoće li vizna liberalizacija biti ekonomski podsticaj za domaću industriju turizma, i da li je kadrovski potencijal domaćih turoperatera dovoljan za poslovanje na najrazvijenijim evropskim tržištima? Da li će vizna liberalizacija pored ulaska stranih low cost avio kompanija, doneti i veće prisustvo globalnih turoperatera na tržištu Srbije? Hoće li smanjenje cena avio prevoza učiniti Srbiju konkurentnijom turističkom destinacijom, posebno kada je reč o city break i kongresnom turizmu ? Šta treba da učine gradske vlasti, hotelijeri, ugostitelji i turističke agencije, kako bi nivo potrošnje stranih gostiju koji posećuju Srbiju, bio znatno veći? Hoće li vizna liberalizacija doneti novi razvoj i zapošljavanje u industriji turizma,ili će doprineti povećanju spoljnotrgovinskog deficita Srbije?

14. april 2010.

SEKTOR OSIGURANJA I PENZIONI SISTEM SRBIJE

Da li je postojeći sistem državnih penzija dugoročno održiv? Kako na postojeći penzioni sistem utiče negativna deografska struktura Srbije ,odliv radno sposobnog stanovništva koje radi u inostranstvu i prerano penzionisanje velikog broja radno sposobnih ljudi u procesu privatizacije? Koju ulogu u celom sistemu penzija ima privatni sektor osiguranja, i šta država traba da učini kako bi veći broj građana počeo da koristi pakete usluga životnog osiguranja i privatnih penzionih fondova? Da li je reforma penzionog sistema hitno potrebna, ali se iz političkih razloga odlaže, zbog nepopularnih mera koje u tom procesu treba doneti? Koje su ekonomske i društvene posledice kolapsa penzionog sistema Srbije, ukoliko država ne donese blagovremene mere kojima će sprečiti demografsko i ekonomsko urušavanje celog sistema?

27. april 2010.

„GILJOTINA PROPISA" I EKONOMSKA KONKURENTNOST SRBIJE

Key note panelista: **Mlađan Dinkić**, potpredsednik Vlade Srbije i ministar ekonomije i regionalnog razvoja

Potvrđeni panelisti: Aleksandra Petrović Damnjanović, pomoćnik ministra za životnu sredinu i prostorno planiranje Vlade Srbije; **Goran Ješić,** predsednik opštine Inđija; **Krsta Sandić,** generalni direktor RK Beograd i potpredsednik Verano grupe; **Jovica Jakovac,** generalni direktor Colliers Srbija;

Koliko je Srbija konkurentna kao investiciona destinacija u odnosu na države regiona? Zašto se, uprkos pozitivnim iskustvima, u gradovma i lokalnim samoupravama Srbije masovno ne primenjuju E-government rešenja koja obezbeđuju brži i transparentniji proces izdavanja neophodnih investicionih dozvola i saglasnosti? Koje postojeće investicione procedure treba ukinuti da bi ceo proces izdavanja investicionih dozvola i saglasnosti bio efikasniji? Zašto je "giljotina propisa" preduslov veće konkurentnosti na tržištu Srbije? Zašto je sistem sa desetinama nepotrebnih i nejasnih procedura i saglasnosti jedan od osnovnih preduslova za korupciju na svim nivoima vlasti? Zašto je Srbija jedina država regiona koja ne investira u sopstvenu investicionu promociju na svetskim TV mrežama?

10. maj 2010.

SPORTSKA INFRASTRUKTURA U SRBIJI - EVROPSKI INVESTICIONI CIKLUS

Koja forma javno-privatnog partnerstva prilikom izgradnje novih fudbalskih stadiona garantuje dugoročnu ekonomsku održivost ovih objekata? Koja je uloga lokalne samouprave u finasiranju izgradnje sportskih objekata u manjim gradovima, i koji evropski model finasiranja je naprimenjiviji za Srbiju? Koji evropski modeli investicija u sportske objekte su primenjivi u procesu privatizacije sportskih klubova u Srbiji? Zašto se širom Evrope ruše gradski stadioni i privatnim kapitalom grade multifunkcionalni fudbalski stadioni sa šoping centrima i hotelima,u kojima tokom cele godine rade desetine hiljada ljudi? Zašto je izgradnja multifunkconalnih stadiona najlakši put do veće konkurentnosti na tržištu maloprodaje u Srbiji? Koliko novih radnih mesta je moguće otvoriti u gradovima širom Srbije, u okviru investicionog ciklusa izgradnje novih multifunkconalnih sportskih objekata?

SOS KANAL

Utorkom u 21.00
TV specijal:
Dođite na stadion

25. maj 2010.

„ZELENA EKONOMIJA" – PUT KA ENERGETSKOJ NEZAVISNOSTI

Key note panelista: **Oliver Dulić,** ministar životne sredine i prostornog planiranja Vlade Srbije

Potvrđeni panelisti: Boban Radoičić, generalni direktor Tojota Srbija; **Milan Belin,** generalni direktor Renault Nissan Srbija; **Aleksandar Radosavljević,** generalni direktor Carlsberg Srbija; **Ivan Ćurković,** stručni konsultant, Francuska;

SIEMENS

Generalni partner

Zašto je Srbija jedina država Evrope koja godinama ignoriše globalni trend investiranja u obnovljive izvore energije i "zelene" tehnologije u oblasti energetike? Može li Srbija iskoristiti nereciklabilni otpad za grejanje kroz primenu tehnologije toplana za spaljivanje smeća?Zašto Srbija projektuje rast energetske zavisnosti, dok ostatak Evrope aktivno radi na smanjenju energetske zavisnosti? Kakve globalne ekonomske i društvene promene nosi sa sobom početak masovne proizvodnje i komercijalne prodaje električnih automobile u 2010. godini? Zašto se u Srbiji ne primenjuju mere energetske efikasnosti, čak ni one najjednostavnije poput državnih stimulacija za korišćenje štedljivih sijalica? Zašto godinama u Srbiji nema suštinske političke volje da se obezbedi zakonski okvir za ozbiljno investiranje u obnovljive izvore energije? Da li Srbija treba da uvozi energente ili tehnologije koje smanjuju potrebu za uvozom energenata?

8. jun 2010.

INFORMACIONE TEHNOLOGIJE I BUDUĆNOST MEDIJA U SRBIJI

Hoće li u bliskoj budućnosti internet postati glavni izvor informisanja, i šta to globalno znači za štampane i elektonske medije? Kako internet utiče na prihode štampanih medija, i mogu li se generisati ozbiljni prihodi od oglašavanja na internetu? Da li tzv. "internet novinarstvo" degradira kvalitet izveštavanja ili obezbeđuje brzinu i efikasnost štampanim medijima? Da li je IT industrija neprijatelj ili prirodni partner štampanih medija? Šta za elektronske medije znači pojava naprednih informacionih tehnologija, i mogu li napredni IPTV servisi i usluge, u dogledno vreme drastično smanjiti prihode od TV oglašavanja? Hoće li primena naprednih informacionih tehnologija na kanalima kablovske televizije dodatno zaoštriti konkurenciju na tržištu TV programa? Hoće li napredni IP TV servisi i kablovski kanali, uskoro potpuno obesmisliti kupovinu stranih zabavno-sportskih sadržaja,i imaju li domaći mediji programske resurse da ostanu konkurentni na tržištu sa sopstvenom produkcijom?

Prijavite se na www.danas.rs

MEDIJSKI PARTNERI

PINK · B92 · Studio B · SOS KANAL · FOX TELEVIZIJA · НИН · e TV · VREME · BLIC · arenasport · Produkcijska grupa Mreža · znanje infostud.com · BETA · FoNet · infobiro

Sto godina slave

Argentina i Južna Amerika svečano su obeležile 100. rođendan Fransiska "Pańća" Varalja, jedinog živog učesnika finala prvog svetskog šampionata u Urugvaju 1930.

BIO JE NAJMLAĐI i bilo je logično da poživi najduže, ali ni on sam nije mogao očekivati da će proživeti čitav jedan vek! Fransisko Antonio "Pańco" Varaljo, nekadašnji argentinski reprezentativac, napunio je 5. februara tačno 100 godina a sedam dana kasnije u Buenos Ajresu upriličena je ceremonija na kojoj su Argentina i cela Južna Amerika obeležile vek života fudbalera koji je odavno postao simbol svetskih prvenstava. FIFA ga je zvala u goste 1994. u SAD i 1998. u Francusku, a Koreju i Japan 2002. i Nemačku 2006. preskočio je zbog godina i dalekog puta.

Pańco Varaljo je u Urugvaj 1930. otišao kao najmlađi reprezentativac, ali je već bio standardni u prvoj postavi. Odigrao je četiri od pet utakmica, propustio je, zbog povrede, polufinale sa SAD koje je Argentina dobila sa 6-1, ali je rukovodstvo insistiralo da zaigra u finalu. Problem je bio u tome što u ekspediciji nije bilo lekara! Morali su da potraže pomoć od domaćina protiv kojih su igrali u finalu. Sam Varaljo je tvrdio da ne može da igra jer ga noga i suviše boli. Povređenog igrača pregledao je dr Kampistegi, sin dr Huana Kampistegija, predsednika Urugvaja. Mladi doktor procenio je da Varaljo nije u stanju da igra, ali su Argentinci smatrali da "domaći lekar hoće da ošteti njihov tim" i Varalju je rečeno da će igrati... Navijači Urugvaja su svake noći do finala maltretirali Argentince praveći pred njihovim hotelom veliku buku. Lupali su u sve što im je bilo pri ruci, zviždali, pevali, pretili...

Prvog predsednika FIFA i osnivača Svetskog prvenstva Žila Rimea je svakodnevno uoči finala "bolela glava" zbog sitnih i krupnih stvari oko kojih su se svađali Urugvajci i Argentinci. Svi su želeli da znaju ko sudi, ali je Rime to krio kao najveću tajnu. Problem je nastao i zbog lopte kojom treba da se igra jer je svaka strana insistirala na svojoj, Urugvajci su imali novu, uvezenu iz Engleske. Lukavi Rime je smislio da sa sudijom dogovori da se svakom loptom igra po jedno poluvreme, ali je to čuvao za sebe, a na sva navaljivanja finalista odgovarao je sa "videćemo", "strpite se", "još nismo rešili"... Već je bio odlučio da finale sudi Belgijanac Langenus i uveliko je, u najvećoj tajnosti, pregovarao s njim. Korpulentni sudija bio je spreman da se prihvati zadatka, ali je za svaki slučaj tražio – životno osiguranje!

Na tribinama novoizgrađenog stadiona "Sentenario" je, iz predostrožnosti, bilo manje gledalaca nego mesta. Za argentinske navijače bila su rezervisana tri posebna bloka. Kontrola na ulazima bila je rigorozna, baš kao i u luci gde su Argentinci detaljno pretresani. Komšije su od ranog jutra stizale brodovima, privatnim jahtama, čak i sa dva ratna broda (!), ali kako je dan odmicao magla je bivala sve gušća i vidljivost sve slabija, što će na kraju sprečiti više hiljada Argentinaca da stignu na utakmicu... Kažu da su policija i redari oduzeli 2800 revolvera!

Timovi su igrali u ovim sastavima:

URUGVAJ: Ballestero–Mascheroni, Nasazzi (k) – Andrade,

Fernandez, Gestido–Dorado, Scarone, Castro, Cea, Iriarte.

ARGENTINA: Botasso – Della Torre, Paternoster – J. Evaristo,

Monti, Arico Suarez – Peucelle, Varallo, Stabile, Ferreira (k), M. Evaristo.

Argentinci su, na očaj domaćih navijača, na poluvremenu vodili sa 2-1, ali je na kraju bilo 4-2 za Urugvajce, koji su tako titulama olimpijskog šampiona iz Pariza 1924. i Amsterdama 1928. dodali i zvanje šampiona sveta. Slavlje na ulicama Montevidea bilo je neviđeno, više od 150.000 ljudi radovalo se trijumfu, vlada je dan posle finala proglasila za državni praznik ali sa druge strane La Plate, u Buenos Ajresu, vladalo je ogorčenje. Argentinci su smatrali da je sudija pomogao Urugvajcima da u drugom poluvremenu preokrenu rezultat. U noći posle finala kamenovana je urugvajska ambasada u glavnom gradu Argentine i to je jedan od prvih značajnijih međunarodnih incidenata povodom fudbala. Odnosi dve zemlje bili su veoma zategnuti u naredne dve decenije!

Nije sporno da su Urugvajci u Montevideu bili više nego favorizovani, krađa protiv Jugoslavije u polufinalu, kada je jedan policajac "asistirao" za jedan od golova domaćina, deo je fudbalske antologije o svetskim prvenstvima, ali deo odgovornosti za poraz snosi tvrdoglavo i nepoverljivo argentinsko rukovodstvo koje je insistiralo da Pańco Varaljo igra. U prvom poluvremenu je još i mogao da potrči, u drugom je samo statirao i Argentinci su praktično igrali sa čovekom manje. ×

VLADIMIR STANKOVIĆ

Počasni građanin

REUTERS

Fransisko "Pańco" Varaljo rodio se 5. februara 1910, u gradiću La Plata, 50 km od Buenos Ajresa. Grad je poznat po tome što ulice ne nose imena već brojeve. Izuzetak je samo jedna koja je dobila ime po njemu. Proglašen je za počasnog građanina provincije Buenos Ajres, dobio je orden FIFA, ali ne duboke starosti i istorijske misije u prvom finalu 1930, već zbog fudbalskih kvaliteta. Dugo je sa 193 gola bio najbolji strelac Boke Juniors, tek nedavno ga je prestigao Martin Palermo. Sa Bokom je bio prvak Argentine 1931, 1934. i 1935. a 1933. bio je najbolji strelac. Prethodno je 1929. osvojio titulu sa skromnom ekipom "Himnasio" a prelazak u Boku izazvao je ozbiljnu ljutnju navijača, koji su čak kamenovali njegovu kuću u La Plati. Zbog jakog šuta zvali su ga "tobdžija". Karijeru je završio 1939, sa smo 29 godina, jer ono koleno, načeto u Montevideu 1930, nije više moglo da izdrži. Izdržalo je, međutim, telo. Pańco Varaljo je danas još uvek vitalni svedok fudbalske istorije.

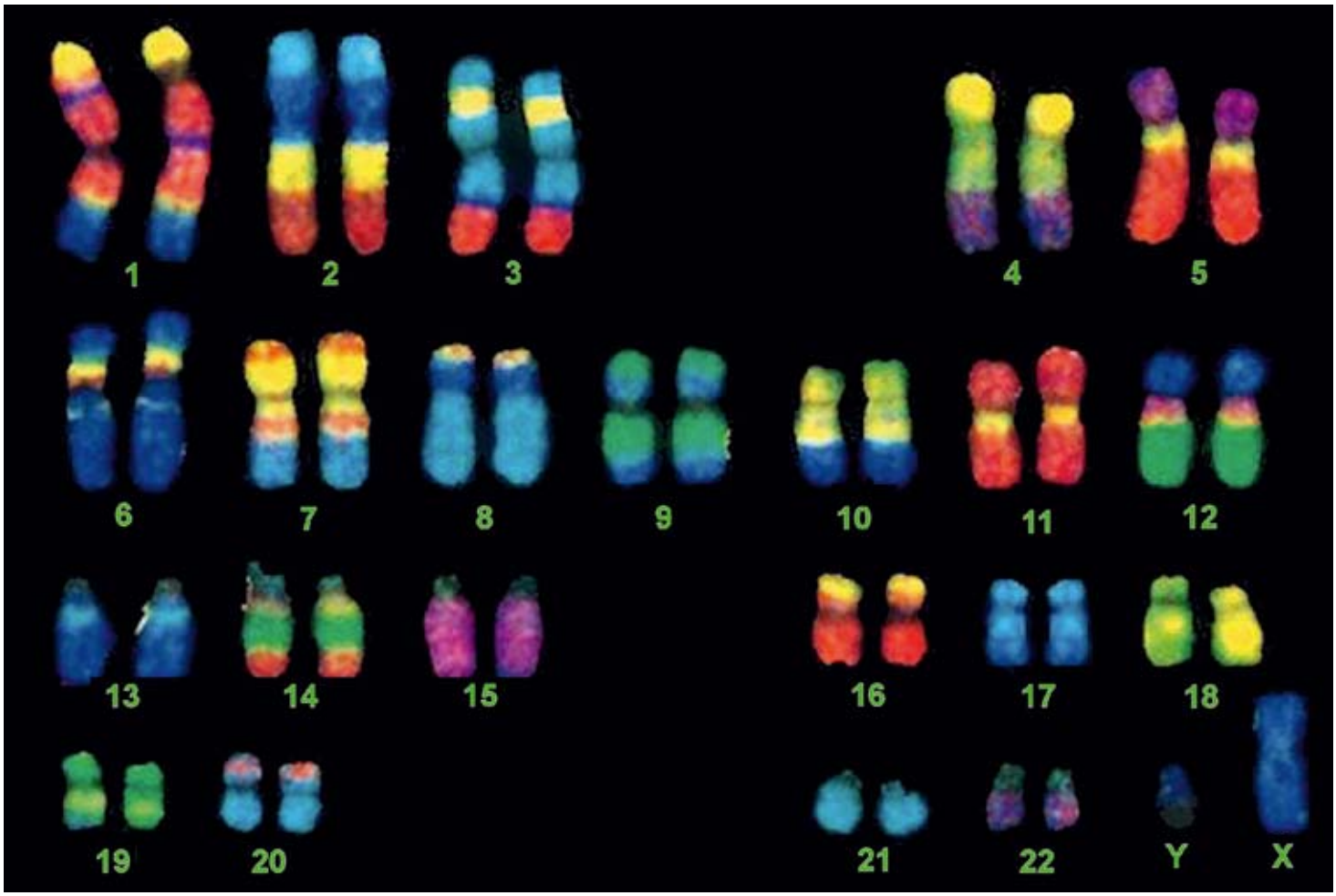
VREME
nauke
specijalno izdanje nedeljnika VREME za nauku i tehnologiju, februar 2010.

Jedanaest

Zašto fudbalski tim ima baš jedanaest igrača? Razlozi su, po svemu sudeći, istorijski. Nema pouzdanih podataka o tome koliko se ljudi u timovima igralo šutiranja lopte tokom srednjovekovne predistorije ove igre, ali kad se ona početkom XIX veka po školama Engleske počela razvijati u moderni fudbal, toliki broj igrača je već postao uobičajen. Naime, isključivo muška odeljenja su brojala po deset đaka, razredi su igrali jedan protiv drugog, a u svakom timu je igrao i jedanaesti fudbaler – učitelj. Kako piše Erik Doning u studiji "Razvoj fudbala kao svetske igre", pravila fudbala su najpre jasno definisana na koledžu Iton, koji je bio u supraništvu sa Vestminsterom gde se igrao ragbi, varijanta sa držanjem lopte u ruci. Doning objašnjava kako se u 37 čuvenih pravila koja su itonovci usvojili 1847. ne spominje da timovi moraju brojati jedanaest igrača, upravo zato što je to bilo sasvim rasprostranjeno (i u fudbalu i u ragbiju). Ova su pravila nametala i da razmak između stativa mora biti 11 stopa, što najpopularniju igru na svetu dodatno vezuje za ovaj broj. U savremenom fudbalu ipak je najčuvenija mera rastojanje od gola to tačke sa koje se izvode penali, jedanaesterca, koja iznosi takođe 11, ali metara. Broj jedanaest je inače gotovo nacionalni broj Kanade – javorov list na zastavi ima 11 tačaka, na kanadskom dolaru se nalazi figura sa jedanaest strana, a sat na novčanicama je zaustavljen na 11 sati. Ovaj dvocifreni broj, inače atomski broj natrijuma, vezan je i za kraj Prvog svetskog rata, pošto je primirje zaraćenih sila stupilo na snagu 11. 11. 1918, tačno u 11 sati. Sa druge strane, u ne tako davnom terorističkom napadu Al Kaide i rušenju kula bliznakinja u Njujorku, upravo 11. septembra, učestvovao je i avion na liniji Boston – Los Anđeles, let broj 11. Ali ne može se govoriti da jedanaest donosi nesreću – svemirski brod Apolo 11 je prvi sleteo na Mesec, da ne govorimo kako je pozitivno doživljen u opštoj kulturi, u nazivima pesama ili pak filmskih hitova poput *Oceans Eleven*. Redovni ciklus Sunčevih pega ima period od jedanaest godina, što utiče na ponašanje zvezde i promene klime na Zemlji tokom ovih perioda. Teoretičari superstruna, sa svoje strane, veruju da Univerzum nema tri dimenzije kako nam se obično čini, niti četiri ili deset, već svih – jedanaest dimenzija. Jedanaest je prost broj, bez delilaca i sa raznovrsnim matematičkim osobinama, među koje ne spada to da je palindromski, mada se može čitati sa obe strane jednako. To u krajnjoj liniji znatno olakšava računske operacije s njim – množenje se izvodi prostim prepisivanjem drugog činioca ispod prvog pomerenog za jedno cifarsko mesto i potonjim sabiranjem. Pojava jedanaestice u ozbiljnijim kartaškim igrama, poput pokera, obično predstavlja najjaču kartu, asa ili keca. Onog koga samo treba dočekati. U špilu karata ili rukavu.

S. B.

Bar-kod života

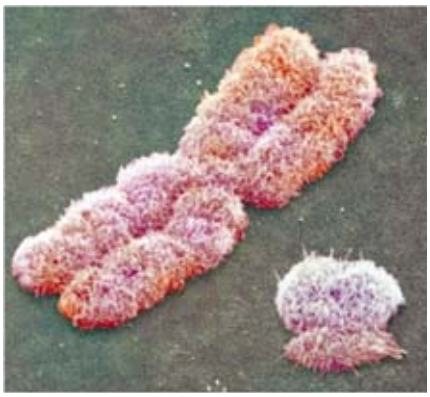
Piše: Mirko Đorđević

Vrlo dobro su vam poznate nalepnice na proizvodima predstavljene nizom crnih i belih linija koje je moguće posebnim uređajima lako optički prepoznati. Koriste se za identifikaciju i brzo prepoznavanje proizvoda. Obrazac crnih linija na beloj pozadini, sa različitim kombinacijama debljine, rasporeda i brojeva, pruža mogućnost da veliki broj proizvoda bude identifikovan. Na sličan način, kratki segment DNK sekvence u mitohondrijama eukariotskih ćelija, sastavljene od A, C, G i T nukleotida, pruža mogućnost razlikovanja i identifikovanja različitih vrsta organizama.

Dakle, DNK bar-kodiranje je taksonomski metod koji koristi kratki genetički marker u DNK molekulu organizma zarad identifikovanja njegove pripadnosti određenoj vrsti. Kada razmislite, DNK bar-kodiranje otvara nezamisliva polja istraživanja i mogućnosti:

- jednostavnu i brzu identifikaciju vrste uz pomoć malog segmenta DNK;
- na svim stupnjevima života od semena ili embriona do zrele jedinke;
- otkriva nove vrste među onima koje morfološki liče ili su identične;
- i najvažnije, mogućnost pronalaska i opisivanja biodiverziteta naše planete koji nestaje, ali sa druge strane i nastaje, pred našim očima, a mi nismo u mogućnosti da ga uočimo.

Do sada.

Eukariotske ćelije u svojoj citoplazmi sadrže jedro, strukturu u kojoj se nalazi genetički materijal svake ćelije (genom) okružen omotačem (plazma membranom). Mitohondrije su organele koje se takođe nalaze u ćeliji, imaju svoj omotač i predstavljaju bakterije koje su ušle u simbiozu sa eukariotskim ćelijama pre oko dve milijarde godina. One su "energetske fabrike" ćelije, jer za nju sintetišu ATP, izvor hemijske energije uz pomoć kog se odigravaju biohemijske reakcije u ćeliji. Broj mitohondrija zavisi od vrste ćelije, od desetak do hiljadu u ćelijama mišića. S obzirom da su te organele bile bakterije, i same imaju svoj genom. U jedru svake ćelije kičmenjaka genom sadrži oko 20.000 protein kodirajućih gena, dok mitohondrijski genom sadrži samo 37 gena. Čak 13

njih daje subjedinice respiratornog kompleksa koji prenosi elektrone do kiseonika i omogućava ćelijsko disanje. Ostalih 39 subjedinica prepisuje se sa nuklearnih gena. Dakle, ogroman proteinski kompleks koji obavlja ćelijsko disanje sastoji se od proteina kodiranih kako sa gena iz jedarnog tako i sa mitohondrijskog genoma. Mitohondrijska DNK (mtDNK) ima višu stopu mutacija nego jedarna DNK. Ovo rezultira u značajnoj različitosti u sekvencama mtDNK između vrsta, no malu varijabilnost mtDNK između jedinki iste vrste. Takođe, mitohondrije se nasleđuju samo preko majke (prenose se samo putem citoplazme, a jajna ćelija je donor citoplazme prilikom oplođenja, tako da u jednom organizmu sve mitohondrije potiču samo od majke).

DNK bar-kodiranje se zasniva na relativno jednostavnom principu. Za barkod vrste naučnici su odabrali sekvencu mitohondrijske DNK dužine samo 648 nukleotida koja im je do sada pomogla da uspešno identifikuju i razlikuju skoro 65.000 vrsta organizama. Ta 648 nukleotida dugačka sekvenca jeste gen koji kodira za subjedinicu I enzima citohrom oksidaze (COI) koji upravo čini jednu od subjedinica ogromnog proteinskog kompleksa koji ima ulogu u ćelijskom disanju. Kao što smo napomenuli, 13 subjedinica sintetiše mitohondrija, ostalih 39 sintetiše jedro, i ova dva genoma moraju da funkcionišu zajedno, inače će enzim biti nefunkcionalan, respiracija se neće obavljati i ćelija umire. Zato se pokazalo da iako mitohondrijalni genom podleže promenama nukleotida 10-30 puta brže od jedarne DNK, količina promena u obe DNK je ista. Posledica je da dva genoma evoluiraju zajedno, stalno se adaptiraju jedan na drugog. Ako adaptacija izostane, enzim je nefunkcionalan i smrt je zagarantovana. I upravo je na osnovu mnogih istraživanja pokazano da je broj promena u mitohondrijskoj DNK proporcionalan broju promena u genomskoj DNK, i na osnovu razlika u redosledu nukleotida COI gena između dva organizma možete odrediti da li se radi o dve iste ili različite vrste. Recimo, kod ljudi, sekvenca se ne razlikuje u više od 2 nukleotida, dok je razlika između ljudi i šimpanzi 60, a gorila 70 nukleotida. Ako između dva insekta imate razliku sekvenci COI gena od 2,5 odsto, možete biti sigurni da su to dve različite vrste i da su se njihove predačke linije razdvojile pre više od milion godina.

Primena DNK bar-kodiranja je raznovrsna i neiscrpna. Herbert i saradnici sa Odeljenja za zoologiju Univerziteta u Gelfu, u Kanadi, u radu iz 2004. godine ulažu napor da otkriju odnos između vrsta klasičnim taksonomskim principima i njihovu proveru DNK bar-kodiranjem kod ptica Severne Amerike. Sekvenciranjem (iščitavanjem redosleda nukleotida DNK molekula) COI gena 260 od 667 vrsta ptica, pokazano je da je svaka od 260 vrsta imala drugačiju sekvencu. U okviru iste vrste, variranja u sekvencama iznosila su 0,43 odsto, dok je između vrsta ta varijabilnost sekvenci iznosila 7,93 odsto. Nađene su i četiri populacije sa razlikama u sekvencama koje upućuju na nove vrste. Tri od te četiri su kasnije i taksonomski potvrđene kao nove vrste. Isti tim radi na zanimljivom projektu na leptirima severozapadnog dela Kostarike, *Astraptes fulgerator* (na slici), opisanih još 1775. godine. Ovaj leptir je dugo smatran jedinstvenom vrstom, uobičajenom i rasprostranjenom od juga SAD do juga Argentine, od pustinja do prašuma. Sekvenciranjem 484 jedinke pokazano je da je vrsta *Astraptes fulgerator* zapravo kompleks od najmanje 10 kriptičnih vrsta. Kasnije studije su pokazale da se ipak radi o kompleksu od 3 do 7 novih vrsta, ali sama činjenica da je ovaj leptir, koji je 2 veka smatran jednom vrstom, zapravo kompleks kriptičnih vrsta, otkriva potpuno nove vidike kompleksnosti biološkog diverziteta, diverziteta koji treba otkriti.

Pokazano je da je metod DNK bar-kodiranja moguć i kod biljaka, s tom razlikom da se kod njih vrši sekvencioniranje DNK iz plastida (organele biljaka i algi u kojima se odvija fotosineza, sintetišu i čuvaju mnoga hemijska jedinjenja od značaja za ćeliju, nastala takođe simbiozom bakterija sa biljnim ćelijama, i imaju sopstveni genom neznatno drugačije strukture od mitohondrijskog). Sekvence izbora za razlikovanje biljnih vrsta su rbcL i matK hloroplastni geni. Interesantna primena ovakve metode jeste u radu Odeljenja za biologiju Univerziteta u Tromsu u Norveškoj gde su proučavali mreže ishrane između sitnih glodara i biljaka tajgi. U tajgama, četinarskim šumama severnih predela umerene klime, sitni glodari su vrlo važna karika u lancu ishrane između vegetacije i predatora. DNK bar-kodiranjem biljnog sadržaja iz njihovog stomaka tačno se moglo saznati kojim biljnim vrstama se oni hrane.

Naravno, veliki broj naučnika, posebno onih koji se bave klasičnom sistematikom i taksonomijom, kritikuje DNK kodiranje kao metod identifikacije novih vrsta. Na primer, zamerke su da ne daje dovoljno informacija o kategorijama iznad vrste, ili da dve vrste koje su se relativno skoro razdvojile ne mogu biti uočene na nivou razlikovanja DNK bar-koda. Ubedljiva zamerka, koju smo i mi uočili u našoj laboratoriji, jeste da nova COI sekvenca ne bude ništa drugo do prepisan pseudogen ili COI gen nekog simbionta ili parazita tog organizma, ili čak plena koji je npr. insekt pojeo tog dana, što može pogrešno da navede na zaključak o otkriću nove vrste. U ovom trenutku najbolje je koristiti DNK bar-kodiranje zajedno sa klasičnom taksonomijom, ekologijom i dopunskim, alternativnim molekularno-biološkim analizama, kako bi se problematika nekog slučaja što bolje rešila, a greške otkrile i otklonile. Konačno, kako je veći deo biodiverziteta naše planete još uvek nepoznat, DNK bar-kodiranje treba koristiti kao primarnu, jednostavnu i dopunsku metodu kojom možemo naslutiti postojanje, ali ne i opisati novu vrstu. I ko zna, možda u skorijoj budućnosti svima bude dostupan mali prenosivi čitač DNK bar-kodova živog sveta, sa kojim ćemo moći da izađemo u prirodu i otkrijemo nezamislivu raznovrsnost i lepotu sveta koji nas okružuje.

Autor je evolucioni biolog, popularizator nauke i pobednik Famelaba 2009. godine

SCIENCE ONLINE
UMREŽENA NAUKA

LIČNI BROJ: BAR-KOD

Prekucavajući crtice

Crne prugice apsorbuju svetlost dok ga bele reflektuju pa se tako senzoru šalje on/off signal. Svaki kod ima dva puta po šest brojeva. Prvi broj u kodu uvek je nula, osim kod mesa i proizvoda čija težina varira, kao i nekoliko drugih. Sledećih pet brojeva su kod proizvođača, narednih pet su oznaka proizvoda i poslednji broj je kontrolni i on pokazuje da li je prethodnih 11 dobro očitano

Najdosadniji deo kupovine, naročito kupovine prehrambenih namirnica, jeste onaj pred kasom. Da smo pre 15 godina u Srbiji imali ovakve hipermarkete, i da smo kupovali koliko i sad, teško da bismo sačuvali živce čekajući da i najbrža kasirka na svetu obavi sve potrebne funkcije: da u kasu ukuca identifikacioni broj svakog proizvoda koji smo kupili (broj je pročitala s nalepnice i ukucala, pa pogrešila, pa ispravila). Onda je aparat prikazao ili otkucao na papir cenu i sabrao sa cenom sledećeg, i sledećeg, i sledećeg proizvoda... Taj problem bio je rešen još pre 30 i više godina, ali je trebalo vremena da se rešenje "ispolira" i postane standard pa da se onda doseli i kod nas. Niz vertikalnih crnih i belih crtica različitih širina, jednostavnog naziva bar-kod (bar je crta, crtični kod) ove operacije sveo je na provlačenje proizvoda ispod čitača.

No, neki tvrde da su pre upotrebe bar-koda brojni vlasnici radnji morali svakih nekoliko nedelja da zatvore prodavnicu i prebroje svaku konzervu kako bi znali stvarno stanje stvari.

IDEJE: Početkom tridesetih godina XX veka, student Volis Flint smislio je da bi kupci tokom posete supermarketu mogli da na karticama obeležavaju proizvode koje su izabrali što bi na kasi dosta ubrzalo stvar. Neka varijacija te ideje u miksu sa bar-kodom postoji i danas: mnoge evropske radnje praktikuju totalno samoposluženje: kupcima daju male bežične bar-kod čitače. Ovi tokom kupovine

čitaju kodove svih namirnica koje stave u korpu, a onda na kasi samo pokažu čitač koji je već sve sabrao i – plate. Naravno, pretpostavlja se da će kupac biti pošten i zaista uneti kodove svih proizvoda koje je uzeo. Za svaki slučaj, kasirke provere, na primer, svakog 30. ili svakog 50. kupca.

Nakon Drugog svetskog rata, mladi učitelj Norman Jozef Vudlend, pokušao je da napravi patent koji bi pomogao da informacije o proizvodima budu dostupne tokom njihovog "izlaza" iz radnje. Patent se sastoji od obeležavanja proizvoda mastilom koje bi se videlo pod ultraljubičastom svetlošću. Ovo se pokazalo kao skupo i ne baš pouzdano zbog razlivanja mastila, pa je Vudlend smislio nešto bolje: kombinaciju bar-koda i Morzeovog koda. Prvi čitač bio je dimenzija radnog stola, mračna kutija sa veoma jakom sijalicom (prvo 150 pa 500 vati), pa se prodavcima nije dopala ideja da kupuju i postavljaju veliki broj takvih čitača koji su mnogo grejali i štetili vid. Za tako nešto bila je potrebna velika količina svetlosti precizno usmerena na malu površinu – laser, koji tada nije bio ni na vidiku, bar ne nalik današnjem. Vudlend, koji je tada radio u IBM-u, ubedio je kompaniju da dovede konsultante i proceni njihov patent, ali se nije proslavio. IBM mu je ponudio novac za patent, ali su Vudlend i Bernard Silver, njegov saradnik u pravljenju te verzije koda za obeležavanje proizvoda, to odbili, smatrajući da je ponuda preniska. Onda su ga 1962. prodali kompaniji Filko, a oni dalje kompaniji RCA.

Šezdesetih godina, diplomac MIT-a Dejvid Dž. Kolins pokušavao je da osmisli način za prepoznavanje železničkih vagona. Umesto belih i crnih crtica, on je smislio plave i narandžaste pruge napravljene od materijala sa refleksijom. Te pruge su predstavljale cifre od o do 9. Svaki vagon imao je četvorocifren broj koji je pokazivao kojoj železnici vagon pripada, i još šest cifara za identifikaciju samog vagona. Kolins se krajem šezdesetih, kada je njegova ideja postala već dosta dobro prihvaćena, ponovo obratio svojoj kompaniji Silvanija sa idejom da napravi crno-beli kod, ali su ga odbili, objašnjavajući da nema novca za ulaganje. Kolins je onda dao otkaz i osnovao sopstvenu kompaniju, a Silvanija se od plavo-narandžastih pruga nikad nije obogatila.

Onda su se pojavili i laseri koji su tankim zracima u obliku linije prelazili preko bar-koda. On funkcioniše tako što crne prugice apsorbuju svetlost dok ga bele reflektuju pa se tako senzoru šalje on/off signal. Svaki kod ima dva puta po šest brojeva. Prvi broj u kodu uvek je nula, osim kod mesa i proizvoda čija težina varira, kao i nekoliko drugih. Sledećih pet brojeva su kod proizvođača, narednih pet su oznaka proizvoda i poslednji broj je kontrolni i on pokazuje da li je prethodnih 11 dobro očitano. Bar-kod se pokazao kao veoma zgodan pošto se kod mogao čitati iz najrazličitijih uglova, čak i ako je delimično pocepan.

U sedamdesetim se na dodatno prilagođavanje kodiranja proizvoda bacio krajnji kupac Vudlendovog patenta, kompanija RCA, mada kod tada još nije ličio na današnji, i na kraju je izgubio bitku. S druge strane, Vudlend je nastavio da radi za IBM u kom je razvio "univerzalni kod proizvoda" (Universal Product Code, UPC), koji je na kraju prihvatila čitava industrija. Bar-kod i njegovi čitači postajali su sve manji i jeftiniji, a laser je radio iz sve širih uglova i većih udaljenosti. Standardizacija jedinstvenog tipa bar-koda pomogla je njegovom razvoju: mastila, nalepnice, manji čitači, rad na baterije...

MARIJA VIDIĆ

LIČNI BROJ: ŠIFRA

Kod vremena nauke

Kako zaštititi lični broj? Oko ovog pitanja danas postoji čitava industrija koja živi od šifrovanja i dešifrovanja. U kriptografiji, kao nauci o pravljenju šifara, inače postoje dve osnovne matematičke operacije za šifrovanje nekog teksta: *transpozicija* i *substitucija*.

PREMEŠTANJE

Pokušajmo da izraz "VREME NAUKE BROJ 11" pretvorimo u šifru primenom prve tehnike – transpozicije. Inače, transpozicijom se znaci u tekstu premeštaju tako da se ne unose novi znaci. Mesta se znakovima najlakše menjaju zapisom osnovnog teksta u neku matricu. U primeru izraza "VREME NAUKE BROJ 11", zapisanog u uspravne kolone kvadratne matrice,

V	E	K	0
R	N	E	J
E	A	B	1
M	U	R	1

transpoziciona šifra se može dobiti čitanjem matrice po horizontalnim vrstama: "VEKO RNEJ EAB1 MUR1". Pritom, kriptogram se može dobiti tako da vrste ne moraju biti složene redom, već njihov redosled može biti zadat nekim ključem koji je poznat i šifrantu i primaocu, tako da šifra postaje znatno složenija za otkrivanje – u istom primeru može se dobiti i šifra "MUR1 RNEJ MUR1 EAB1 VEKO", gde su vrste složene po ključu 2431. Umesto matrica u obliku kvadrata, mogu se koristiti i druge geometrijske figure ili se pak čitav proces mešanja slova može izvesti nekim mehaničkim uređajem, kakav je spartanski *skital* (na slici), inače prvi, najprimitivniji kriptouređaj. Ovaj jednostavni transpozicioni šifrantski uređaj se koristio u drevnoj Sparti 400 godina pre nove ere, a pomoću njega su spartanske vojskovođe šifrovale uzajamne poruke. O upotrebi skitala, kao o odomaćenoj tehnici šifrovanja, govori jedno poglavlje dela *O odbrani utvrđenja*, koje je u IV veku pre nove ere napisao Grk Eneja Taktičar, što je inače prvi zapis o kriptologiji.

ZAMENA

Za razliku od transpozicionih, substitucione šifre podrazumevaju više od običnih permutacija – one znače zamenu znakova u osnovnom tekstu novim, unetim simbolima. Najjednostavnija takva tehnika je monoalfabetska šifra. Monoalfabetski kriptogram od izraza "VREME NAUKE" glasi "WSFNF OBVLI", a dobijen je zamenom svakog slova svojim susedom, sledbenikom u abecedi. Ovakav jednostavan kriptografski sistem, danas poznat većini dečaka koji se u svojim igrama koriste šiframa, upotrebljavali su još rimski carevi. No, on se itekako koristio i u antičko doba i to mnogo kasnije od skitala. Kako bi šifrovali tajne depeše i poverljiva dokumenta, stari Rimljani su koristili šifru kod koje se slova osnovnog teksta direktno zamenjuju drugim slovima iz abecede po nekom usvojenom cikličnom pravilu – poznato je da je Julije Cezar svoje tekstove šifrovao tako što je upotrebljavao znake abecede pomerene za tri slova (A je menjao sa D, B sa E...), međutim, dobijene šifre zadržavale su strukturu osnovnog teksta, što je najveća mana svake monoalfabetske substitucije, zbog čega je lako dešifrovati ovu vrsti šifri. Zato se umesto pojedinačnih slova češće zamenjuju čitavi slogovi, što se naziva polialfabetskom zamenom.

S. BUBNJEVIĆ

Cifre kojima smo žigosani

Osim kao statistički podatak, još pre rođenja obeležavani smo brojevima: koliko smo dugački i teški u kom mesecu mamine trudnoće, koja je verovatnoća da imamo, na primer, Daunov sindrom, koliko otkucaja u minuti pravi naše srce... Još pre nego što smo prvi put otvorili oči, na porodiljskom stolu obeležili su nas nekim brojem na tračici oko ruke – istim kojim su obeležili i naše mame. Tate su za to vreme pripremale našu prvu garderobu – – broj nula.

MATIČNI BROJ

Postoji nekoliko brojeva kojima nas "država označava", a koji se menjaju svega nekoliko puta u životu. Na primer, broj pasoša, broj lične karte, povlastice za javni prevoz, broj studentskog indeksa, zdravstvene knjižice...

Jedini broj koji se ne menja tokom čitavog života je jedinstveni matični broj građana, JMBG. On se sastoji od 13 cifara do kojih se dolazi na isti način u svim državama koje su nekad bile sastavni deo SFRJ. Forma broja je DDMMGGGRRBBBK, pri čemu su DD dan rođenja, MM je mesec rođenja a GGG godina (poslednje tri cifre – na primer, umesto 1980. uzima se 980). RR je oznaka političke regije u kojoj je građanin rođen (kod onih koji su rođeni pre 1976. godine kada je JMBG uveden, to je oznaka mesta tadašnjeg prebivališta). Taj RR broj kod stranaca koji nisu bili državljani SFRJ bio je 01 (ako žive u Bosni i Hercegovini), 02 (u Crnoj Gori)... pa sve do 09, što je oznaka za strance na Kosovu. Državljani SFRJ rođeni ili s mestom prebivališta u BiH imali su na tom mestu brojeve od 10 do 19 u zavisnosti od mesta (Mostar 15, Sarajevo 17), Crna Gora od 20 do 29, Hrvatska 30 do 39, Srbija 70 do 89, Kosovo 90 do 99... Beograđani imaju broj 71. BBB je jedinstveni broj. Za muškarce je to broj između 000 i 499, a za žene od 500 do 999. Poslednja oznaka K je kontrolna i do te cifre se dolazi malo komplikovanijim proračunom.

BROJ KREDITNE KARTICE

Većina banaka kreditnim karticama dodeljuje brojeve sa 16 cifara, mada postoje i one sa 13, 15, 18 ili 19. Prvih nekoliko cifara su oznaka banke – najčešće su to prve četiri, ali se kreću od jedne do šest cifara, dok ostatak niza predstavlja lični korisnikov broj koji banka dodeljuje samo njemu. Malo ljudi zna da ipak ne može svaka kombinacija ni kod preostalih cifara biti na kreditnoj kartici. Naime, na svim automatima za kreditne kartice ustaljeno se uvek koristi i brza procedura za proveru valjanosti broja – to je takozvani Lunov algoritam, koji je ime dobio po nemačkom naučniku Hansu Peteru Lunu (1896–1964). Kako radi Lunov algoritam? Među šesnaest cifara prvo se izaberu sve cifre koje se nalaze na parnim mestima, a zatim se sve one saberu i pomnože sa dva. Zatim se tom rezultatu doda zbir svih cifara na neparnim mestima. Konačni zbir mora biti broj koji je deljiv sa deset (odnosno imati nulu na kraju) ili kartica nije valjana. Neka banka može izdati samo kartice koje zadovoljavaju ovo

pravilo. Inače, u svakodnevnoj primeni kartica, klijenti banaka uobičajeno, pored same kartice koriste i četvorocifreni PIN kod, kojim se omogućuje identifikacija samog vlasnika računa, posednika kartice.

BROJEVI NA INTERNETU

Naš kompjuter barata milionima brojeva, ali, što se nas tiče, važno je samo nekoliko njih. Ako zanemarimo davno popularni program za onlajn ćaskanje ICQ, ključeve za instalaciju programa i brojčane šifre za imejl, važni su nam samo MAC i IP adresa. MAC adresa (Media Access Control address) jeste jedinstveni broj naše mrežne karte. Nju unosi proizvođač i služi za identifikaciju. Zahvaljujući toj oznaci jednostavno se utvrđuje kom smo sajtu s jednog računara pristupali. Što se nas lično i MAC adrese tiče, ponekad može da nam koristi kao dodatno osiguranje prilikom zaštite mreže od upada nepozvanih korisnika računara. To ćemo uraditi tako što ćemo dozvoliti pristup kompjuterima samo sa određenim MAC adresama.

TELEFONSKI BROJ

Većina stanovnika Srbije ima bar dva telefonska broja – fiksni i mobilni, a sudeći prema podacima Republičke agencije za telekomunikacije, mnogi građani imaju i po dva broja mobilnog telefona. Pa još ako dodamo broj telefona u kancelariji (centrala plus direktna linija ili lokal), pa faks, pa preseljenje, promenu firme, promenu mobilnog operatora...

Kod ovog poslednjeg postoji jedna važna novost: Pravilnik o prenosivosti broja mobilnog telefona počeće da se primenjuje od 1. januara 2011. godine. To znači da ćete sa vašim brojem mobilnog telefona koji uključuje i broj mreže (063, 064, 060...) moći da odete kod bilo kod operatera i kažete mu "Želim da ovaj broj bude kod vas". Čitava procedura trebalo bi da traje jedan dan i uključuje jedan odlazak u korisnički centar operatora. Pravilnik je važan zato što nas lišava muke da prilikom promene mobilnog operatora sve prijatelje i saradnike redom obaveštavamo o promeni broja mobilnog telefona. Pretpostavlja se da će ovaj pravilnik uneti malu pometnju među tri operatora jer će sticanje i gubljenje korisnika sada biti mnogo brže i lakše. U ranijim anketama koje je radio Stratedžik marketing, oko 20 odsto građana odgovorilo je da bi promenilo svog operatora kada bi mogli da zadrže isti broj.

ŽENSKI BROJ

Jedan od najvažnijih brojeva u životu žene je 295 ili 294, ili neki između. Toliko traje prosečna trudnoća, tokom koje se telo i još štošta u životu žene menja. Drugi, suštinski nešto manje, ali ipak važan za svakodnevni život jeste broj obuće. Postoji čitava filozofija vezana za one "uobičajene" brojeve kao što su 37, 38 i 39, i one koji su manji ili veći: ukratko, u pomenuta tri broja izrađuje se veći broj cipela te ih je lakše pronaći, a opet, kada ostane samo nekoliko pari jednog modela cipela, to nikad nisu brojevi 37, 38 ili 39.

BROJ AUTOMOBILA

Automobili su žigosani brojevima na razne načine. Ustaljeno je da se vozilo prepoznaje po svojoj registarskoj oznaci koja je do sada uobičajeno imala šest cifara i dva slova, oznake registarskog područja, odnosno grada ili naselja u kome je vozilo registrovano. Ti brojevi su obavezno uneti u saobraćajnu dozvolu, ali ističu zajedno sa njom svaki put kad dođe do preregistracije. Pravi istinski brojevi koji obeležavaju jedan automobil su njegov broj motora i broj šasije, koji su utisnuti u metal u fabrici gde je vozilo proizvedeno. Oba ova broja služe da zaštite vozila od eventualne preprodaje ako budu ukradena, a sama po sebi i nisu brojevi, već niz znakova među kojima ima i slova i cifara. Konkretnu vrstu automobila će, uz snagu motora, ipak najpre determinisati onaj broj koji nazivamo brojem kubika, što je, inače, radna zapremina motora u kubnim centimetrima. U praksi se o vozilima govori u kubnim decimetrima – tako će se za vozilo koje ima radnu zapreminu 1753 kubnih centimetara reći da ima 1,8 litara. Ne samo automobili, i vozači su obeleženi brojevima i razlikuju se po petocifrenom broju vozačke dozvole, a po novom zakonu o bezbednosti u saobraćaju, biće označeni i po broju kaznenih poena i broju kartona u za to nadležnoj agenciji.

BROJ PUŠKE

Broj puške M70-AB2, što je domaća varijanta zlehudog "kalašnjikova", kakvu koristi Vojska Srbije, a i vojske pre nje, obično ima šest cifara, koje su običan serijski broj bez ikakvog značenja (na primer, 199747). Kao i mnogi proizvodi, sve takve puške, ali i sva ostala vatrena oružja tokom svoje proizvodnje označene su serijskim brojevima, utiskivanjem u metal. Ovi brojevi igraju značajnu ulogu kad policija tokom istrage pokušava da uđe u trag nekom oružju, ali je vrlo zanimljivo kako se u nekadašnjoj JNA, a potom i u svim njenim naslednicama, oko tog, čisto tehničkog broja puške stvorio čitav kult. U obavezi da ga zapamte i znaju u svakom trenutku, kako bi ga uvek rekli starešini, broj puške je verovatno bio najčešće ponavljani pojam tokom vojnog roka. Broj u suštini olakšava vojniku da nađe svoju pušku, ako je već ne prepoznaje na gomili u soškama i za većinu regruta ne predstavlja problem da ga zapamte neposredno pošto zaduže pušku. Međutim, budući da vojska počiva na kolektivu, bivalo je da čitava jedinica bude kažnjavana zbog kakvog vojnika kome memorija nije jača strana.

V. B.

INTERVAL

Srpska nauka na horizontu

Vesti agencije "Tomson Rojters" o brzom razvoju srpske nauke tokom prethodne godine, koje su kružile domaćim medijima prošle nedelje, u svakom slučaju nisu loše. Međutim, u tim vestima, Srbija je po postignućima u nauci ipak pomalo nesrećno okarakterisana kao "zvezda u usponu", iz čega se daju izvući razlozi za zadovoljstvo, ali i svakojaki pogrešni zaključci.

Naime, Srbija se zaista plasirala na prvo mesto na listama najvećeg procentualnog rasta u ukupnoj citiranosti naučnih radova tokom dva letnja meseca 2009. godine – listama koje agencija "Tomson Rojters" pomalo poetski naziva "raising star". Na stranu što bi srećniji prevod ove sintagme bio "izlazeća", a ne "zvezda u usponu", suština problema je što je vest o najvećoj brzini razvoja olako izjednačena sa samom razvijenošću. Srbija, izvesno, najintenzivnije napreduje u više oblasti, ali teško da je najrazvijenija na svetu. Zapravo, daleko je od toga, kao što je i malo ko iz zvezdanog kluba brzorazvijajućih.

To nije nevažna razlika i ide na štetu same nauke – sasvim nalik onoj koju ne uoče pojedini roditelji kad dete koje se najbrže razvija u svom razredu, počnu da daleko pre vremena predstavljaju kao malog Ajnštajna, zatrpavajući ga očekivanjima i obavezama, što može da se završi na sasvim suprotnoj strani.

Inače, da je reč o stvarnoj razvijenosti pojedinih nauka po zemljama, odnosno ukupnoj citiranosti naučnih radova, teško bi se objasnilo zašto na ovim "zvezdanim listama", uz Srbiju, prva mesta zauzimaju isključivo države koje tradicionalno nisu poznate kao naučne sile, poput Tunisa, Litvanije; Kameruna i Madagaskara. Kao i u mnogo čemu, najbrže se razvijaju oni koji počinju da rastu.

No, poslednji rezultati nikako nisu ni za potcenjivanje. "Tomson Rojters" na sajtu *www.sciencewatch.com*, inače, pravi svakojake statistike o dostignućima i trendovima u naučnom istraživanju, a Srbija je u poslednje vreme zaista počela da dominira njihovim redovnim dvomesečnim izveštajima o "izlazećim zvezdama".

U pomenutom periodu, od juna do avgusta 2009. godine, "Tomson Rojters" je otkrio da Srbija po rastu citiranosti vodi u čak deset disciplina (iz biologije i biohemije, hemije, kliničke medicine, računarskih nauka, inženjerstva, nauke o materijalima, matematike, neuronauke, farmacije i fizike), te nije isključeno da će uskoro napustiti sve ove liste onih koje obećavaju i pridružiti se klubu naprednijih.

U svakom slučaju, bila bi šteta da tako fini rezultati budu olako interpretirani i iskorišćeni za preveliko samohvalisanje (kakvo je uostalom, uz mit o srpskoj pameti, bilo najprisutnije u godinama kad je srpska nauka uništavana gotovo sistematski).

CERN

Dve hiljade zareza

Posle dve decenije izgradnje, veliki akcelerator iz CERN-a proizveo je svoj prvi naučni rad. Sam veliki sudarač hadrona LHC trenutno je na produženom božićnom odmoru, pripremajući se za rad na višim sudarnim energijama.

U međuvremenu, objavljen je prvi naučni rad sa rezultatima koji su dobijeni tokom prvih ubrzavanja snopova protona u decembru 2009. do energija od 0,9 i 2,36 TeV (što je merenje na najvišoj energiji na jednom ubrzivaču čestica do sada). U članku koji je prošle nedelje objavljen u časopisu "Journal of High Energy Physics" predstavljeni su razni tehnički rezultati merenja impulsa protonskih snopova na detektoru CMS, jednom od četiri detektora koji su ugrađeni u 27 kilometara dugačak akceleratorski tunel kod Ženeve u Švajcarskoj.

Svakako, nema sumnje da će ovaj rad biti upamćen pre svega po tome što je bio prvi, ali i po tome što je oborio svakojake rekorde. Spisak autora je objavljen na sedam strana – on sadrži čak 1967 autora iz 157 naučnih institucija širom sveta. Broj autora izbrojale su kolege sa srpskih naučnih instituta koje su sa pažnjom dočekale početak rada novog akceleratora, ali niko, naravno, nije ručno brojao sve potpisnike – broj autora je ustanovljen prebrojavanjem zareza u tekstualnom editoru.

Prvi potpisnik nije, kako je uobičajeno, šef, glavni kreator ili inicijator naučnog poduhvata – naučnici su samo složeni po abecednom redu država iz kojih dolaze. Tako se na prvom mestu našao V. Kačatrijan, sa Instituta za fiziku iz Jermenije i, mada nema sumnje da je njegov doprinos, kao i svakog potpisnika, bio presudan, teško da zbog toga baš njega čeka Nobelova nagrada za fiziku.

Za nas je posebno važno da se među autorima nalaze i nekoliko srpskih naučnika – profesor Petar Adžić i njegovi saradnici, M. Đorđević, D. Maletić i J. Puzović, tim sa Instituta za nuklearne nauke "Vinča", koji radi na detektoru CMS, koji je jedan od dva velika lovca na misteriozni Higsov bozon.

Inače, pored njih, u CERN-u je angažovan još jedan srpski tim koji predvodi profesor Dragan Popović sa Instituta za fiziku u Zemunu. Oni rade na konkurentskom detektoru ATLAS i s obzirom na to da imamo predstavnike na oba lovca, nema sumnje da će naši naučnici svakako učestvovati u otkriću takozvane Božje čestice.

VREME NAUKE je specijalno izdanje nedeljnika VREME za nauku i tehnologiju
Broj 11, 25/02/2010, izlazi poslednjeg četvrtka u mesecu
Uređuju: Slobodan Bubnjević i Marija Vidić

Izdavač: NP Vreme d.o.o, Beograd, Mišarska 12
telefon: 011/3234-774, faks: 3238-662
e-mail: *vremenauke@vreme.com*

Objavljivanje VREMENA NAUKE pomaže: Министарство за науку и технолошки развој

STRUČNJACI I DRUGI

Bolno, ali neminovno – Vreme Beograda

VREME 998

Cela priča bi izgledala dosta normalno da iza svake rekonstrukcije ne ostaju uvek gole ledine koje će to i ostati barem 20-30 godina, a ne pet kao što priča Draškić. Pogledajte naše divne nove "drvorede" u Nemanjinoj ili Kralja Milana, pa će sve biti jasnije... Ljudi drže veće biljke po sobama i hodnicima.

Zanimljivo je da se kod nas rešenje koje ponude timovi stručnjaka malo razlikuje od onoga što može da ponudi zadnja budala.

Mile Vučenović, elektronskom poštom

SO I PAMET

Prava slika Darka Šarića VREME 998

Što se tiče Eliota Nesa, treba dodati da je imao apsolutnu podršku države i velika ovlašćenja, tako da je mogao da deluje a da mu ne soli pamet neki Dačić, Tadić, Jeremić ili ko zna koji ministar. Šarić nije toliko pametan koliko su Srbi naivni ili glupi; glasaju za političare koji su korumpirani. Pored ovakvih političara i najgluplji lopov dobro profitira. Na kraju, hvala braći crnogorskim Srbima iliti srpskim Crnogorcima što ipak ostave ponešto i majčici Srbiji. Na primer, oduzeta imovina. Interesantno je to; Uskoković nam je ostavio nešto, sada Šarić (voleo bih da zavirim i u tajne račune bivšeg ministra Jočića). Nadam se da će nam Vukotić, Zečević i mnogobrojni rukovodioci braće nam Crnogoraca ostaviti takođe nešto kada ih "uhvate".

Imam snažan osećaj da svim tim kriminalnim aktivnostima Crnogoraca po Srbiji upravlja Mira Marković iz bratske nam Rusije. Kao i Al Kapone, izgleda da prelazi u legalne tokove. Preko Dačića nam je poslala Šojgua i ruske specijalce obučene u vatrogasna odela.

Rade Milošević, elektronskom poštom

NEDELJNIK
VREME
svaki dan
WWW.VREME.COM

>> PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
Svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	Svet
VREME DVD komplet 1997–2007	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2007. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

	Srbija	Svet
Filip Švarm: knjiga i DVD Jedinica	790 din	34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din	23 USD
Dragan Todorović: Živela naša Srbija	500 din	19 USD
Boris Varga: Putinova Baršunasta gerila	480 din	19.75 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

>> DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM >TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774 > E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM

DOPISNICA IZ VINČE

ALEKSANDAR ZOGRAF.

VINČA JE DANAS SAMO SIVO PRIGRADSKO NASELJE NADOMAK BEOGRADA ...ALI, TOKOM 1000 GODINA, ŠTO JE ČITAVA MALA VEČNOST, IZMEĐU 5300 - 4300 P.N.E., BAŠ TU SE NALAZIO CENTAR JEDNE OD ZNAČAJNIH EVROPSKIH NEOLITSKIH CIVILIZACIJA, NA OBALI DUNAVA – REKA JE U ODREĐENIM DOBIMA GODINE DOSEZALA I 7 KM ŠIRINE...

OVI LJUDI SU OD NAS RAZDVOJENI VREMENSKIM AMBISOM OD 7000 GODINA. NE ZNAMO NI KOJOJ SU ETNIČKOJ GRUPI ILI RASI PRIPADALI, ALI JA OSEĆAM DA SMO NEKAKO POVEZANI – POVEZUJU NAS SENKE, SKRIVENI ODJECI IZ DUBOKE PROŠLOSTI...

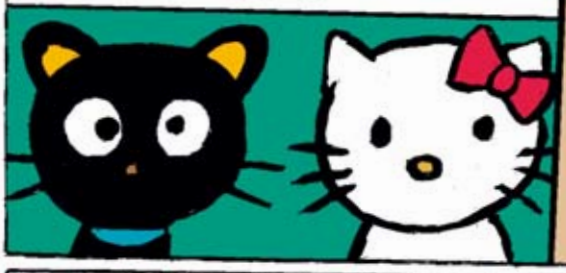
NA SAMOM NALAZIŠTU SE NE MOŽE MNOGO TOGA VIDETI. KULTURNI SLOJ JE 10 METARA DUBOK, NA POVRŠINI OD 15 HEKTARA. NAKON ISTRAŽIVANJA, NALAZIŠTE BIVA PONOVO ZATRPANO, U CILJU ZAŠTITE.

POKRETNI NALAZI SU U MUZEJSKIM DEPOIMA...PRONAĐENO JE NA HILJADE FIGURINA, KOJE UGLAVNOM PREDSTAVLJAJU ŽENE, NEKE OD NJIH U UKRAŠENOJ ODEĆI. BILO JE TO SEDELAČKA KULTURA, KOJA JE TRGOVALA ČAK I SA UDALJENIM NARODIMA, SA KOJIMA SU BILI U KONTAKTU ZAHVALJUJUĆI "BEOGRADSKOJ KONFLUENCI", MREŽI REČNIH PUTEVA KOJI SE TU UKRŠTAJU. ZAHVALJUJUĆI TOME ŠTO SU BILI USPEŠNO DRUŠTVO KOJE JE NADRASLO PUKO PREŽIVLJAVANJE, USPELI SU DA PROIZVEDU SAMOSVOJNU UMETNOST, PRE NASTANKA EVROPSKIH CIVILIZACIJA ISTORIJSKOG VREMENA. TIPIČNE SU FIGURINE SA LICEM POPUT MASKI, SA KRUPNIM OČIMA, PLASTIČNO PRIKAZANIM NOSOM I BEZ VIDLJIVE PREDSTAVE USTA...

NIJE LAKO RAZUMETI SMISAO FIGURINA, IAKO SE RUTINSKI POVEZUJU SA **KULTOM PLODNOSTI**. IAKO "PRIMITIVNE" OVE FIGURINE IPAK NISU TAKO RAZLIČITE OD UMETNIČKIH PRODUKATA KAKVI NASTAJU I DANAS. GODINE 1974 JAPANSKA DIZAJNERKA **IKUKO SHIMAZU** JE KREIRALA LIK "HELLO KITTY" KOJI JE NAJPRE KORIŠĆEN KAO UKRASNI MOTIV NA NOVČANICIMA, A KASNIJE DOŽIVEO INTERNACIONALNU SLAVU UOBLIČEN U STRIP, CRTANI FILM I INDUSTRIJSKE PROIZVODE. LIKOVI OVE PRODUKCIJE SU PREDSTAVLJENI SA **OKRUGLIM OČIMA** I **BEZ USTA**. UPRKOS UPROŠĆENOSTI OVAKVE PREDSTAVE, TI LIKOVI SU OD NAJŠIRE PUBLIKE VIĐENI KAO "DOPADLJIVI".

PONEKAD TI GLINENI PREDMETI ZRAČE MISTERIJOM, ŠTO DOPRINOSI NJIHOVOJ PRIVLAČNOSTI. MEĐU POSEBNOSTIMA VINČANSKE KULTURE SU **PROZOPOMORFNI POKLOPCI**, KORIŠĆENI ZA POKRIVANJE VELIKIH POSUDA NEUTVRĐENE NAMENE. PAŽLJIVO MODELOVANI, UZ DOSTA VARIJACIJA, PODSEĆAJU NA LJUDSKU I ŽIVOTINJSKU GLAVU (GLAVU SOVE? ILI TADA JOŠ NE PRIPITOMLJENE MAČKE?). KAO UMETNIK, MOGU DA RAZUMEM RAZMIŠLJANJE KREATORA, ZATO ŠTO ZNAM DA I DANAS NEMAMO PROBLEMA DA, RECIMO, U MIKIJU MAUSU VIDIMO ISTOVREMENO I ŽIVOTINJU I ČOVEKA.

BIO SAM PRISUTAN KADA SU NA IZLOŽBI POSETIOCI BILI ZAMOLJENI DA PRETPOSTAVE ŠTA PREDSTAVLJA "HYDE" VAZA (NAZVANA PREMA ENGLESKOM DONATORU ISKOPAVANJA IZ DVADESETIH I TRIDESETIH).

MOŽDA JE POGREŠNO RAZMIŠLJATI KAO DA MI TOBOŽE RAZUMEMO SVOJE PRETKE IZ NEOLITA. MORAMO DA SHVATIMO DA SU ONI IMALI VLASTITE POTREBE I SHVATANJA. IZGLEDA DA SU POŠTOVALI PTICE, POŠTO U KASNOM PERIODU MEĐU OSTACIMA HRANE NIJE BILO KOSTIJU PTICA, IAKO BI ONE BILE LAK PLAN. S DRUGE STRANE, JASNO JE DA SU SE HRANILI PSIMA, ŠTO BI SE DANAŠNJEM ČOVEKU ČINILO "VARVARSKIM"!

IPAK, ČINI SE DA SU ŽIVELI PRILIČNO HARMONIČNO. NIJE PRONAĐEN TRAG OPREME ZA RATOVANJE, NITI BILO ŠTA ŠTO BI UPUĆIVALO NA POSTOJANJE HIJERARHIJE. MEĐUTIM, NISU MOGLI NI DA PRUŽE OTPOR NEKOM RATNIČKOM NARODU KOJI JE MOGUĆE UNIŠTIO NJIHOVU KULTURU – MOŽDA JE TO BIO TRENUTAK KOJI JE OTVORIO PUT RATNIČKIM CIVILIZACIJAMA, ČIJI ZENIT TRAJE JOŠ I DANAS...

Wiener Opernball

"Lindzi maznula 'Malteru' 200.000 evra" – ovakav naslov se donedavno nije mogao ni zamisliti u izveštavanju sa najekskluzivnijeg džet-set događaja u Beču – sa tradicionalnog Opernbala, koji se održava svakog februara već skoro 200 godina. Prvi je organizovan u zimu 1814/15. u vreme održavanja Bečkog kongresa, a na sadašnjoj lokaciji u prelepoj zgradi Wiener Staatsoper dešava se – uz prekide tokom ratova – sve od 1877. godine.

Za neupućene: reč je o glumičici i skandal-majstorki Lindzi Lohan (23) koju je poznati austrijski građevinski preduzimač Rihard Lugner (odatle nadimak "Malter") želeo da kao svoju počasnu gošću dovede na ovogodišnji Opernbal. Ali, Lindzi je zakasnila na avion u Los Anđelesu i, umesto da leti za Beč, uzela avion za London, gde je i ostala. Troškovi njenog nedolaska iznosili su preko 100.000 evra, Lugner je pretio sudom, ali se na kraju dogovorio sa Lohanovom i ona će mu vratiti taj novac – tako se barem on nada.

No, ovde nije reč o Lindzi, jer ona je trebalo da bude samo jedna među hiljadama uparadiranih dama i gospode, koji su gacali po blatu i prljavom snegu da bi od svojih limuzina dospeli do crvenog tepiha na stepenicama velelepnog zdanja Opere tog 11. februara. A unutra ih je čekalo šaroliko društvo: od Saifa al Islamala, sina libijskog vođe Gadafija, do lejdi Ešton, ministarke vanjskih dela Evropske unije. Bili su tu i predsednik Austrije, ministri i bankari, umetnici i ambasadori, kao i masa drugih VIP-ovaca najraznoraznije provenijencije.

Ukupno više hiljada platežno sposobnih Austrijanaca, kao i sve više stranaca, mesecima je unapred rezervisalo svoje lože, fotelje i sedišta za trpezama, uprkos inflatorno visokim cenama.

Ove godine je cenovnik izgledao ovako (u evrima): ulaznica: 230, najskuplja loža: 17.000, sto u loži: 8500, običan sto za četvoro: 640, dva mesta za većim stolom: 320, boca francuskog šampanjca od 280 pa naviše, penušavo vino od 150 naviše, najjeftinija butelja crnog/belog vina 60, malo pivo 8, mala kisela voda 6, mali voćni sok 7. Ko bi ogladneo morao je jednu ostrigu da plati 10, malu hrenovku 9, gulaš-čorbu 9, a mini-sendvič 4,20. Minjoni su koštali po 4 evra.

Za te novce pojedini učesnici Opernbala dobijaju i još jednu, u vreme današnje antipušačke histerije pravu privilegiju: smeju da zapale cigaretu! Iako je u čitavoj zgradi Opere već godinama na snazi apsolutna zabrana duvanskog dima, za pušače, goste ovog "bala nad balovima" važi izuzetak. Samo te noći u nekoliko raskošnih prostorija otvoreni su "pušački barovi", gde se uz skupi šampanjac sme zapaliti toliko potrebna cigareta.

Naravno, prethodno se valja obući prikladno i doći u upadljivom stilu. Cene damskih toaleta zavise od kreatora, a kreću se od hiljadu evra pa naviše. Obavezan frak se može unajmiti (200 evra za veče), ali prava gospoda imaju svoj, kod poznatih šnajdera ručno šiveni frak koji košta i više hiljada evra. Nad tim krojačkim dućanima u starom jezgru grada često i dalje stoji ponosna firma "K.u.K. Hoflieferant" (Ćesarsko-kraljevski dvorski liferant), iako je monarhija ukinuta pradavne 1918. godine.

A da se zapažen stigne pred reflektorima obasjanu Operu, gde čekaju na desetine foto-reportera i kamere za direktan prenos na državnoj televiziji, mora se unajmiti superstreč VIP-limuzina, čiji sat najma košta od 200 do čak 680 evra – za "hamer" u koji stane 15 gostiju! Tako su se pred Operom stvarali redovi belih limenih grdosija, dugačkih i po deset metara, zatamnjenih stakala, iz kojih su izlazile često i poluobnažene dame i njihovi pratioci.

Ali pre nego što počne zabava, nekih 300 "debitantkinja i debitanata" – kojima ovaj bal predstavlja vizu za ulazak u društvo odraslih snobova, mora da otpleše svoj debitantski valcer. Za tu priliku se prijavljuju parovi iz čitavog sveta. Uslov je da imaju između 17 i 24 godine i da odlično plešu – šta drugo negoli bečki valcer. Ako ih organizator, na osnovu prijave sa odgovarajućim video i fotomaterijalom prihvati, oni još imaju nekoliko proba u samoj Operi.

Ti mladi parovi moraju da poštuju rigorozne zahteve: ženske toalete isključivo bele boje, strogo su zabranjeni vidljive tetovaže i pirsing, a kod muškaraca duga kosa, brade i minđuše! I, naravno, da plate sve: od prijave (100 evra) do dopunskih časova valcera, putne troškove i smeštaj, toalete i skupi bife. Sve u svemu, taj "debi" košta strance više hiljada evra, a domaće minimum oko hiljadu, ako žive u Beču i na bal dolaze metroom.

Da se vratimo živahnom "Malter" Lugneru. On je izazvao pažnju ne samo odsustvom razmažene Lindzi, već i prisustvom svoje najnovije prijateljice, 20-godišnje Anastasije Sokol, kojoj on tepa "Katzi" (na nemačkom "Mačkica") i koja je mlađa od takođe na fešti prisutne ćerke 77-godišnjeg multimilionera. Kako se sam Lugner hvali po novinama: "Ja mogu sebi da priuštim skupu ženu, ali zašto – kad mogu da si priuštim lepu i jeftinu!"

Lugner je u prošlosti uspeo da na Opernbal dovede (za honorare koji su ostali tajna) između ostalih Đinu Lolobriđidu, Harija Belafontea, Džoan Kolins, Sofiju Loren, Fej Danavej i Rakel Velč, Pamelu Anderson i Paris Hilton. Uprkos svetskoj ekonomskoj krizi, sudeći po navali i broju debitanata ove godine nema brige za opstanak Opernbala i u narednim decenijama. A to je i tipično za Beč: tradicija iznad svega, posebno kad je ona dobar magnet, koji privlači ne samo bogate goste iz čitavog sveta. ×

DUBRAVKO KOLENDIĆ

Neograničeno dobar

Hosting 2.0

Neograničen protok
Neograničen prostor

Jedan hosting za sve vaše sajtove

Eunet Unlimited hosting ponuda Vam omogućava da neograničeno koristite resurse svog hosting servisa, bez obzira da li je u pitanju prostor na disku, Internet protok ili e-mailovi.

10 sajtova po ceni jednog

EUnet NajBoje Interneta

0800 300 400

www.EUnet.rs/hosting | prodaja@EUnet.co.rs | Tel: 011 330 5605 | Fax: 011 330 5606

novo!
Mikrofiltrirano sveže mleko

mleko je belo...
bello je više od mleka!

- Kalcijum
- Vitamini
- Proteini
- Produžena svežina
- Vrhunski ukus

Zahvaljujući najnovijoj tehnologiji mikrofiltracije, predstavljamo Vam jedinstven proizvod na našem tržištu - Bello sveže mleko, vrhunskog kvaliteta i produžene svežine.

Primenom savremene tehnologije mikrofiltracije postigli smo da svi prirodni sastojci - kalcijum, vitamini i proteini, ostanu sačuvani u svom izvornom i najzdravijem obliku.

Bello sveže mleko, idealno je kako za decu, tako i za odrasle - sve one koji vode računa o svom zdravlju!

imlek

VREME
Copyright © 1997–2005 Vreme
PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec
obrada: Marjana Hrašovec